

Nr. 23 (433), 9 - 15 iunie 1998

SUPPLEMENT GRATUIT

ȘANSEGALE

5 mai - Ziua europeană
de luptă pentru șanse egale
și împotriva discriminării
persoanelor cu handicap

VICTOR
CIORBEA

pag.
6-8

PNȚCD la răscruce

Atitudinile resentimentare n-ar trebui să aibă loc de cetate în politică, dar la noi ele formează aproape curentul principal. Politicienii, care s-ar cuveni să știe că numai o acțiune rațională și cuplată la interese valabile pe termen lung poate să le aducă nu numai succesul, dar și o referire onorabilă în istorie, se comportă adesea ca niște copii la groapa cu nisip care își dărimă unul altuia castelele. Din acest punct de vedere, a construi o politică numai pe amintiri și a expedia scrupulul pentru realitate la coada listei principiilor ce trebuie avute în vedere la guvernare este nu numai nociv, dar și iresponsabil. Iar apelul la o istorie mitologizată a propriei grupări politice și idolatrizarea unor lideri deveniți comozii prin deces, dar a căror mărturie este invocată obsesiv pentru a susține propria slăbiciune și neputință, constituie un exercițiu de hagiografie în care, pe vremuri, și comuniștii erau foarte experimentați.

Și totuși, ceea ce s-a întâmplat pe 6 iunie la „colocviul” organizat de PNȚCD arată că pentru mulți conducători ai acestui partid de guvernământ, altminteri vehement anticomunist, vechea politică a resentimentului și a mitologiei radicale rămâne decisivă. Fără îndoială că Victor Ciorbea a fost, pe nedrept, socotit responsabil pentru toate eșecurile și neîmplinirile guvernului său. Fără îndoială, de asemenea, că PD, impunând și pînă la urmă obținînd schimbarea primului-ministru, și-a asumat o grea responsabilitate într-o criză politică ce ar fi trebuit neapărat evitată. Dar a susține că, în locul unei reluări a alianței cu PD, ar fi fost preferabile alegerile anticipate – așa cum a făcut-o d-l Ciorbea – ori a accepta o astfel de poziție – așa cum au făcut-o „duri” din PNȚCD – atunci cînd întîrzierea reformei în Ro-

mânia a devenit aproape tragică este aproape de neînțeles.

Dar ceea ce depășește orice închipuire este să pretinzi – așa cum chiar președintele partidului, d-l Diaconescu, a făcut-o, laolaltă cu fostul prim-ministru – că partidul trebuie să se pregătească pentru a avea majoritatea absolută la viitoarele alegeri. Atunci cînd este deja problematic dacă PNȚCD laolaltă cu CDR va mai reuși să obțină fie și o mică majoritate relativă, cînd lipsa de consecvență în promovarea reformelor tinde să com-

ANDREI CORNEA

Resentimentul și mitologia

promită atât integrarea în NATO și în UE, cît și însăși ideea de reformă în România, cînd ascensiunea în sondaje a promotorilor extremismului naționalist este îngrijorătoare, să se susțină politica lui „tout ou rien” sună pur și simplu delirant!

Actualul prim-ministru are perfectă dreptate: România este și va fi multă vreme condusă de coaliții, cel puțin atîta vreme cît scrutinul de tip proporțional va fi păstrat. Iar dacă, eventual, s-ar opta, pentru viitoarele alegeri, pentru un scrutin majoritar, PNȚCD și-ar pregăti o înfrîngere catastrofală, din care ar profita nu numai opoziția sau PD, dar și un PNL, devenit tot mai dinamic și mai credibil.

Singura șansă (deopotrivă a PNȚCD, dar și a României în actuala etapă) rămîne susținerea actualului guvern Vasile și este evident că, dacă acesta va înregistra unele succese, ele se vor răsfrînge favorabil și asupra partidului său, chiar dacă nu și neapărat asupra tuturor liderilor săi. D-l Diaconescu a afirmat această susținere. Dar, cu declarații radicale ca cele de la „simpozion”, cît și cu unele atitudini neliniștitor obstructioniste în Parlament din partea unor parlamentari ai PNȚCD, de care, pe bună dreptate, se plîngea primul-ministru în interviul din „22” (nr. 432), susținerea apare ipocrită și problematică.

Se spune adesea că politica românească este rea sau incoerentă din pricina intereselor meschine de partid, care întunecă interesele generale. În ceea ce mă privește, nu cred că interesele ca atare sînt lucrul cel mai primejdios, fiindcă într-un interes, chiar mărginit, mai subzistă totuși un reziduu rațional, pragmatic, ceea ce permite, în principiu, un compromis pe terenul realității. Grav cu adevărat este cînd politicienii se ghidează, nu atît după interese, cît după afecte iraționale, sau după utopii maximaliste, cînd resentimentul și mitologicul invadează analiza politică. În acest caz, dispare terenul rațional, iar acțiunea nu-și mai propune să corecteze treptat realitatea, ci să o substituie cu o fantasmă. Iată unde ne-am aflat de atîtea ori din 1990 încoace (așa cum ne-am aflat și înainte); iată unde, din păcate, continuăm să ne aflăm adesea și acum, în pofida reacțiilor unei lumi care îngăduie tot mai puțin fantasmelor să-și cumpere bilet în trenul istoriei.

În urma inventarierii lucide și acide a ceea ce nu s-a schimbat după criza guvernamentală provocată de PD, domnul Andrei Cornea concluzionează în articolul „**Moșteniri**” („22” nr. 20) că declanșarea acesteia s-ar datoră „**inflamării fără creier a umorilor animale**” ale unor politicieni.

Aprecierea, datorată absurdului situației și comportamentului aberant al demnitărilor democrației – care, după luni de încrâncenare împotriva ex-premierului Ciurbea, revin senini la guvernare pentru a promova același proiect de buget, același program, cu aceleași ezitări, pe baza aceluiași algoritmi și cu aceiași miniștri – surprinde numai aspectul de suprafață, momentan al crizei. Lărgind însă contextul la perioada întregului mandat legislativ, se poate observa că declanșarea acestei crize are o anumită logică și se încadrează în permanența campanie electorale în care se află antrenat Partidul Democrat. Având în vedere că la următoarele alegeri PD se va prezenta ca partid de guvernământ, tactica pe care o vor aplica este cea testată cu succes la alegerile trecute de PRM și PUNR, care s-au spălat pe mâini de orice răspundere pentru nerealizarea guvernării Văcăroiu, aruncând toată vina pe PDSR, ca și când „**patrulele roșu**” n-ar fi existat. Numai că electoratul pe care democrații vor să-l smulgă Convenției este mai greu de păcălit decât cel pierdut de PDSR și de aceea părăsirea coaliției de guvernământ înaintea alegerilor nu va fi suficientă pentru exonerarea de răspundere a PD pentru patru ani de guvernare. De aceea, strategia Partidului Democrat ar stabilii câteva măsuri suplimentare. Prima dintre ele a fost asigurarea alibiului: imediat după anunțarea rezultatelor alegerilor, Petre Roman a anunțat că partidul său va sprijini din **Parlament** forțele democratice câștigătoare, chiar dacă nu va participa la guvernare, lăsând să se înțeleagă că nu sînt intereseți de putere – deși organizațiilor județene care contribuieră substanțial la exorbitanta campanie electorală li se repartizaseră deja prefecturile – și, implicit, că răspunderea lor la guvernare este minimă, ei doar mergând pe mîna Convenției.

Pentru a putea abandona însă în ultimul moment puterea și a poza în opoziție în mod credibil era nevoie de crearea unui precedent: provocarea unei crize guvernamentale. Tatonările în acest scop au început cu mult înainte de declanșarea crizei, numai că, la toate provocările democrațiilor (jărăniști răspundeau cu condescendență, făcînd scumpe după concesiile (de genul tergiversării proiectului legii restituirii averilor confiscate de comuniști sau închiderii dosarelor privind abuzurile și ilegalitățile comise de unii lideri ai PD și demiterea celui care ceruse anchetarea lor). Premiile declanșării crizei au fost create odată cu numirea lui Victor Ciurbea în funcția de vicepreședinte al PNȚCD. Era evident că liderii jărăniști căpătaseră o slăbiciune pentru acesta și că nu l-ar fi sacrificat cu ușurință de dragul democrațiilor. Deși știa că, de dragul stabilității și al imaginii externe, PNȚCD le-ar fi făcut orice concesie (schimbarea proiectului de buget, a programului de guvernare sau a algoritmului), PD s-a cramponat de demiterea premierului pentru a declanșa criza planificată.

Așadar, în pofida aparențelor, n-a fost vorba de o inflamare a umorilor, nici de o izbucnire de orgolii, ci de o manevră politică riscantă – provocarea alegerilor anticipate din cauza lor i-ar fi putut costa pe democrații câteva procente sau chiar pierderea **Parlamentului** – efectuată cu sînge rece și luciditate.

Prof. Nicolae Cuță
Craiova, 24 mai 1998

Mai zilele trecute l-am văzut pe domnul președinte la televizor, în timpul unei vizite la Sibiu. Cu un rictus de dezgust superior, care-i stă la fel de rău ca și zîmbetul forțat tot timpul, domnia sa se declara foarte dezamăgit de administrația

locală din urbea respectivă. Această atitudine nu era nouă, ci doar una în plus în poza paternalistă a conducătorului dezamăgit de poporul pe care trebuie să-l conducă.

După această picătură care a umplut paharul, m-am gândit serios dacă nu cumva am și eu de ce să fiu dezamăgit și scribit de cei pe care i-am votat în 1996. Dacă, în lipsa unei alternative serioase, mai are rost să merg la vot. Sintetizînd, sînt foarte dezamăgit de noua putere în care am investit prea mult timp și speranțe, pentru că:

1) Din punctul de vedere al lui Călin Nemeș, nu s-a schimbat nimic după ultimele alegeri. Clamînd necesitatea aflării adevărului despre evenimentele din decembrie 1989, fără intervenția stingeritoare a justiției, reprezentanții noii puteri o pun în paranteză. Se acordă imunitate făptașilor, de la cele mai înalte niveluri și centre de decizie, ori din suprem dispreț față de cei care au fost mai curajoși (și mai naivi) decât cei cărora le-au facilitat accesul în actualele poziții, ori din teamă față de aceiași făptași, din grijă pentru perpetuarea propriilor funcții (prost mascată de discursuri despre stabilitatea socială).

Poate că nu au cei deranjați de tupeul unui Constantin Dudu Ionescu, și nu numai, destulă înălțare intelectuală și sufletească să iertăm în numele altora și pe cei care nu-și regretă crimele. Clasa noastră superpusă nu e desigur de acord cu M. Luther, care spunea că un bun creștin (în cazul lui, un principe) trebuie să ierte cînd i se greșește lui și să nu ierte cînd i se greșește aproapelui său. Coruptă și ineficientă cum e, justiția noastră sublimă îi iartă „creștinește” și îi face scăpați pe cei de care ar trebui să ne ferească. Ar fi de neimaginat o altă ridicare a cetățenilor în apărarea democrației, după altelea probe că își riscă viața degeaba. Sau: cred pragmatici noștri conducători că România va începe să existe fără justiție?

2) Pentru omul de pe stradă, lucrurile s-au schimbat doar în rău. De sacrificat se sacrifică, chiar mai mult decît înainte de 1996, doar partea cea mai defavorizată a societății. Statul nu reușește să-și controleze întreprinderile. (Cazul **RENELE** e doar unul dintre cele strigătoare la cer. În loc ca diferența dintre costurile de producție și transport ale energiei și prețul de vânzare să fie administrată în interes general, ea intră în buzunarele renelștilor. Așa se face că vom intra în secolul 21 cu sate neelectrificate, dar cu cîteva vile în plus plătite de noi toți.) Regiile prestează servicii proaste și scumpe, uneori de peste trei ori mai scumpe decît în țările învecinate din Vest. **Poșta** e leneșă și neserioasă. Consumăm produsele cele mai proaste la cele mai mari prețuri din Europa. Din patriotism, ca să îl parafrazez pe domnul președinte actual.

3) Pe plan internațional nu stăm deloc mai bine ca înainte de 1996. În mass-media nu sîntem văzuți mai bine, și poate pe bună dreptate. De călătorit se călătorește mai greu și mai jenant ca înainte. (În fața **Ambasadei Austriei** românii așteaptă ca niște cerșetori cîteva zile și nopți, în condițiile în care pînă în 1996 așteptau doar cîteva ore, să-și deponă cererea de viză. Iar la **Budapesta** doar românii li se dă viză „**Schengen**” după o zi.) Desigur, unii dintre noi au călătorit mai mult și mai ușor decît pînă în 1996. Nu mai trebuie să spun cine.

Pretențiile de lider regional ale domnului președinte sînt ridicole și deplasate, în condițiile în care românii trăiesc cum trăiesc și sînt tratați cum sînt tratați (oficial) în lume.

Partidele care au cîștigat alegerile din 1996 pe un **vot negativ** se pregătesc de realegeri. După ce au reușit să-și dezamăgească electoratul propriu. Singurul argument în favoarea unei participări la viitoarele alegeri ar fi un vot împotriva naționaliștilor și corupților de ieri.

Dar nu meritam oare să fi scăpat de grija lor, de perspectiva unui Vadim în ascensiune? Sau e ținut acesta ca sprietătoare, ca în regimul Iliescu, ca Jirinovski în Rusia? Nu e șantajul acesta prea mizerabil ca să-i dăm curs? De ce nu l-am lăsa pe

Vadim & co să-i înlăture pe cei care nu au vrut sau nu au fost în stare să-i facă inofensivi?

Nu sînt deloc sigur că voi mai vota, decît poate dacă **Alianța Civică** sau o altă grupare purtînd girul ei va propune oameni necorupți. Și nu cred că vina și răspunderea urmărilor va fi a absenteiștilor dezamăgiți de conducătorii noștri frivoli și scribiți. Pentru un (regim) Iliescu cu față umană chiar că nu merită deranjul.

Oriando Balaș
mai 1998

Am urmărit cu atenție disputa privind dreptul de manifestare religioasă în cadrul Facultății de Drept și de Filozofie, fapt ce m-a ajutat să descopăr o caracteristică oarecum surprinzătoare la o parte a studenților români. Este vorba de această încercare de influențare a opiniilor religioase care, din păcate, la domnul Vlăescu se manifestă într-o formă acută, căpătînd postura unui fundamentalism religios. Chiar mai grav, se observă tendința de marginalizare a homosexualilor, „**toate manifestările care susțin degenerarea morală (inclusiv cele care promovează homosexualitatea) nu sînt interzise...**”, acest lucru spunînd multe despre concepția privind drepturile omului pe care o are domnul Vlăescu (...)

Dar problema cea mai gravă care ar apărea în contextul acestei intenții de invadare a sanctuarului intelectualității de către religie ar fi crearea unui precedent extrem de periculos pentru păstrarea distincției clare între unele instituții esențiale cum sînt **Școala și Biserica**, dar nu numai. Acest precedent ar putea duce la apariția de lăcașuri de cult în locuri cu totul inedite. Deși încerc să găsec argumente pentru justificarea unui asemenea fapt (...) nu pot să constat decît o inițiativă de acaparare a dreptului la opțiunea religioasă (...). De asemenea, afișarea de însemne religioase în sălile de curs poate fi interpretată ca un abuz, ca o dictatură a majorității care ofensează prin aceste simboluri credințele, dar și drepturile unor minorități religioase.

Creput că această inițiativă are la bază tocmai implicarea pogresivă a **Bisericii** în structuri ce nu-i sînt caracteristice, dar mai ales introducerea religiei ca obiect de studiu în școli (...) Este vorba de încercarea de formare a unui cod moral încă de la nivelul claselor primare. Însă, această încercare poate avea două consecințe educaționale la fel de grave.

Hoarcă Adrian

PREȚURI NOI DIN 26 MAI '98 LA ABONAMENTELE INTERNE

Și în continuare, abonamentele pentru cadre didactice, elevi, studenți, pensionari, foști deținuți politici și veterani de război asigură o reducere de 50% față de prețul de vânzare per exemplar:

- Numai 15.000 lei pe 3 luni, cu expediere la domiciliu
- Numai 12.000 lei pe 3 luni, cu ridicare de la redacție.

Acest program este subvenționat de Asociația Est-Libertés

Pentru celelalte categorii de cititori abonamentele sînt, de asemenea, cu reducere (32%):

- 19.000 lei pe 3 luni cu expediere la domiciliu;
- 16.000 lei pe 3 luni, cu ridicare de la redacție.

Cei interesați sînt rugați să achite la sediul redacției (Calea Victoriei 120) sau să expedieze prin mandat poștal suma corespunzătoare, pe adresa: **Revista "22", cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Calea Victoriei 155, Bloc D1, București, Adeverințele (talon de pensie, adeverințe școlare etc.) valabile un an se expediază pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, sector 1, București, cu specificarea pentru Serviciul de Difuzare.**

MĂRIRILE DE PREȚ NU AFECTEAZĂ ABONAMENTELE DEJA ACHITATE

RODICA PALADE

România nu este doar o unitate economică

Seminarul „PNTCD în pragul mileniului III”, organizat la sfârșitul săptămânii trecute, a semănat – prin participarea integrală a conducerii partidului și problematica dezvoltată pe parcurs – mai degrabă cu reuniunea unui for politic, fără mandat. Una dintre impresii a fost că, prin această manifestare, s-au tatonat curentele de opinie care circulă în partid, ponderea lor, direcțiile în care aceste opinii ar putea antrena partidul, dar și felul în care situația ar putea fi ținută sub control. Configurația PNTCD, după eșecul recunoscut ca atare de majoritatea participanților, în criza politică din iarnă, arată două direcții: cea a tradiționalistilor (în jurul lui Victor Ciorbea) și cea a reformiștilor (în jurul lui Radu Vasile). Cele două direcții solicită azi, în egală măsură, reformulări urgente care să răspundă la întrebarea „Ce vrem? Guvernăm în orice condiții? Sau ne retragem în opoziție?”. Pentru această clarificare, gruparea din jurul lui Ciorbea pune în centru tradiția partidului și recursul la morală, în vreme ce gruparea din jurul lui Vasile reclamă adevăratea la realitate și recursul la pragmatism. Între aceste două tendințe, delimitate clar în reuniunea recentă, se află președintele Ion Diaconescu, dramatic marcat de problema a cărei soluție nu pare simplă de găsit: unitatea partidului. Și aceasta cu atât mai dificil de realizat, cu cât PNTCD se află în plin exercițiu al guvernării, într-o coaliție extrem de eterogenă.

Această divizare, după cum apare acum (cel puțin la virf, căci nu cunoaștem situația din teritoriu), s-a datorat, fără îndoială, consecințelor rezultate din mariajul morganatic cu PD, după alegerile din 1996. Peste noapte, adversarul tradițional PD (rupt din FSN-ul despre care amintim doar cum îl scotea cu tancul din sediu pe Corneliu Coposu și care gestiona mine-riada din '90, când în primul rînd sediul PNTCD a fost devastat cu sălbăticie) a devenit *partener*.

Cum în politică întâi de toate contează rezultatul, coaliția constituită după noiembrie '96 (numită azi de Victor Ciorbea „toxică”) s-a pus pe treabă. Trecutul a fost pus în paranteze, nu însă și viitorul. Căci tocmai asupra viitorului au apărut curînd ciocniri puternice între partenerii la guvernare. Aflăm, de pildă, din analiza politică prezentată de Victor Ciorbea, „teza PD conform căreia România ar fi doar o unitate economică ce trebuie reformată”, ca și cum doar economia acestei țări ar fi fost pusă la pămînt. Dar, chiar admițînd faptul (deși sîntem contra-zis de traiectoria celorlalte țări foste comuniste care le-a dus spre NATO și UE), ce fel de economie vei construi cu un popor pentru care încă nu este clarificată problema proprietății, clară fiind doar pentru fosta nomenclatură, convertită prin rapt la capitalism? După cum, o economie sănătoasă nu poate fi concepută cu o justiție moale ca plastilina în mîna marilor mafioți.

Și chiar invocînd comandamentele realităților în care doar reforma economică încapă, devenită un *passé-partout* manevrat abil de marii noștri pragmatici, descoperim cu îngrijorare că această coaliție, apărută ca un ou gata oricînd să se spargă, a devenit un scop. În numele ei, compromisul devine oportunitate, iar modul de comportament politic apreciat, abandonare a principiilor.

Cunosc mai multe persoane care, după contacte importante cu oficialități occidentale, înclină să-și suspende convingerile legate de necesitatea unei reforme morale, atîta timp cît NATO și UE cer de la noi trei lucruri. Unu: economie. Doi: economie. Trei: economie.

Așa este. Cea mai solidă punte între noi și Occident este economia. Dar asta nu exclude o curățenie minimă în țară, ba dimpotrivă. Cum poți oare să te angajezi într-o cursă de o asemenea anvergură cu un popor pentru care adevărul rămîne ascuns, proprietatea nesigură, călăii menajați, iar hoții în libertate? Și cum s-a întîmplat, oare, ca numai România, între tot ce a însemnat blocul sovietic să aleagă această cale? Și unde va duce ea? Va duce ea spre Occident? Nu spre umbra malefică a blocului sus-amintit? Economia nu reprezintă doar un calcul matematic, făcut într-un cabinet. Ea implică numeroase imponderabile legate de oameni cărora nu poți să le ceri să coopereze într-un climat în care morală și justiția sînt socotite parazitare.

Recenta reuniune a PNTCD (adunare politică sau seminar) a fost prezentată de mass-media, datorită analizei politice a lui Victor Ciorbea, doar ca atac la PD, la coaliție și la țară... Problema e mult mai profundă. Ea se referă la calea pe care înaintăm și depășește aria PNTCD. Chiar dacă și de această dată țărăniștii au folosit un ambalaj prost, ar merita să privim mai atent și mai departe.

EMIL HUREZEANU

Ultima șansă

Într-un calendar politic intern marcat de dificultățile de start ale noii echipe guvernamentale, reluarea conflictelor din coaliție, un climat regional tot mai polarizat între optimismul de substanță al central-europenilor și catastrofa în marginea căreia evoluează Rusia și regiunea balcanică, nu e loc de noutăți și speculații. Eposul țigaretelor clandestine s-a adăugat, aproape cuminte, seriilor de enigme pe care istoria postdecembristă le învăluie mereu în mistere. „În România mai nimeni nu mai crede că, înafara citorva ofițeri și traficanți de calibru mediu, va fi descoperit vreodată unul din capetele adevărate ale afacerii” era concluzia cea mai puțin pesimistă a ultimei analize rigurose sumbre dedicate crizei românești de *Neue Zuercher Zeitung* – la 29 mai.

Pragmatismul și înclinația spre compromisuri ale domnului Radu Vasile pălesc tot mai mult în comentariile presei internaționale, care observă cît de neschimbate rămîn, în realitate, problemele României. *Guvernului*, ca sursă de neînțelegeri, i se adaugă tot mai mult și *Președinția*, pe care o cam lasă nervii, în urma zborurilor prea îndelungate. Evident nu e nici momentul – se apropie jumătatea mandatului politic –, nici locul, Canada, să zicem, pentru schimbări la față în politica pro-occidentală a României.

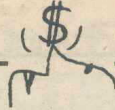
Indiferent de tortura spectacolului politic intern, de ratarea cu seninătate a luni de reformă – unii văd deja pierdut anul întreg! –, politicienii români, începînd cu președintele și primul-ministru, n-ar trebui să scape din vedere principalele mize: România evoluează, greu, dar constant, în parametrii democrației de tip occidental, de aproape zece ani încoace. Economia nu mai poate fi considerată instrumentul politico-electoral preferat al echipelor de guvernare: guvernării trebuie s-o reformeze chiar dacă își asumă astfel riscul, cel mai mic în plan național sau istoric, al pierderii alegerilor. Societatea românească e una din cele mai dedicate reformei din această parte a lumii. Are și un indice al rădării mult mai mare decît al insatisfacției exprimate, cum bine știm. Este, de aproape 10 ani, confruntată cu multe promisiuni neonorate și, mai ales, cu insuficient respect și prea puțină înțelegere din partea propriilor politicieni. Acest divorț prelungit și forțat de clasa politică nu se poate sfîrși în detrimentul societății, decît cu prețul unei catastrofe naționale. Politicienii de virf ai României ultimilor aproape zece ani au uitat adesea că așa stau lucrurile, că și cum un astfel de deznădămint nefericit i-ar putea ocoli tocmai pe dinșii... Pe de altă parte, e uimitor apetitul de uniformizare de care dau dovadă destui directori de opinie, privind la fel de deznădăduiți și în direcția lui Emil Constantinescu, și înspre Ion Iliescu sau Vadim Tudor. Oricît de evidente, motivele de insatisfacție morală și intelectuală, la vederea teatrului politic românesc, nu trebuie să anuleze marile diferențe dintre democrați și antidemocrați, dintre oamenii animați sincer de intenția schimbării României și cruciații propriilor cauze, dintre cei care greșesc întîmplător, epuizați de dificultatea și zgîrcenia în răsplată subită a transformărilor democratice, și cei care-și fac din ruina micilor ciștiguri ale democrației jocul de interese, adesea prestabil și în locuri ostile ieșirii României din impas.

Cetățenii obișnuiți sînt oricum expuși, primii, efectelor negative ale reformei și sînt gata să-i judece sever, nediferențiat, pe guvernanți, ajungînd la trista și perfect destructivă concluzie antidemocratică: „toți sînt o apă și-un pămînt”. Încurajați de cițiva din intelectualii și editorialiștii proeminenți ai națiunii, care nu-și mai pot părăsi rictusul de neaderență la exercițiul oricărui practicant pe sîrma puterii, există pericolul ca mulți din oamenii în numele cărora se face cu atîta greutate reforma să cedeze deznădăduiți. Atunci, doar dușmanii democrației vor mai ciștiga. Variantele de fascism, fabricate de ceau-

sism, în mod natural, sau în laboratoarele ultimilor rezistenți ai molohului geo-politic și mental de tip sovietic sînt gata pregătite. Nimeni nu apără democrația în fața unor astfel de provocări, oricît sînt ele de absurde și distrugătoare, decît democrații înșiși. Cînd ei cedează din oboseală, lehamite sau melancolie, cînd ignoră substanța politicii practicate și văd obsesiv doar deficiențele de stil în care lideri atît de diferiți precum Constantinescu și Iliescu pot să semene, uneori, și comunitatea-și pierde reperele și anticorpii. Acest pericol există acum în România, deoarece domnul Constantinescu și guvernul de coaliție au intrat într-un moment de grav impas. S-a depășit faza propice a impunerii reformei dure, prin apropierea de a doua parte a mandatului. Interesele personale și de partid, legate de catargul puterii prezente și proxime, au sacrificat timpul, răbdarea și așteptările electoratului.

Conjunctura internațională nu este foarte favorabilă: evoluția falimentară a Rusiei, apariția unor partide extremiste tot mai influente și în țări ca Franța sau Germania, deteriorarea pieței asiatică, acum cu efecte și în Europa Răsăriteană, lansarea în necunoscutul Europei monetare comune, lipsa de soluții previzibile în conflictele etnico-politice din Balcani creează, pe de-o parte, egoisme naționale revigorate, pe de alta, rețete ale non-implicării sincere și directe în exterior, ci doar de izolare a crizelor și stabilizare regională, în regimul carantinizării mai mult decît al pacificării sau demarțării cu forța. Într-un astfel de context, e foarte posibil ca eforturile de integrare ale României, în condițiile insuficienței sale evoluției democratice și economice, să nu se mai bature de recunoașterea scontată la București. O țară balcanică, cu eterne probleme de guvernare și comunicare internă, sesizate în exegeza occidentală, într-un climat de violență politică neîntreruptă de o jumătate de secol încoace, cu excepția dictaturilor, scandaluri în jurul unor afaceri ilegale, nici măcar mai mari sau mai dese decît în alte țări din regiune, dar amenințînd să-și eternizeze non-elucidarea, jocul de scenă obsedant de autoprotectare, stepul acesta năvălăș și contraproductiv al unor frunțișii politici tineri și dinamici, în așteptarea, probabil, a ceea ce a recent buletin de analiză al ziarului *Frankfurter Allgemeine Zeitung* numea „inconfundabilă sîrguință cu care Petre Roman dorește să redevină prim-ministru”, și aburii negri de resentimente și spleen plutind asupra tribunei presei și a *vip*-urilor inteligenței, cînd pe teren nu se poate întîmpla, în definitiv, decît ceea ce se-nfîmplă – atîta vreme cît rolurile de spectatori și gladiatori sînt asumate cu atîta fervoare exclusivă, încît nici unul din intelectualii de marcă ai României nu a acceptat să devină ambasador într-o capitală occidentală după nov. 1996, în timp ce Alexandru Paleologu a primit, chiar și pentru 100 de zile, postul oferit de Ion Iliescu în 1990. Iată cîteva din datele care agravează constelația democrației în România.

Există însă, chiar dacă „încă odată”, și „o ultimă șansă” – cum își intitula, cu tristețe, nu ironie, o mare publicație germană ultimul buletin de analiză și prognoză privind evoluția României (*Rumänien, Mai 1998, Hauptbericht. Noch eine „letzte Chance”, Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH, Informations Dienste*). Există un nou guvern, care nu va mai repeta greșelile ultimului. Un președinte care n-a fost ales, în mod evident, pentru liniștea noastră. Plusurile prospective sînt mai numeroase decît minusurile efective, în toate diagnozele străine ale economiei românești. 51% din investitorii români și străini au avut bilanțuri negative în 1997, față de 46% cu un an înainte. 84% din aceiași oameni de afaceri cred însă în rapida evoluție economică pozitivă a României. „*Indepărtează-te, ca să sari mai bine*”, spun francezii. Un astfel de start, repetat copios prin recul, e de mult copt și la români.

ILIE ȘERBĂNESCU

Dacă da la ei, de ce nu și la noi! - Aprobarea bugetului -

România are în sfârșit un buget, prin aprobarea acestuia în *Parlament*. Dar abia la mijlocul anului, în loc de începutul anului. Este consecința directă a lunilor de criză politică, parcă declanșată exact la timp pentru a bloca o serie de procese de fond ale perioadei, precum realizarea acordurilor cu *FMI* și *Banca Mondială*, elaborarea și aprobarea bugetului, aprofundarea reformei, pregătirea condițiilor de eligibilitate pentru *NATO* și altele. Bine că a apucat să fie aprobat pentru că, după cum se arată, criza politică poate re izbucni oricând. Bugetul a fost de altminteri principala piesă utilizată în lupta politică. Pentru retragerea domnului Ciorbea și formarea unui nou guvern, PD a folosit ca șantaj tocmai acordul său asupra bugetului, pe care de altfel l-a calificat ca necorespunzător cerințelor actuale și viziunilor partidului. Iar pentru PNȚCD, însăși punerea pe tapet a bugetului ca prioritatea națională nr. 1 a perioadei a fost instrumentul de a contrașantaja PD-ul.

Demisia domnului Ciorbea și negocierea unui nou cabinet pe structura aceleiași coaliții parlamentare a dus la bizareria ca noul guvern, prezentat ca un fel de soluție salvatoare a națiunii după luni de păgubitoare criză, să susțină în parlament un buget pe care de fapt îl concepuse și introdusese spre dezbateră fostul guvern, ce ajunsese, dacă ar fi să ne luăm după declarațiile interesate ale unor lideri politici, „grupar reformei”. În cea mai bizară poziție politică s-a aflat PD, care, refuzând în cabinetul guvernamental, a întors-o cu 180 de grade și în materie de buget. În poziții aproape la fel de puțin glorioase față de normele consecvenței politice s-au găsit liberalii zgomotoși din PNL, precum și agitatul minipartid al domnului Vosgăniș.

Pentru ca bizareria să fie completă, noul prim-ministru s-a angajat inițial să retragă din *Parlament* bugetul spre a-l acomoda cu principiile și prevederile noului program de guvernare. Însuși primul-ministru a renunțat însă extrem de curînd la intenție. Cu excepția anumitor obiective, care însă nu sînt îndeajuns clarificate și nu beneficiază de resurse acoperitoare pentru înfăptuire, programul a rămas pînă la urmă același: al guvernului

precedent. Ca și bugetul, căci posibilitățile de schimbare erau aproape nule. Oricum noi obiective sau reformulări de priorități reclamau resurse suplimentare. Și era greu de crezut că noul guvern se va încumeta să-și înceapă activitatea introducînd noi majorări de taxe și impozite.

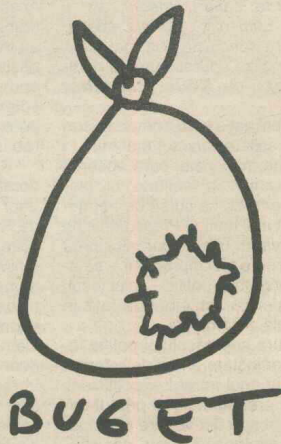
Alternativa ar fi fost de a „umbra” la deficitul bugetar, adică de a se contracta noi credite de către guvern pen-

Și ceea ce s-a și probat în cazul mult dezbătutei suplimentări a bugetului *Sănătății*. Nici un alt sector n-a cedat din puținul ce-i fusese alocat, și atunci suplimentarea la *Sănătate*, de circa 350 miliarde lei, s-a obținut de fapt printr-un artificiu, mai precis cu acoperire din resurse nu previzibile, ci doar probabile. Domnul Dan Radu Rușanu, secretar de stat la *Finanțe*, și-a oferit de pe acum demisia în alb pentru cazul în care nu va reuși să realizeze suma menționată printr-o colectare mai bună a impozitelor și taxelor de la cei ce nu își achită obligațiile financiare la buget. Poate domnul Rușanu a găsit astfel o modalitate elegantă de a se retrage din dispozitiv, pentru că auspiciile sub care ar urma să-și îndeplinească angajamentul asumat nu sînt deloc favorabile. S-a dovedit clar, încă o dată, că nu s-au găsit nici formulele tehnice financiare cele mai potrivite și nici nu există susținerea politică pentru întronarea fermității în materie de disciplină financiară.

În plină discuție parlamentară a bugetului, *Ministerul de Finanțe* s-a avîntat ca vulturul blocînd conturile *RENEL*, cel mai important datornic la bugetul de stat, dar a căzut ca piatra, după ce liderii coaliției i-au tăiat aripile nesuținînd formula și neasumîndu-și implicațiile măsurii nici măcar pentru a da un semnal datornicilor că, așa cum se desfășoară lucrurile, nu se mai poate. Prin intervenția liderilor politici, în frunte cu însuși președintele Constantinescu, cei ce nu-și achită obligațiile financiare la buget au căpătat o nesperată încurajare de a continua pe linia de pe pînă acum, căci tot nu se va întîmpla nimic. Și dacă tot nu se va întîmpla nimic în caz că nu plătești, chiar de ce să plătești?!

Epilogul în operațiunea *RENEL* a fost lamentabil. *Ministerul de Finanțe* a renegociat plata datoriilor *RENEL* acceptînd nu numai noi termene, mai lungi, de rambursare, dar și ștergerea pur și simplu a penalizărilor de întîrziere, care reprezentau cam 40% din cuantumul total al datoriei. Și aceste facilități au fost acordate după ce datorii mai făcuseră odată obiectul unei reeșalonări, a cărei nerespectare de către *RENEL* fusese de fapt motivul blocării conturilor.

Este perfect adevărat – și acesta este un argument al *Ministerului de*

tru a se putea cheltui mai mult decît se încasează din impozite și taxe. Pericolul major în acest caz era însă scăderea de sub control a inflației, fără a mai aminti de faptul că oricum îndatorarea costă. Și îl costă pe contribuabil. Și îl costă deja foarte mult. Plățile în contul îndatorării publice de pînă acum au ajuns încă în acest an la 5,1% echivalent PIB, constituind cel mai mare dintre capitele de cheltuieli ale bugetului, respectiv cam tot atît cît se alocă sănătății și apărării naționale la un loc.

Așa că mai rămînea doar posibilitatea de a „mișca” resurse în interiorul capitolului de cheltuieli, adică de a lua de la unii și a se da la alții. Ceea ce, practic, era aproape imposibil cînd, din cauza sacului gol, fiecare sector primise alocății sub limita cerințelor minime.

guț, Eugen Iosivoiu, Dimitrie Onică, Maria Roșu, Benedict Sirbu, Gheorghe Toader, Ecaterina Vorobciuc, Ovidiu Zărnescu.

Prin *Decretul nr. 189/1* iunie 1998, Sorin Moisescu a fost eliberat din funcția de procuror general al *Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție* și din funcția de procuror. El a fost numit judecător și președinte al *CSJ*. Au mai fost numiți la *CSJ* Teodor Mrejeru, președinte al *Secției Contencios Administrativ*, Mircea Aron, Vasile Boroș, Maria Coca Cozma, Paul Florea, Liviu Giurgiu, Gabriel Ionescu, Costică Ionescu, Cornelia Silvia Marica, Ștefan Mateescu, Elena Osipenco, Florica Palaghiciu, Leonida Pastor, Eugenia Pușcariu, Florica Robescu, Ana Savin, Petre Similean, Gabriela Stecoza și Ion Tiucă, judecătorești. (A.C.)

Reuniunea la nivel înalt a Cooperării Economice a Mării Negre

În zilele de 4 și 5 iunie, președintele Emil Constantinescu a participat la Reuniunea la nivel înalt a *Cooperării Economice a Mării Negre*, desfășurată la Ialta. Pe 4 iunie președintele Constantinescu a avut o serie de înfîlniri bilaterale cu șefii de stat ai țării membre ale *Cooperării Economice a Mării Negre (CEMN)*, iar seara a participat la o înfîlnire a șefilor statelor membre *CEMN*. Pe 5 iunie a participat la ceremonia semnării *Cartei CEMN* și la adoptarea *Declarației Reuniunii*. (A.C.)

PS
pe scurt

Președintele Emil Constantinescu premiat la New York

Pe 9 iunie, la hotelul *Waldorf Astoria* din New York, *Institutul pentru Studii Est-Vest (ISEV)* i-a decernat președintelui Emil Constantinescu *Premiul pentru Oameni de Stat Europei*, pe 1998. Distincția acordată președintelui României este motivată de hotărîrea sa „în construirea statului de drept, a principiilor unei societăți multipartite și a economiei de piață”. Premiul a fost înmînat de secretarul de stat Madeleine Albright. (A.C.)

Schimbări la vîrf în justiție

Președintele Emil Constantinescu a semnat la 1 iunie 1998, un decret prin care sînt eliberați din funcție, începînd cu data de 20 iunie, următorii magistrați de la *Curtea Supremă de Justiție (CSJ)*: președintele Gheorghe Uglean, vicepreședintele Leonida Pastor, președintele *Secției Penale*, Anton Pandrea, președintele *Secției Civile*, Alexe Costache Ivanov, președintele *Secției Comerciale*, Eugenia Popa Lohan, președintele *Secției Contencios Administrativ*, Marin Popa, președintele *Secției Militare*, Cornel Bădoiu. De asemenea, au fost eliberați din funcția de judecător la *CSJ* următorii: Viorel Anghel, Georgeta Firuleasa, Dumitru Gazetovici, Emil Gher-

Finanțe – că banii respectivi nu-i va mai vedea niciodată bugetul de stat, acordul de reeșalonare mergînd tocmai pe ideea „decît să nu-mi dai nimic, mai bine să convenim să-mi dai totuși ceva, dacă nu din trecut, măcar pentru perioada curentă!”. Este de asemenea clar că menținerea unor masive debite în conturile *RENEL* nu constituie decît un obstacol în plus în calea restructurării regiei. Dar semnalul dat celorlalți datornici este terminator pentru finanțele statului: „nu plătești, că tot o să reeșalonăm datoriile, iar penalizările le ștergem!”. Deja marii datornici s-au și bulucit asupra premierului însuși să le ofere și lor generozitatea manifestată față de *RENEL*.

Pe fond, pentru a nu da prin asemenea măsuri doar un semnal de încurajare a evaziunii fiscale, trebuie ca reeșalonările și ștergerile de penalizări să se facă pe baza unui criteriu sau unor criterii (în nici un caz să fie destinate doar pentru o companie) și în mod obligatoriu cu introducerea unei constrîngerii fără echivoc că ceea ce va fi de plată de aici înainte va fi și plătit: integral și la timp! Or, nici o astfel de constrîngere nu a fost introdusă. Dimpotrivă. În dezbaterile parlamentare asupra bugetului fusese avansat un amendament, aprobat de altfel la votul pe articole, potrivit căruia conducerile unităților economice cu capital de stat vor răspunde material în cazul neachitării obligațiilor financiare ale unităților respective la buget. După aceea, însă, la votul final pe ansamblul *Legii bugetului*, parlamentarii au renunțat la această prevedere pe motiv că, nefiind suficient de clară pentru diversa cauzistică existentă în practică, nu ar fi fost și aplicabilă. Iată încă o încurajare pentru marii evaziioniști fiscali la vedere: întreprinderile de stat, care sînt fără stăpîn și de care nu răspunde nimeni. Această renunțare constituie un semnal prin care bugetul Radu Vasile face, de fapt, chiar un pas înapoi în materie de soluționare a indisciplinei financiare crase a întreprinderilor de stat, una din principalele probleme ale reformei. Dacă tot nu s-a menținut constrîngerea, mai bine era ca aceasta să nu fi fost menționată. Se repetă experiența contraproductivă din bugetul Ciorbea din 1997, cînd tot așa s-a prevăzut, dar apoi s-a renunțat, să se lege plata salariilor în întreprinderile de stat de plata obligațiilor acestor întreprinderi la bugetul de stat și la bugetul asigurărilor sociale. Și consecința bine cunoscută – și de altfel previzibilă – a fost că întreprinderile de stat și-au mărit și mai mult restanțele de plată la bugetul de stat și la bugetul asigurărilor sociale.

Carmen Ciofa

Interactivitatea

Măritim-convii

Editura Medicală ZEMELVA

„Există oare meseria de părinte? Și dacă există, aceasta se învață, se simte, o putem oare perfecționa? Autoarea, ea însăși părinte și mamă, ne va răspunde la aceste întrebări. Aflată la intersecția psihologiei și a pediatriei, această carte trebuia să existe. Și pentru că nu exista nimic asemănător, aceasta a fost scrisă...”

H.-R. PATAPIEVICI

Știința în presă

În ziarul *Evenimentul zilei* se află în fiecare vineri o pagină, a 23-a, în întregime dedicată științei. *Evenimentul zilei* este un ziar de mare tiraj. Firește, nu mă aștept ca oamenii cu instrucție științifică să se lase influențați de conținutul paginii de știință a unui mare cotidian. Cred însă că ideea despre ce este și cu ce se ocupă știința a multor cititori lipsiți de cultură științifică este considerabil influențată de astfel de pagini. Nu de puține ori auzi în jur argumentul „scris la ziar”, ca și când simplul fapt de a fi fost tipărit într-un ziar face dintr-un text o informație credibilă ori verificată. Ei bine, să vedem care este concepția despre știință care se degajă din pagina de știință a cotidianului *Evenimentul zilei*. Am ales pentru dumneavoastră, datorită perfecțiunii ei negative, pagina de știință a *Evenimentul zilei* nr. 1793, vineri 22 mai a.c.

Articolul cel mai întins este rezumatul teoriei unui profesor de la Facultatea de geologie, intitulat „*Noi i-am învățat pe egipteni să facă piramidele*”. Articolul este anunțat prin următorul text: „*Conf. Dr. Ioan Țicleanu face o dezvăluire senzațională: Piramida de pe Toaca din Ceahlău este mai veche decât piramida lui Keops*”. Care este, pe scurt, teoria senzaționalului conferențiar de la Geologie? Ceahlăul este un vechi leagăn de cultură, încă de acum zece mii de ani; piramida și motivul ornamental al spiralei au fost importate în Egipt de aici, ajungând mai întâi în Creta. Dovezile? Cuvântul „*raza*”, care, suntem informați cu seriozitate, este compus din numele zeului egiptean Ra și din silaba „za”, care ar însemna zeu; în plus, dovadă majoră, dacă te uiți dintr-un anumit unghi, vârful Toaca seamănă cu o piramidă, având, susține conferențiarul nostru, toate datele numerice și astronomice ale piramidei lui Keops. De unde rezultă fără putință de tăgadă că egiptenii au învățat de la noi, de la români, să-și facă piramidele. Mai mult, în relatarea reporterului Florentina Ionescu apare și un foarte „interesant” argument genetic: ni se spune că egiptenii au construit mai întâi piramide „în trepte”, apoi „strimbe”, în fine „drepte”; or, ne învață teoria conferențiarului de la Geologie, toate trei modelele se găsesc pe Toaca, deci Toaca este originea construcțiilor din Egipt. Alte „argumente” sunt onomastice: faptul că există un vîrf Omu, o stîncă Sfinx, un vîrf Panaghia („alt nume pentru Maica Domnu-

lui”) și o Piatră a Ciobanului sprijină originea românească a piramidei, deoarece, ni se spune, acestea sunt alinate (!), iar „*stîncă Piatra Ciobanului se află la Vest de Toaca, situată la fel ca și mormintul lui Osiris (...), care era cioban*”. Trebuia spus! Probabil tot o valoare probatorie diluantă, în sensul influenței românești asupra egiptenilor, o are și faptul că „*doar doi munți, în România, au cîte o sărbătoare*”, țîrgul de fete de pe Găina și Ziuca Muntelui de pe Ceahlău. Urmează o înșiruire incoerentă de speculații referitoare la soare, sărbători, piscuri, nori și numele „*Serapus*”, care, deși este numele unei văi din munții Vrancei, ni se spune că, totuși, nu este un cuvînt al limbii române, ci al limbii egiptene. Or, se pare că cel mai bun argument al influenței „noastre” asupra egiptenilor este faptul că există cuvinte egiptene în limba română. Ceea ce trebuia demonstrat! Tot acest delir proto-cronist este prezentat de reporterul Florentina Ionescu cu o mare și nepotrivită seriozitate, căreia nu îi lipsește ingredientul patriotic legat de Miorița, „*faimoasa cultură Cucuteni*” (despre care ni se spune că era „*cu case mari și ferestre*”) și lipsa noastră de încredere în geniul național. Dar aspectul cel mai descalificator profesional este legat de faptul că această prezentare este făcută ca și cum teoria conferențiarului de la Geologie ar fi o teorie științifică în curs de testare și confirmare, ceea ce este în mod demonstrabil fals, pornind chiar și numai de la inconsistența argumentelor prezentate în sprijinul ei.

Al doilea articol ca întindere se ocupă de „*curiozitățile planetei*” (autor Alina Mitu). Cea mai însemnată curiozitate este titrată cu litere de o șchioapă. Ea sună astfel: „*Dintre toate viețuitoarele pămîntului, doar femeia are himen*”. Căutînd în corpul articolului, alături de alte informații banale ori pur și simplu stupide, găsim această informație, considerată a fi științifică: „*Din varietatea de forme ale himenului cu care se nasc femeile, există o formă rară numită himen dublu. (...) Cele care beneficiază de această conformație sunt de părere că este o minune a lui Dumnezeu, iar bărbații care au avut norocul să întâlnească acest tip de femeie consideră că au «rupt-o în fericire»*” (trebuie spus că autorul acestui articol este o femeie). Citești și nu-ți

vine să crezi. Urmează știri despre viața spermatozoidilor în vagin, a femeii, ilieci și albine (!). Articolul culminează cu o istorie a sifilisului, totul, firește, după ureche, dar cu un ton de dezvăluire care te privește direct. În alte știri pe scurt suntem informați că reptilele au trei ochi, că adolescențele fac practică maternă pe roboți electronici, că s-a descoperit gena care dispune ciudat organele omului, că s-a inventat mașina de fumat și că doi români vindecă cancerul cu lumină polarizată. Această din urmă știre o bi-juterie de fals jurnalism: după ce ți se spune că cei doi români pot vindeca prin metoda lor toate bolile, inclusiv SIDA, afli cu surprindere că singurul argument în favoarea acestor performanțe este propria lor declarație și un brevet de invenție, care nu e luat în seamă de nici o autoritate științifică. Cititorul neavizat va rămîne cu impresia că, după ce i-au învățat pe egipteni să facă piramide acum zece mii de ani, românii au descoperit leacul la orice în secolul XX, dar că obtuzitatea și invidia străinătății împiedică afirmarea geniului științific românesc, din cele mai vechi timpuri și pînă azi. Rămînem cu sentimentul neplăcut că cineva, în lume, se opune mintuirii omenirii de către geniul nostru național. Acest tip de informații este prefațat simbolic, pe prima pagină a ziarului, cu știrea bombă privind comercializarea prezervativelor *second hand*. Aflăm din această știre de interes social și tehnologic următorul lucru: asemenea anvelopelor uzate, după folosire, prezervativele se reșapează; datorită spiritului de economie, care, ni se spune, le curge femeilor în mod natural prin sînge, acestea folosesc prezervativele reșapate cu plăcere, deși, se adaugă în mod hilar, ele nu cunosc țara de origine (a primei întrebunții a prezervativului).

Mai trebuie spus, spre gloria autorilor, că viziunea lor despre știință este remarcabil rezumată grafic, în centrul din stînga al paginii, de poza unui soare apunînd în cea mai pură manieră kitsch, deasupra căruia scrie, pomieristic, ca

la „*Cîntarea României*”: „*Festivalul de cosmopoezie în cîntarea eclipsei totale de Soare din 1999*”.

Reflectă sau nu conținutul acestei pagini concepția despre știință a ziaristilor de la *Evenimentul zilei*? Mi-e greu să spun. Indiferent dacă motivul real al non-informațiilor științifice prezentate acolo drept știință este goana după senzațional (dar ce senzațional, Dumnezeule!), rămîne faptul că cei mai înșelați sunt cititorii, pe care lipsa culturii critice îi împiedică să sesizeze impostura intelectuală. Ideea despre știință pe care aceștia sunt sugenați să și-o facă este una complet alături de adevăr și cred că responsabilitatea rătăcirii le aparține în întregime celor care se indelectinesc cu propagarea acestei „științe” de gang.

Care este învățătura pe care o putem extrage din lectura acestei pagini de „știință”? În primul rînd, obsesia legată de prioritățile românești. Proto-cronismul pare a fi o formă stabilă de expresie a frustrărilor naționale, ceea ce sugerează că originea sa este mai adîncă decît ne place să credem, trădînd resentimentul durabile. În al doilea rînd, obsesia corpului fizic și a sexualității. Există o adevărată sete în furnizarea acelor informații care se referă la organe, secreții, boli și extaze genitale. În fine, se degajă concepția potrivit căreia știința ar reprezenta o colecție de invenții trîsnite, de fapte ori de împliniri senzaționale, miraculoase, oculte sau măcar ieșite din comun. Dacă ne amintim că exact aceasta fusese concepția despre știință a celui mai mare compilator de ciudătenii al antichității, mă gîndesc la Pliniu cel Bătrîn, înțelegem că două sute de ani de cultură științifică europeană au lăsat cultura „populară” cam pe aceleași coordonate ca acum două milenii. Știința, care, sub forma tehnologiei, este de mai mult de un secol realment *peste tot*, continuă să fie și azi interpretată ca o sursă magică de drăci și ciudătenii; nimic din eleganța sau din modestia superioară a spiritului ei critic nu pare să îi pătruns, din păcate, în zona informației publice.

11 iunie – Ziua Libertății!

11 iunie a fost prima adevărată zi a libertății din istoria românilor, reprezentînd victoria și, respectiv, consacrarea Revoluției liberale și democratice din Muntenia – întrucît aici s-a realizat singura revoluție socială, din întreg spațiul românesc, soldată cu înlocuirea efectivă a unui „*ancien régime*” cu altul, de tip modern, o nouă orînduire bazată pe valorile liberal-democratice și cetățenești.

Dincolo de faptul de a fi constituit, geografic, avanspostul cel mai înaintat spre est al revoluției europene, Revoluția munteană a fost, din punct de vedere cronologic, și ultima izbucnită din toate revoluțiile pașoptiste de pe continent. Avem o șansă în plus să punem revoluția română pe harta revoluțiilor de la 1848, să o popularizăm și să o facem să pătrundă în conștiința lumii, promovînd astfel, implicit, și imaginea însăși a României.

Propunem, pentru eventuala ceremonie solemnă de la 11 iunie, un ansamblu de momente oficiale și populare: 1) După ședința solemnă a *Camerelor* reunite, o paradă militară tot în prezența șefului statului, a parlamentarilor și a oficialităților, precum și a oaspeților străini; 2) Spectacol de stradă; 3) Reconstituire istorică, în costume de epocă, pe traseul Revoluției, de la Filaret – Cîmpia Libertății, intersecția Lipscani (unde s-a citit *Proclamația de la Islaz*), pînă în Piața Universității; 4) Focuri de artificii într-una din piețele Bucureștiului; 5) Sărbări populare pe Dealul Filaretului și, eventual, și-n alte locuri ale Capitalei; 6) Reproducerea facsimilată a primului număr – și poate și a celui de-al doilea, cuprinzînd cronica evenimentelor de la 11 iunie – din primul și cel mai reprezentativ ziar al Revoluției, *Pruncul Român*, al lui C.A. Rosetti; 7) Distribuirea de cocarde tricolore și de copii facsimilate ale *Declarației de la Islaz* (în transliterație latină și-n origi-

nal), difuzarea de cîntece patriotice, pa-voazzarea orașelor cu steaguri tricolore; 8) Depunerea de coroane de flori și steaguri la monumentele pașoptiștilor și la mormintele acestora; 9) Sesiune științifică solemnă la *Academia Română*; 10) Transmisuni tv și radio cu caracter istoric și documentar.

În Transilvania se va evita deriva naționalistă ce a caracterizat manifestările obișnuite pînă acum, în care se pune accentul pe Blaj, pe adunarea de la Cîmpia Libertății (fără a aminti însă nici măcar în treacăt rolul covîșitor al *Bisericii Unite*). Din contră, era sugerat că uniții, în frunte cu episcopul Lemeni, ar fi avut atitudini sovăitoare, dacă nu cumva chiar de pactizare cu ungurii. Chiar și numele său era folosit ca argument în acest sens! (...) Trebuie cu orice preț evitate demagogia și verbiajul extremist, antimaghiarismul etc. Să nu se uite că, în ciuda minurilor și cu toată miopia sa la nivelul percepției chestiunilor naționale față de români și nu numai, Lajos Kossuth (1802–1894) rămîne o mare personalitate liberală, extrem de prețuită pe plan internațional.

Să întîmpinăm, dar, 11 iunie, Ziua Libertății, așa cum se cuvine!

Adrian Niculescu

PS. Aflăm că, în ședința de marți, 2 iunie, *Birourile permanente ale Camerei și Senatului* au respins propunerea PNL pentru convocarea unei ședințe solemne a celor două Camere, cu prilejul zilei de 11 iunie, în cinstea Revoluției Române de la 1848. Pentru aleșii poporului, Ziua Libertății de la 1848 nu este o dată care merită amintită. Menționăm că o ședință similară era prevăzută pentru ziua de 30 aprilie, dar ea a fost amînată, tocmai pentru a da un mai mare relief zilei de 11 iunie, urmînd să fie reprogramată în jur de această dată. Nu să fie suprimată!

UNIVERS
EDITURA PUBLICULUI CULTIVAT

vă recomandă cele mai importante romane ale ultimelor decenii:

ANNE TAYLER
Lectii de respirație

BERNARD MALAMUD
Cîrpaciul

GÖRAN TUNSTRÖM
Hotul

PETER HANDKE
Scurtă scrisoare pentru o lungă despărțire

DAVID LODGE
Meserie!

PETER HÖEG
Cum simte domnișoara Smilla zăpada

Aceste titluri le puteți comanda la Editura Univers, Piața Presei Libere nr. 1, C.P. 33-78, București • 79739 Tel. (401) 222.66.29; 617.55.25; Fax: 222.56.52

VICTOR CIORBEA

PNTCD

Rostul acestei intervenții îl constituie o evaluare critică a perioadei de guvernare pe care am gestionat-o (...). Dar dacă exponenții fostului regim, reprezentanți de către unii „parteneri” ai noștri de guvernare, au reușit să întorcă din drum reforma, sub pretextul accelerării reformei, acest fapt a fost posibil mai ales din cauza greșelilor noastre. Greșeli nu atât de guvernare, cât politice. N-am știut să gestionăm coaliția, tot așa cum, ulterior, n-am înțeles să gestionăm criza politică.

Am făcut o foarte mare greșală acceptând funcția de prim-ministru

Dacă, pentru PNTCD și CDR, coaliția cu PD era singura soluție de a realiza o majoritate parlamentară, în ceea ce mă privește am făcut o foarte mare greșală atunci, acceptând funcția de prim-ministru. În primul rând, fiindcă întuiam aceste dispute permanente, determinate de istoria și tradiția diferite ale partidelor componente. Iar eu nu eram persoana dispusă să cedeze dincolo de limitele programatice acceptabile, să negociez principiile, să ignore morală. Nu eram nici un lider politic care să se bucure de acea susținere politică necesară pentru a putea duce până la capăt un demers atât de dificil. O altă greșală a fost că am acceptat să fiu dislocat din funcția de primar general al Capitalei și „parașutat” în mijlocul unei echipe eterogene, necunoscute pentru mine, impusă de partidele coaliției și de alte instituții. Apoi, principalele decizii politice au fost cel mai adesea adoptate în cadrul organismelor știute – *CoCoPo*, *CoCoPa* –, iar unele hotărâri ale *Executivului* au fost infirmate în cadrul acestor reuniuni ale liderilor politici și ale înaltei instituții, de unde și oscilațiile care au generat o impresie publică de nehotărâre, bijbăială sau brambureală. O altă greșală a mea a fost că am acceptat să nu demisionez din funcția de primar, ceea ce, în final, avea să ducă la personalizarea și respingerea *Ordonanței 22/97*, de importanță fundamentală pentru reforma administrației publice locale. Am cedat la insistențele liderilor coaliției, pentru evitarea alegerilor anticipate la București, reprezentanții PD votând pe atunci, de altfel, cu entuziasm prevederea, fără să o considere neconstituțională, pentru ca, ulterior, să-mi atribuie o „*cramponare de funcții*” despre care știau prea bine că nu îmi stă în caracter.

Greșeala mea este însă că am acceptat să dau o asemenea impresie.

Greșelile PNTCD

O altă greșală majoră a fost aceea că partidul nostru s-a lăsat antrenat în situația de a i se atribui tocmai refuzul reformei morale a societății românești, pentru care s-a pronunțat întotdeauna și pe care au respins-o liderii PD. Aceștia s-au opus sistematic, din păcate cu concursul și al unor reprezentanți ai CDR, campaniei de asanare morală a clasei politice, respingând aprobarea proiectului de lege privind incompatibilitatea demnitarilor cu funcții în *Consiliile de Administrație* și *AGA* ale societăților comerciale și regiilor autonome. Au fost aminate *Legea accesului la dosarele Securității*, cu toate că PNTCD și *Guvernul* o avizaseră favorabil, și restructurarea serviciilor secrete pe care o solicitasem de la început. De asemenea, legile luptei împotriva corupției și crimei organizate au fost blocate în *Parlament* luni în sir. Foarte gravă este absența restructurării profunde a aparatului administrativ.

În ce privește reforma proprietății, după cum se știe, PD a blocat-o sistematic, iar aminarea modificării *Legii fondului funciar* a sfârșit prin a duce la blocarea acordului *ASAL*. Ulterior, a fost blocat și acordul *FESAL*, prin stoparea procesului de reforme economice importante pe care PD le contestă, în ciuda evidenței, și a recunoașterii internaționale din vremea adoptării lor.

Reușite

Voi enumera, în schimb, câteva reușite fundamentale, obținute cu un efort deosebit din partea populației, pe care, ulterior, prin criza politică, PD a reușit să le pună în pericol sau chiar să le anuleze, evident, din „interes național”: 1) Într-un singur an, 1997, s-au privatizat mai multe societăți comerciale decât în ultimii patru ani la un loc; 2) Aportul de capital străin (1,3 miliarde de dolari) a echivalat cu suma investițiilor din anterioorii patru ani; 3) Deficitul bugetar și pierderile întreprinderilor de stat au scăzut de la 13 la 3,7 procente din PIB; 4) Rezervele valutare au crescut de la 600 de milioane la 5 miliarde de dolari, dacă luăm în calcul și rezervele băncilor comerciale, fiind astăzi cele mai mari după 1945; 5) Am creat premisele stăpînirii inflației chiar în condițiile în care am fost obligați să acop-

rim „găurile negre” de la unele instituții bancare și să majorăm accizele la benzină; 6) Am restructurat sectorul minier, rezervele noastre de cărbune fiind mai mari decât în ultimii ani, după reducerea rapidă la jumătate a numărului angajaților din minerit (în context, amintesc că pentru reconversia celor disponibilizați existau proiecte internaționale de finanțare, suspendate în urma crizei politice); 7) Am realizat, într-o bună măsură, protecția socială a grupurilor vulnerabile ale populației, crescînd alocațiile pentru copii, pensiile, ajutoarele de șomaj, plățile compensatorii; 8) Am încetat subvenționarea întreprinderilor de stat în agricultură, sumele fiind acordate direct agricultorilor, prin cupoane, și am anulat impozitul pe venitul agricol pînă în anul 2000; 9) Producția industrială a scăzut simțitor, însă a crescut exportul industrial, pe piețele foarte competitive ale Europei; 10) Am elaborat peste 2.000 de acte normative în 16 luni; 11) Am normalizat relațiile cu minoritatea maghiară și cu Ungaria; 12) Am contribuit la punerea bazelor parteneriatului strategic cu SUA și la realizarea vizitei președintelui Clinton în România; 13) Am coparticipat la realizarea deschiderii deosebite a țării în exterior, motiv pentru care, în noiembrie, la Bruxelles, s-au întrunit toate instituțiile internaționale finanțatoare ale României pentru a pune la punct un program de finanțare pentru trei ani (azi suspendat datorită „reformatorilor” de la PD care au vrut „să accelereze reforma”); 14) România a dobîndit,

Victor Ciorbea în timpul mandatului de prim-ministru

la acea vreme, o imagine mult mai bună în lume, credibilitate partenerială, statură internațională; 15) Cursa pentru *NATO* și *UE*, pornită cu un enorm handicap, se apropia de finalizare, după nominalizarea de la Madrid pentru *NATO* – etapa 1999 – și deschiderea de ultim moment a *UE* de la Luxemburg (susținerea României de către partidele creștin-democrate și populare prin rezoluția reuniunii PPE din toamna trecută să fi nemulțumit într-atît PD, încît să pună în pericol interesele țării, doar pentru că perspectivele de integrare în *Uniunea Europeană* s-au datorat în principal familiei politice a PNTCD?).

Această simplă enumerare poate reaminti contextul indiscutabil favorabil pentru dezvoltarea politică a țării noastre, în care PD a declanșat criza politică.

Ce a câștigat PNTCD din sacrificarea guvernului Ciorbea?

(...) Care sînt cauzele acestei stări de fapt? Din păcate, noi nu ne-am hotărît pînă acum să ne punem deschis această întrebare și să găsim răspunsul, oricît de sever. Din această cauză, partidul nostru a rămas fără o strategie clară în acest domeniu, la fel cum absența unei strategii pe perioada crizei politice anterioare a fost una dintre cauzele principale care au dus la pierderea bătaiei politice cu PD.

Dacă nu vom înțelege corect semnificația acestei realități, riscăm ca pe termen mediu și lung să pierdem tot ce s-a acumulat în rezistența eroică din anii comunismului și în opoziția inegală și plină de sacrificii din anii de după decembrie '89. Verticalitatea, dirigența, tenacitatea, consecvența, fermitatea, solidaritatea în jurul valorilor morale și al intereselor naționale sînt caracteristicile care au consacrat partidul nostru în perioadele de rezistență și de opoziție. Ajuns la putere, în

regim de coaliție, PNTCD și-a estompat treptat aceste trăsături caracteristice. Așa cum spune Iuliu Maniu, fiecare dintre noi trebuie să se sacrifice pentru partid, iar partidul pentru țară. Întrebarea este dacă și ce a cîștigat PNTCD din sacrificarea guvernului Ciorbea. Și o întrebare mult mai importantă este dacă și ce a cîștigat țara din sacrificarea imaginii și a credibilității PNTCD pentru interesele coaliției de guvernare (...).

Sigur, s-a spus pe bună dreptate că păstrarea și perpetuarea actualei coaliții este importantă pentru România, fiindcă este singura care, în actuala aritmetică parlamentară, poate asigura înfăptuirea reformei. A cîștigat cu adevărat reforma de pe urma cedărilor substanțiale din partea PNTCD? Sau sîntem în situația să sacrificăm, măcar în parte, partidul, fără ca prin acest sacrificiu să se înfăptuiască reformele necesare pentru țară? Se pare că am consimțit la sacrificarea în bună măsură a partidului pentru simpla participare, tot mai decorativă, la guvernare, în timp ce reforma a fost confiscată pentru a fi doar mimată de către alt partid. Teoretic, însă responsabilitatea pentru lipsa de reformă ne revine nouă, pentru că opinia publică ne percepe în continuare ca principal partid de guvernămînt (...).

Avînd în vedere că PNTCD a lansat mesaje contradictorii în ultimul timp, consider necesar să lămurim care este mesajul nostru pentru electorat, pentru ceilalți actori ai scenei politice, pentru actualii și pentru viitorii noștri colegi de partid (...).

Cauzele declanșării crizei

Perspectiva foarte clară de reușită a reformei și de integrare euro-atlantică a României a speriat oligarhia roșie, dintre care cel puțin o parte o constituie clientela Partidului Democrat, înspăimîntată că va pierde în concurență cu capitalul străin. Este una dintre cauzele esențiale ale declanșării crizei politice. Alte cauze au fost căderea dramatică în sondaje a PD și luptele intestinale din cadrul partidului condus de domnul Roman. Perspectiva evidentă a relansării țării, invers proporțională cu popularitatea PD, i-a determinat pe liderii acestui partid să pună în primejdie programul de guvernare și prestigiul abia cîștigat al României, prin declanșarea unei „*minerii de catifea*”, avînd ca virf de lance demiterea premierului.

Preluasem funcția de prim-ministru cu o popularitate personală (evidențiată de unele sondaje de opinie publică) de șase ori mai mare decît a PD. Reprezentanții ai acestei formațiuni au dorit ca eu să fiu o persoană care acceptă compromisuri de principii și care să consimtă la împărțirea „privată” a patrimoniului statului și să închidă ochii la afacerile necurate în care fusese implicat.

Refuzînd aceste lucruri, s-a început asupra mea, implicit a PNTCD, cunoscuta campanie propagandistică în mass-media. Totodată, liderii PD nu mi-au putut ierta relațiile de încredere și chiar prietenia cu mulți lideri creștin-democrați europeni, care sînt și premieri, chiar dacă – sau tocmai pentru că – aceste relații politice personale erau favorabile dezvoltării și integrării României în sistemul occidental de valori. A incomodat și faptul că am avut o modestă contribuție la realizarea vizitei în România a președintelui Bill Clinton, care a pus bazele parteneriatului strategic România-SUA, convins fiind că integrarea țării noastre se face via Washington-Bonn-Paris-Roma-Londra etc., și nu via Moscova, cum susțin unii reprezentanți ai PD. A deranjat probabil și atitudinea pe care am avut-o la reuniunea din Creta a statelor balcanice, faptul că m-am opus cu vehemență propunerii de constituire a unei „mini Uniuni Balcanice”, sub tutela Federației Ruse, ceea ce a împiedicat, cel puțin pentru moment, realizarea proiectului. Totodată, nu am fost adeptul privatizării în orice condiții, a unor societăți comerciale strategice, în favoarea unor mari companii rusești (...).

Criza politică nu a apărut din senin. Mai degrabă, coaliția a funcționat aproape permanent sub spectrul crizei. Așa cum arătam anterior, PD a practicat sistematic obstrucții care au pregătit criza efectivă prin blocarea unor proiecte importante de legi privind lupta împotriva corupției, reforma administrației publice, regimul proprietății. În același timp, au avut loc o serie de crize, mai mult sau mai puțin artificiale, generate de PD, cum ar fi „scandalul Gilda Lazăr”, „lista lui Severin”, „declarația lui Ruse”, „criza revoluționarilor”, crizele legate de listele lui Valerian Stan ș.a. Cea de-a doua criză „Valerian Stan” s-a soldat cu eliberarea acestuia din funcție, decizie adoptată la presiunea reprezentanților PD, care șantajau cu retragerea din *Executiv* și trînteau ușa la sala de ședințe. Dacă, din punct de vedere administrativ, măsura demiterii domnului Valerian Stan poate fi justificată, din punct de vedere politic a fost o mare greșală, cea dintîi cedare importantă în fața PD.

În ce mă privește, cedarea n-ar fi trebuit să aibă

la răscruce

loc. Dimpotrivă, ar fi fost cazul să se clarifice situația în coaliție, în termenii cei mai tranșanți, pentru a evidenția din timp și în mod clar opiniei publice refuzul nostru de a governa în regim de coaliție cu partide sau cu persoane acuzate de corupție. Am ratat însă momentul de cumpănă și am cedat. Din acel moment, balanța a început să se incline progresiv în favoarea partidului domnului Roman. Acela cedare le-a dat aripi liderilor PD prin impresia că nu avem curajul guvernării pe cont propriu și de aceea sîntem dispuși să ne abandonăm chiar și unele principii pentru care, de altfel, am fost votați și să închidem ochii la faptele mai puțin legale pe care unii aliați politici le-au săvârșit.

Sintem vinoați că nu am explicat populației ce înseamnă reforma

(...) Am greșit chiar din momentul în care am tolerat acele obstrucții legislative ale PD, favorizând șantajul parlamentar. Apoi, amîndî reformele morale, instituționale și reparatorii de dragul unei false stabilități a coaliției, am comis eroarea gravă să favorizăm teza PD, conform căreia România ar fi doar o unitate economică ce trebuie reformată, nu o țară cu un popor traumatizat de o lungă diktatură și care are nevoie de reformă integrală, globală: morală, politică, administrativă, socială, instituțională și economică (...)

Sintem vinoați că nu am explicat de ce înseamnă reforma. Am neglijat pînă la ignorare nevoia profundă a reformei mentalităților, ceea ce a dus la perpetuarea unui sistem inversat de valori, a lumii pe dos promovate de propaganda comunistă, potrivit căreia victimele sînt culpabilizate, iar agresorii, justificați și chiar victimizați.

S-a creat obișnuința să cedăm numai noi

Este exact mecanismul pe care PD l-a aplicat asupra PNȚCD, în campania mediatică. Și continuă să o facă. Este și vina mea personală, o anume impresie de maleabilitate pe care am dat-o la început, fie și din bună-credință, din dorința de înțelegere în coaliție. Astfel, s-a creat nu doar impresia, ci chiar obișnuința să cedăm numai noi, riscînd să dăm singurii opiniei publice sugestia că dreptatea ar fi de partea lor. Noi nu am răspuns atacurilor sistematice lansate de PD, nu o dată sfidătoare, gen „să dea pămîntul înapoi cînd or guverna ei singuri”, cum spune domnul Băsescu, sau „ne luăm jucăriile și îi lăsăm să aplice Contractul cu România”, cum declara domnul Berceanu, ori de-a binelea jignitoare, gen „tărăniștii au umplut țara de proști”, cum profera domnul Petre Roman, confundînd, probabil, cîntecul cu prostia. Rămînînd fără replică, ne-am pus singuri în inferioritate. S-a conturat astfel impresia publică a slăbiciunii tărăniștilor, a incompetenței lor față de pretinsul dinamism și clamata pricupere multilaterală a autointitulaților „democrați”. Paradoxul este că, pe măsură ce noi ne intensificăm concesiile și cedările în fața PD, eram tot mai mult acuzați de „rigiditate” și „fundamentalism”, aceste acuze vizînd – și condamnînd – însăși apartenența noastră la sistemul de valori democratice. Pe care, repet, n-am știut sau am neglijat să-l promovăm în mentalitatea românilor. Deși aveam mijloacele. Dacă le-am fi valorificat, opinia publică și-ar fi dat seama că „fundamentalisti” și „talibani” sînt cei care aparțin sistemului totalitar de valori, injust și fraudulos, perpetuat în absența reformei morale și a adoptării legilor reparatorii.

În acord cu o înaltă instituție, am amînat reformele structurale pentru tactici de imagine

O altă greșală, cu consecințe atît în plan politic, cît și economic, a constituit-o faptul că, în acord cu o înaltă instituție, am convenit cu partenerii de coaliție să amînam o parte din reformele structurale în favoarea unei tactici de imagine în lunile premergătoare reuniunii NATO de la Madrid, pe motiv că măsurile radicale în acest plan, alături de cele deja adoptate în domeniul macroeconomic, ar fi riscat să producă mișcări sociale de natură să dea o imagine de instabilitate țării noastre. Dimpotrivă, inerențele nemulțumiri sociale ar fi fost pentru Vest o probă firească și certă a acestor reforme.

De altfel, amînarea programului de reforme radicale pentru imaginea externă a stabilității interne a dus chiar la pierderea acestei stabilități prin declanșarea crizei politice. Unul dintre capetele de acuzare ale PD a fost absența reformei, afirmație lipsită, evident, de o atitudine fair, fiindcă domnul Petre Roman și al săi dusese de acord cu amînarea reformelor structurale dure, pentru perioada de după summit-ul de la Madrid.

De altfel, chiar și în contextul premergător reuniunii NATO, Guvernul a aplicat totuși unele măsuri economice extrem de severe, cum ar fi cele privind liberalizarea prețurilor concomitent cu liberalizarea ratei de schimb, restructurarea mineritului ș.a. Iar cînd s-a trecut la lichidarea unor întreprinderi nerentabile, campioni și chiar incitatori ai protestelor n-au fost alții decît liderii ai PD (vezi cazurile Prahova sau Brașov).

N-am avut curajul alegerilor anticipate

(...) Semnalarea incompatibilităților între partenerii de coaliție ar fi motivat elegant divorțul și alegerile anticipate. Ele ar fi fost justificate prin necesitatea unei majorități guvernamentale omogene. CDR avea o cotă înaltă de credibilitate, la rîndul său, președintele țării ar fi avut întreaga autoritate să explice imperativul național al alegerilor anticipate. Însă noi, cei din CDR, n-am avut acest curaj, și am preferat să tolerăm duplicitatea PD, căzînd în derizoriul politicilor conjuncturale. PD a speculat momentul post-Madrid, ca să lanseze acuzația lipsei de reformă, ca pretext pregătitor al crizei. Ne-am văzut astfel prinși în rețeaua atacurilor din toate părțile, inclusiv din cadrul propriului partid, prin unele voci surprinzătoare de detașate de un guvern despre care știau mai bine decît oricine că era atacat în mod ipocrit și în scopuri antinaționale de către forțe retrograde, forțe care, evident, se prezentau drept reformatoarele.

PNȚCD - în timpul lui Corneliu Coposu

PD și tactica preluării puterii din interior

(...) Cu o săptămînă înainte de scandalul Băsescu, domnul Petre Roman dăduse un interviu cu aceeași idee la *New York Times*, ceea ce demonstrează premeditarea crizei.

Această criză era previzibilă și greșala noastră de fond a fost aceea că n-am văzut și n-am vrut să recunoaștem că finalitatea coaliției cu noi a fost pentru PD aceea a preluării puterii din interior, prin înălțarea noastră treptată și refacerea fostului FSN sub blazonul *Internaționalei socialiste*.

Partidul nostru s-a limitat la a-și susține luni de zile premierul, fără să dea un răspuns concret atacurilor, riscînd astfel să confirme public acuzațiile PD, din lipsă de apărare. Iar faptul că pediștii n-au fost atacați a riscat să dea impresia că sintem vinoați. Oricum, a fost o greșală că ne-am lăsat puși în situația să ne apărăm. Cînd ne-am apărut, era prea tîrziu. Partidul căpătase imagine de pasivitate, abandonîndu-se unei defensive fără obiect. Această lipsă de reacție adecvată a favorizat campania mediatică a PD, în care au fost antrenate frenetic mijloace de informare în masă, controlate de clientela lor politică, dar și publicații sau mass-media care au considerat că e comercial să pună umărul la dărîmarea unui premier. Din punct de vedere ideologic, bălălia a fost coordonată chiar de cel care, în tinerete, ca redactor-șef adjunct al *Scitei*, ceruse condamnarea la moarte a fruntașilor partidului nostru. Sub coordonarea numitului Silviu Brucan, vechile metode staliniste au fost propagate în noi forme, speculîndu-se la maxim impactul deosebit al televiziunilor și al *talk-show*-urilor (...)

Oricum, independent de voința noastră, dar din păcate și cu concursul unora dintre noi, tărăniștii au obținut în mass-media o imagine de nehotărîți, întîrziți în reacții, neputincioși, incapabili de decizie politică, lipsiți de inteligență, dinamism, vigoare, pe scurt, de forță de guvernare. Chiar dacă nu ne place, așa ne-a văzut presa și chiar dacă de multe ori am fost colomniști,

sau prezentați aberant, trebuie să recunoaștem că e și vina noastră. O vină mai veche, care ține de lipsa de comunicare, sau în orice caz de comunicare deficitară cu opinia publică.

Cum a cîștigat PD războiul mediatic

Am pierdut exercițiul dialogului direct, și atunci oamenii au fost nevoiți să ne vadă cu ochii altora. Am fost ocupați cu guvernarea și am ignorat necesitatea unei strategii de comunicare. Explicarea pas cu pas a reformei n-ar fi dat PD posibilitatea să inventeze pre-texte. Cînd am început să dăm explicații, mesajul n-a mai avut audiență, fiind parazitat de campania obsesivă a Partidului Democrat, care reușise să construiască și să impună public o realitate paralelă, în care toate realizările erau negate, iar neîmplinirile, mult amplificate și atribuite exclusiv PNȚCD. Totodată, erau omise cauzele, fiindcă ele ar fi semnalat implicarea obstrucționistă a PD. Faptul că partidul domnului Roman a cîștigat războiul mediatic nu e alt decît grav ca faptul că a cîștigat, cel puțin pe moment, o bătălie politică importantă cu partidul nostru (...)

Lipsa de comunicare și-a dovedit efectele nefaste și în cadrul PNȚCD. Absența mesajului politic intern, unitar, și a fluxului informațional cu parlamentarii noștri și cu teritoriul au avut ca rezultat configurarea unor grupări contradictorii. PNȚCD a căpătat într-o măsură importantă imaginea unui partid dezbinat, măcinat de

lupte pentru putere și, cel mai grav, pe punctul de a-și pierde identitatea. Opinia publică a putut constata că „*mineriada de catifea*” a reușit datorită ralierii finale a unui grup de tărăniști zisi „*reformatori*”, pe care unii observatori, inclusiv externi, i-au considerat însă mai mult oportuniști.

În final, așadar, PD-ului i s-au raliat decisiv și persoane considerate de unii analiști drept oportuniști, din unele partide ale CDR, PNL, PAR ș.a., și a cedat aceleiași șantaj chiar și o înaltă instituție din stat.

Șantajul făcut de PD a fost încununat de succes. A fost, fără îndoială, o victorie a oligarhiei formate din miliardarii roșii și a clientelei lor recrutate din cadrul fostelor servicii secrete. O victorie menită să împiedice, între altele, penetrarea marilor investiții străine, a capitalului occidental care reprezintă singura soluție pentru ieșirea din criză în condițiile actualei economii decapitalizate, concomitent, desigur, cu promovarea intereselor firești ale capitalului autohton curat și mai ales al IMM-urilor.

Consecințele crizei

În plan politic, consecințele crizei sînt deci neutralizarea PNȚCD, divizarea CDR, schimbarea raportului de forțe din coaliție în favoarea PD, cu perspectiva refacerii FSN la guvernare.

În plan național, criza politică s-a soldat cu blocarea în bună măsură a reformei și a orizontului de integrare euro-atlantică. Cel mai grav este faptul că țara a pierdut subit, pe mîna noastră, ceea ce cîștigase datorită guvernării noastre (...)

N-are importanță că am fost înlăturat. Important, prin consecințele asupra partidului, este însă modul și momentul în care a fost sacrificat, după cum se spune, „*primul cabinet democrat de la Rădescu încoace*”. De obicei, cînd sacrifici ceva sau pe cineva în politică, o faci pentru un cîștig, chiar un cîștig mai mare decît sacrificiul, ca în jocul de șah. Se pare însă că noi ne-am sacrificat ca să pierdem, riscînd să coborîm în

(Continuare în pagina 8)

PNȚCD la răscruce

(Urmare din pagina 7)

derizoriu principiul sacrificiului politic promovat de Maniu (...)

Soluția cea mai potrivită era un guvern minoritar

Consider însă că soluția cea mai potrivită și pentru țară, și pentru partidul nostru, și pentru CDR, era constituirea unui guvern minoritar, rezultat de altfel din a doua remaniere, și organizarea unor alegeri anticipate, cum am mai spus-o, fie imediat după reuniunea de la Madrid, când incompatibilitatea între parteneri era clară, fie imediat după declanșarea crizei politice, când războiul era oricum declarat. La vremea aceea, Convenția Democrată era cotată cu 42% și se manifesta o încredere majoră în bunul mers al reformei, de natură să ne asigure câștigarea unei majorități parlamentare care să ne permită aplicarea consecventă a programului de guvernare. Soluția pe care am acceptat-o finalmente ne-a adus în pericolul de a ne pierde identitatea și, la fel de grav, modelul creștin-democrat de guvernare a fost compromis mai înainte de a fi aplicat (...)

În timp ce Convenția Democrată e minată de mișcări centrifuge, stînga roșie, fostul FSN, tinde să se re-grupeze pe portaltoiu PSDR (Cunescu), care să-i confere legitimitate la *Internaționala socialistă*. În acest scop, se urmărește izolarea PNȚCD și a aliaților lui fideli din CDR, dintre care *Alianța Civică* s-a autosuspendat. Deja PD poate culege cu satisfacție roadele crizei politice. Reforma este în mare măsură blocată, negocierile cu organismele internaționale sînt suspendate sau amînate, imaginea României e grav deteriorată, marii investitori occidentali înclină să renunțe la proiectele lor, șansele, pînă nu demult sigure, de integrare în structurile euro-atlantice sînt serios compromise.

Și în actuala guvernare, PD continuă această cursă de contraperformanță națională, din păcate, sub acoperirea partidului nostru (...)

Politica PNL și PAR pentru o guvernare viitoare cu „polul social democrat“

CDR riscă să nu mai rămînă forța capabilă să împiedice preluarea puterii, chiar în perspectiva apropiată, prin schimbarea majorității parlamentare, de către stînga roșie în curs de regrupare cu fața umană a social-democrației. Acest pericol național pare să pălească în fața intereselor unor lideri ai PNL sau PAR, de marginalizare a PNȚCD pînă la înlăturarea lui de la guvernare, chiar cu prețul distrugerii unei coaliții de centru-dreapta, și în contextul în care unii dintre ei vorbesc despre o inițiativă de dreapta, în favoarea unei coaliții de stînga agrementate cu elemente liberale. Este tot mai clară, de altfel, îndepărtarea liberalilor și a PAR de aliații firești și orientarea spre PD, în vederea asigurării unei participări la guvernarea ulterioară, pe care o vizează așa-numitul „pol social-democrat“.

În ultimele zile s-a produs chiar o dispută între liderii PNL, pe tema părăsirii CDR, pe care a anunțat-o și PAR. Coaliția, de altfel, are tendința să-și formeze un cu totul alt model de colaborare decît cel care a stat la baza constituirii ei.

Acum, pare a fi vorba de o altă coaliție, în care s-au creat premisele unei cooperări transpartinice în domeniul economic și al privatizării, pe criteriul compatibilității între persoane și între interesele acestor persoane. Modelul transpartinic pare a fi caracterizat de o opțiune doctrinară nedefinită, indiferență față de valorile morale, suficiență intelectuală, reducționism economic, pragmatism în accepția oportunismului carierist.

Marginalizarea PNȚCD în guvern

Impunînd acest model în guvern, se pare că PD a reușit, practic, să schimbe raportul de forțe și să preia conducerea coaliției, acaparînd controlul asupra funcțiilor-cheie în *Executiv*.

În cabinetul gestionat, totuși, de un fruntaș PNȚCD, majoritatea miniștrilor țărăniști, care s-a redus simțitor, a pierdut accesul la decizie. Mai mult, miniștrii noștri, adesea nu-și mai pot nici măcar prezenta proiectele normative și propunerile. Numărul secretarilor de stat țărăniști a scăzut dramatic, iar colegii noștri de partid sînt supuși unui proces de epurare pe toate planurile, fiind înlăturați chiar din posturile de funcționari la *Guvern* sau din ministere.

Sînt păstrați și promovați, în schimb, cei ai PD, PNL și chiar ai PSDR, recuperați de la guvernul Văcăroiu. Totul este explicabil sau justificabil cînd este vorba despre ocuparea de către „specialiștii“ PD a funcțiilor de conducere în bănci, regii autonome etc. În schimb, demersurile similare ale PNȚCD, bazate pe protocoalele încheiate și semnate de liderii politici, sînt calificate drept „antireformiste“, „impardonabile“, „comise de fundamentaliștii“ sau „talibanii“ care nu sînt seama de chipurile, „interesul național“.

Situația este cel puțin la fel de gravă la nivel teritorial. Din păcate, putem constata că PNȚCD a pierdut în bună măsură partida guvernamentală și este pe

cale să-și altereze identitatea și unitatea. În același timp, dacă PD controlează guvernul și coaliția, PNȚCD rămîne cu numele principalului partid de guvernămînt, iar opinia publică îi trece în cont erorile de guvernare.

Dacă la declanșarea crizei politice era în criză de identitate, acum PD se conturează, alături de PSDR, ca ax al polului social de tip democrat (...)

În aceste condiții, se impune, cred, o redefinire clară a strategiei și tacticii PNȚCD și o restructurare doctrinară a CDR. Convenția Democrată are nevoie să se reface și să se consolideze ca o alianță de centru-dreapta, a cărei viabilitate și eficiență să descurajeze perspectiva polului social-democrat ca pretinsă alternativă de guvernare.

În acest sens, se impune clarificarea neîntîrziată a relațiilor cu PNL și PAR. Este esențială revenirea *Alianței Civice* în CDR și adoptarea propunerilor privind organizarea și funcționarea Convenției Democratice, atît la nivel central, cît și teritorial.

Activitatea ineficientă a Secretariatului PNȚCD

PNȚCD are nevoie de clarificare politică și reorganizare funcțională. Din punct de vedere organizatoric, partidul nostru lasă de dorit. Aceasta este și un efect al activității ineficiente a *Secretariatului General* al PNȚCD, care, în loc să coordoneze informațional și organizatoric partidul, mai degrabă a polarizat, adesea preferențial, organizațiile teritoriale, dîndu-le o tentă „conspirativă“, cel puțin ciudată pentru un partid de guvernămînt. De aici, impresia dezbinării, a unor grupări adverse aflate într-o stare de război nedefinit sau cu sens strict interpersonal (...)

Disputele surde dintre persoane par a fi devenit predominante, ceea ce a produs un fel de diversiversion internă care a pus în umbră axul doctrinar și dimensiunea principală ce a consacrat partidul nostru în istorie

an de guvernare, reușiseră să relanseze cu adevărat România pe drumul ei fundamental european, cu sprijinul puternic al liderilor creștin-democrați din Vest, care au recunoscut deplina apartenență a PNȚCD la acest curent modern, cel mai modern din toate? Se pot, oare, numi în schimb „reformatori“ cei care au blocat și deturnat acest proces?

În ce privește partidul nostru, „reformatorii“ sînt cei care doresc **banalizarea** PNȚCD, transformarea lui într-o clonă a PD? Cum clone sînt partidele desprinse din fostul FSN. Reformatorii sînt oare cei ce doresc ca în curînd să avem partide care se deosebesc între ele doar cu numele, în așa fel încît să alterneze la guvernare diferite ipostaze ale aceleiași – vechi – puteri, ca într-un vis al lui Silviu Brucan? Nu cumva aceștia sînt, de fapt, conservatorii, fundamentaliștii privilegiiilor economice și politice?

Cred că adevărații reformatori sînt cei care vor să consolideze PNȚCD respectînd valorile tradiționale ale partidului, integrat în sistemul creștin-democrat de valori.

Democrația creștină e vorbă goală fără promovarea unor principii care nu se pot negocia. În rest, totul se poate negocia.

Cedarea continuă înseamnă lipsă de respect față de propriul electorat

(...) Situația se prezintă acum de parcă PD ar fi cîștigat alegerile, iar PNȚCD-CDR ar fi obținut rezultatele PD. S-a spus că trebuie să cedăm, pentru binele coaliției. De ce, însă, acceptăm mereu să cedăm numai noi – și mai ales în punctele esențiale – , fără să observăm și să ne preocupăm faptul că prin această disponibilitate continuă de cedare dovedim lipsă de respect față de electoratul care, totuși, a propulsat CDR pe primul loc? PD, în schimb, nu obosește să facă referire la electoratul lui și să se bată cu înverșunare pentru acel electorat minoritar, central pe obiective

Dumitru Costin (lider sindical), Emil Constantinescu (președintele CDR) și Victor Ciorbea (lider sindical). Toții trei în opoziție

și totodată l-a integrat în familia modernă a democrației creștine (...)

Lipsa de comunicare între centru și organizațiile teritoriale, datorită insuficienței activității *Secretariatului General*, eliminarea frecventă a majorității membrilor de la decizia politică au produs puternice reacții de frustrare, oarecum, și adversități, adesea artificiale, care, nesoluționate la timp și în profunzime, au degenerat în numeroase conflicte locale. Ele s-au perpetuat și s-au amplificat antrenînd, pe de o parte, demnități rănite, și pe de altă parte interese care nu au ce căuta în partidul nostru.

Faptul că se produc și apar în presă cazuri de corupție legate de membrii PNȚCD atacă ultima rezervă de credibilitate a partidului nostru: cinstea. Cred, de aceea, că e imperativ ca noi înșine să impunem mai decis modelul legalității, solicitînd instituțiilor abilitate să cerceteze și acele cazuri în care chiar asupra unor țărăniști, mai mult sau mai puțin reprezentativi, planează prezumția de implicare în afaceri neclare ori ilegale (...)

E posibilă reforma economică fără reforma morală, fără fundamentarea unui sens legitim al regimului proprietății? Fără recuperarea acelor valori care ne dau însăși identitatea, deopotrivă națională și europeană? Experiența altor țări foste comuniste, aflate deja în NATO, și admise în primul val al integrării în *Uniunea Europeană*, demonstrează că adevăratele cale de dezvoltare e reforma globală.

Actuala opoziție, intra- și extra-guvernamentală, a lansat distincția „fundamentalisti-reformatori“, preluată de presă fără să se precizeze referința termenilor. Ce înțelegem prin „fundamentalisti“, pe cei care, într-un

economic. Noi, însă, părem că am renunțat să acționăm pentru electoratul nostru majoritar, acel electorat devotat, disciplinat, fidel și, în bună măsură, idealist, legitimist, care așteaptă de la noi nu doar relansarea economică, ci și reforma morală? Abandonarea electoratului CDR – pînă acum cel mai clar definit, mai stabil, mai motivat și mai dinamic dintre toate – duce, implicit, și la pierderea electoratului indecis care s-a orientat spre noi și ne-a votat în noiembrie 1996 și care, acum, fie că recade în absenteism, fie că tinde să se reorienteze spre acele partide care, prin prestația lor agresivă, au dat impresia de forță, hotărîre, voință politică și „competență“ de guvernare. Noi am cedat continuu în plan politic, am neglijat să ne facem imagine în plan guvernamental și trebuie să recunoaștem că am ajuns, din păcate, să fim considerați slabi, incapabili și chiar inutili, neaveniți la guvernare.

E cazul să schimbăm această falsă imagine. E imperativ să ieșim din pasivitate, să ne schimbăm radical tactica și să ne construim o strategie. Avem oameni competenți, specialiști cu disponibilități pe care, dintr-un bun-simț prost înțeles sau din lipsă de voință politică, n-am știut să le punem în valoare. Asemenea oameni trebuie motivați și promovați. În loc de aceasta, o bună parte dintre ei, toți tineri și foarte tineri, au fost epurați politic, într-un proces care continuă tot mai agresiv pe toate planurile (...)

Fragmente din discursul rostit la seminarul „PNȚCD în mileniul III“
București, 6 iunie 1998

(Subtitlurile aparțin redacției)

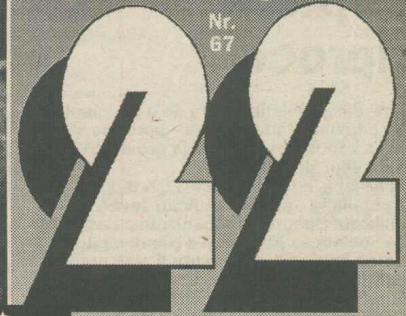
5 MAI
HAZ DE NECAZ

ȘANSE EGALE

Supliment gratuit

Nr. 67

5 mai

Ziua europeană de luptă pentru șanse egale și împotriva discriminării persoanelor cu handicap

Marti, 5 mai 1998. Ziua europeană de luptă pentru șanse egale și împotriva discriminării persoanelor cu handicap. Cu acest prilej, în București au loc manifestări organizate de Societatea Națională a Handicapaților Fizici din România - filiala București - și Grupul de Studiu pentru Problemele Handicapaților. La manifestări participă cincisprezece organizații, reprezentând interesele persoanelor cu handicap. Tema comună a manifestărilor de anul acesta este „accesibilitatea”, nu numai în mediul fizic, ci în toate domeniile vieții sociale.

Mă aflu în microbuzul nostru adaptat, care se îndreaptă cu viteză către Ministerul Muncii și Protecției Sociale, unul dintre punctele ce urmează să fie pichetate de către persoanele cu handicap. Stau liniștit, cu ochii aproape închiși și mă gândesc ce le voi spune celor care mă vor întreba de ce mă aflu acolo?

Încercând să răspund la această întrebare, îmi revine în amintire o scenă petrecută în vara anului 1978. Proaspăt absolvent de școală generală, premiant, doresc să mă înscriu la liceu. Cabinetul școlar de orientare școlară și profesională îmi recomandă să mă înscriu la unul dintre cele patru licee speciale de contabilitate destinate persoanelor cu handicap, existente pe atunci în țară. Eu, însă, doresc să devin traducător de engleză și italiană. Nu-mi plac matematica și fizica, iar scrisul meu de mână este greu inteligibil pentru cei nefamiliarizați cu el. De aceea vreau să mă înscriu la un liceu de filologie-istorie. Îi explic acest lucru medicului de la respectivul cabinet, rugându-l să mă ajute. Acesta îmi solicită o recomandare de la medicul meu curant, prin care să se explice într-un mod cât se poate de clar, care sînt motivele medicale pentru care nu pot scrie cu mîna și să-mi recomande în mod expres înscrierea la un liceu de filologie-istorie. Apoi, pentru că mama este medic și, deci, colegă, respectivul ne spune: „Știi, de fapt ceea ce v-am cerut eu n-ar fi absolut necesar conform legii, dar fiindcă este vorba de primul invalid din țară care cere așa ceva, dacă-i vorba să se lase cu sancțiuni, aș vrea să o încaseze altul, nu eu, fiindcă serviciul ăsta se află la un sfert de oră depărtare de casa mea... n-aș vrea să mă trezesc făcînd naveta, că vine iama și știi cum e: frig, zloată, drumuri proaste, dar ce v-a mai povestesc eu toate astea dumneavoastră, care aveți atîția ani de navetă în spate? Sper că mă înțelegeți, nu-i așa?”

Aflînd despre ce este vorba, medicul meu curant acceptă să ne primească numaidecît. După ce-i expunem problema, mărturisesc că nu a mai auzit despre o asemenea cerință. Îmi cere numărul de telefon al școlii și poartă o scurtă, dar aprinsă conversație cu cel care ne trimisese la el. Apoi trîntește furios receptorul

Bancnota de 500 de lei

în furcă. Nu disting decît cîteva epitepe pe care mă prefac - civilizată - că nu le-am auzit. „Auzi la el, spune, oare cine i-o fi dat ăstua diploma? Dumnezeule, ce a ajuns meseria asta, trebuie să mă pensionez neapărat, altfel înnebunesc”. Apoi se scuză pentru limbajul folosit, îmi strînge mîna și îmi spune: „Pe istețul ăsta l-am convins, dar dacă nu reușești să-i convingi pe cei de la Institutul Național de Expertiză și Recuperare a Capacității de Muncă, nu mergi la liceu, oricît de bun ai fi. Eu am făcut tot ce am putut. De acum, baftă!”

Peste două zile ne programăm la Institut. Am fost convins pînă în ultima clipă că este vorba despre un test scris sau oral din materia clasei a opta. De aceea eram foarte liniștit. Mama și bunicul mă tîrsc pe scări în sus, pînă la etajul trei. După ce citește dosarul și mă privește lung, doctorul spune: „Pentru mine totul e clar. Mă duc să văd dacă semnează directorul”. Din fericire, după patru ore de așteptare, directorul a semnat.

Au trecut de atunci exact 20 de ani. Din nefericire, în acest domeniu nu s-a schimbat aproape nimic. Și acum, ca și atunci, Comisiile de Expertiză și Recuperare a Capacității de Muncă din subordinea Ministerului Muncii și Protecției Sociale pot îngădi per-

soanelor cu handicap accesul la o viață decentă și demnă.

Dar, am ajuns. Gata cu amintirile. Cobor din microbuz. În fața noastră se înalță, impunătoare și inaccesibilă, clădirea Ministerului Muncii și Protecției Sociale. Lipim afișe și explicăm trecătorilor ce se întîmplă. În timp ce colegii mei lipesc afișe, iar eu privesc, o trecătoare trece pe lângă mine și, înainte ca eu să pot schița un gest de refuz, îmi îndeasă în mînă o bancnotă de 500 de lei, își face o cruce mare și pleacă grăbită mai departe. Înconjurăm clădirea, pentru a face același lucru și la Ministerul Sănătății. Peste cîteva minute, cînd ne reîntoarcem în fața clădirii Ministerului Muncii și Protecției Sociale, vedem că afișele fuseseră dezlipite cu un zel demn de o cauză mai bună. Nemaivînd afișe, lipim fluturași despre semnificația zilei de 5 mai. Lipim un fluturaș chiar între gratiile ușii masive de la intrare. Aceasta se deschide brusc și portarul, foarte supărat, ne cere să nu mai murdărim clădirea. Încercăm să explicăm că afișele noastre nu pot murdări reputația Ministerului Muncii și Protecției Sociale mai mult decît o face activitatea zilnică a Comisiilor de Expertiză și Recuperare a Capacității de Muncă, care în 1998 se comportă la fel ca în 1978. Ușa se închide la fel de brusc cum se deschisese și replica noastră rămîne fără răspuns. Din păcate, nu este singura replică, singura întrebare rămasă fără răspuns. Ca cetățean, pun aceste întrebări pentru că mă doare că, prin astfel de gafe, dorința mea de integrare europeană este întîrziată. Mă întîrzie cei ce nu îmi răspund.

Cît mă vor mai întîrzia? Cum vor răspunde pentru aceasta?

Nicolo Della-Pupa

Spirit de echipă

Ne-am făcut - cum, oare? - un adevărat renume, noi, românii, că nu sîntem capabili să cooperăm. Că mentalitatea conform căreia „să moară capra vecinului” predomină, în dauna dorinței de a face mai bine, împreună. Am apreciat că, cel puțin în mișcarea asociativă, fermentul colaborării a început. Organizațiile persoanelor cu handicap și-au arătat, în repetate rînduri, capacitatea de a întreprinde proiecte comune. Organizarea manifestărilor prilejuite de Ziua europeană de luptă pentru șanse egale și împotriva discriminării persoanelor cu handicap ne-a prilejuit ocazia de a demonstra, încă o dată, modul în care structurile societății civile pot activa împreună, pentru realizarea scopului comun. Cincisprezece organizații ale persoanelor cu

handicap din București, alături de cele din Timișoara, Lugoj și alte orașe ale țării au manifestat, într-un extraordinar spirit de echipă, pentru a aduce în fața opiniei publice problemele cu care se confruntă acest grup. Alături de apelul la cunoaștere, acceptare și nediscriminare, am dorit să transmitem, pe data de 5 mai, mesajul nostru, adresat întregii comunități, de colaborare și acțiune în comun, pentru realizarea dorințelor noastre, ale tuturor.

Ca dovadă a continuității acestei colaborări, prezentul supliment - ultimul din programul LIANT, cofinanțat de Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile - Programul Phare pentru Dezvoltarea Societății Civile - este rodul contribuției organizațiilor participante la manifestările de 5 mai.

Daniel Vasilescu

Un exercițiu civic al acceptării reciproce

O treime din populație suferă de o deficiență. Pentru o treime dintre aceștia – aproape 11% din întreaga populație – deficiența provoacă, în relație cu mediul, un handicap.

Dintre aceștia, o treime – cca 3,5% din întreaga populație – au un handicap sever.

Acțiunile din București, organizate cu această ocazie de Societatea Națională a Handicapaților Fizici din România – filiala București și Grupul de Studiu pentru Problemele Handicapaților, cu participarea majorității organizațiilor persoanelor cu handicap din Capitală doresc să atragă atenția opiniei publice că: • Deficiența generează handicap în relație cu mediul social, adesea ostil • Stigma socială, disprețul și ostilitatea accentuează izolarea pentru semenii noștri suferinzi • Clișeul social al „handicapului”, speculat în mentalul colectiv, constituie baza pentru abuzuri, cu efecte ireparabile asupra persoanei cu handicap în cauză • Inacceptarea realității că orice om poate avea, pe parcursul vieții, neșansa apariției unei deficiențe instituie discriminarea și marginalizarea unor oameni de lângă noi, scoși de noi înafara noastră • Lipsa strategiei și a programelor naționale de profilaxie, recuperare și reinsertie socială a persoanelor cu handicap accentuează disoluția spiritului comunitar de respect și înțelegere umană • Lipsa de interes a autorităților centrale și locale pentru interesele specifice ale persoanelor cu handicap marginalizează problema suferinței acestor persoane, accentuată de tranziția socială și economică.

Dorim să contribuim cu demnitate la crearea unei imagini publice firești, naturale, despre persoanele cu handicap; • Experiența, cunoștințele noastre și ale organizațiilor noastre constituie baza unor parteneriate viabile cu autoritățile centrale și locale și a democratizării societății civile;

Vrem să ne bucurăm în țara noastră de respectul, înțelegerea și susținerea pe care le avem din alte țări ale Europei. Să începem împreună exercițiul civic al acceptării reciproce și al conviețuirii demne!

Daniel Vasilescu, GSPH, președinte
Francisc Simon, SNHFR București, președinte

Să valsezi fără să auzi muzica

Asociația Națională a Surzilor din România

ANSP este una dintre cele mai vechi organizații care apără interesele de grup ale unor persoane cu un anumit tip de deficiență. Are răspundere națională și derulează programe educative, culturale și sportive ale căror rezultate sînt cunoscute și pe plan internațional.

Cele cincisprezece organizații din București care au colaborat la realizarea manifestărilor dedicate zilei de 5 mai au ales forme de contact direct cu populația: discuții cu trecătorii, audiență la Primăria Generală, jocuri de copii cu diferite tipuri de deficiență pe aleile parcului Cișmigiu, alături de copii valizi, difuzarea de materiale informative. Spectacolul dat de soliștii Fundației Artistice Culturale „Optimiștii” și de oaspeții lor, mimi și jongleri (Parada), epigramașiți (Hippocrate se amuză) a dovedit că fenomenul cultural transcende deficiența, vîrsta, dezavantajul social.

Numărul de balet al dansatorilor surzi a adus aplauzele spectatorilor de pe aleile bătrînilui Cișmigiu, uimiți că cei lipsiți de auz pot dansa eternul vals fără să audă muzica.

5 mai a fost o zi a unirii eforturilor noastre, organizațiile persoanelor cu handicap, pentru obținerea unor drepturi elementare: accesibilitate, comunicare, protecție socială, dreptul la muncă și la o viață demnă, alături de ceilalți cetățeni.

Banabac Pantelie

Firescul pentru o zi

Organizația pentru copii și adulți cu nevoi speciale TREBUIE în domeniul resocializării persoanelor cu deficit motor și psihic

În acest an, am avut plăcuta surpriză ca, răspunzînd invitației organizatorilor, să participăm împreună cu alte organizații din capitală la manifestările desfășurate pe tot parcursul acestei zile. Deși participarea noastră nu a fost cum am fi dorit-o, considerăm acțiunea o reușită. Am fost prezenți la lipirea afișelor cu semnul *Interzis persoanelor cu handicap*, pe cele mai importante instituții, am avut reprezentanți în delegația la domnul primar general Viorel Lis, tinerii de la *Centrul de zi pentru adolescenți* au fost timp de cîteva ore în Cișmigiu.

Însoțiți de specialiștii din centrul de zi, s-au plimbat, au văzut și au fost văzuți, într-un parc, unde pentru o zi, firescul, integrarea, au fost posibile. Persoane cu deficiențe fizice, psihice, mentale, de vedere sau auz, alături de cei NORMALI.

Și tinerii noștri au simțit că se întâmplă ceva deosebit, pentru că de obicei, viața lor pendulează între

centrul de zi și pereții apartamentului. Chiar și o banală plimbare devine un lux atunci cînd nu toți au dreptul la un însoțitor plătit de la buget, sau acela este unul din părinți, care face față din ce în ce mai greu problemelor cotidiene. La viitor nici nu îndrăznesc să se mai gîndească. Interesant a fost și amalgamul diverselor forme de așa-zis învățămînt, prezente prin elevii lor în Cișmigiu: școala *normală*, școala specială, centrul de pedagogie curativă (toate de stat) și alternativa ong-urilor, centrul de zi.

Școlile *normale* sînt frecventate de tot mai puțini elevi. Austeritatea, ca să nu spunem sărăcia, mizeria, criza morală, obligă mulți copii să ia drumul străzii sau, în cel mai fericit caz, să frecventeze școlile speciale. Iată paradoxul integrării fără voie.

Școlile speciale, datorită unor criterii știute și stabilite *deocamdată doar de specialiștii și inspectorii*, sînt deschise doar copiilor cu deficiențe minore. Dar dacă medicii din comisia de expertiză au o zi bună, mai trece și cite un caz *mediu sau sever*. Și parcă vorbeam de oameni, de copii, de indivizi... Ce se întâmplă cu ceilalți? Sînt izolați într-un colț al căminului părintesc sau al căminului spital, foarte puțini avînd șansa frecventării unui centru de zi al vreunei organizații, care Dumnezeu știe cum a mai rezistat...

Noi, părinții, din ONG TREBUIE, am înțeles că șansa copiilor noștri este ca acest experiment să nu rămînă unic, ci să devină un mod de lucru, de cooperare și susținere permanentă între organizații.

Cu acest prilej dorim să ne exprimăm regretul că răspunsul nostru oficial la *scrisoarea deschisă* nu a ajuns în timp util. Considerăm că și TREBUIE semnează pentru VIITOR, pentru INTEGRARE SOCIALĂ, pentru DEMNITATE, pentru o viață înafara oricărui fel de colivii, pentru oricare ființă umană, chiar și pentru copiii noștri...

Mihaela
Ane-Mari Popa

„Azi în Timișoara și în toată țara”

Asociația Handicapaților Locomotor – Timiș

AHL – Timiș este o organizație înființată în anul 1990 de un grup de persoane cu handicap locomotor, îngrijorați de viitorul lor. Ei au decis să se implice în propria integrare.

Scopul nostru este: creșterea calității vieții persoanelor cu handicap locomotor și a familiilor lor. *Filozofia noastră: o societate pentru toți; dreptul la o viață normală. Activitățile noastre:* 1. Schimbarea mentalității românești. 2. Permanentă legătură cu autoritățile locale și centrale, avînd relații de colaborare și informare cu asociații similare din țară și străinătate. 3. Apărarea drepturilor omului. 4. Sprijinirea familiilor. 5. Promovarea unei noi politici sociale.

În prezența zilei de 5 mai, conducerea AHL Timișoara a organizat o conferință de presă la care au fost invitați reprezentanți ai: Primăriei, Consiliului Județean, Inspectoratului de stat teritorial pentru persoane cu handicap. La conferință a participat prefectul județului Timiș, domnul Dumitru Gaț, care a recunoscut că pînă acum nu a perceput această problemă ca pe o ne-

cesitate a societății și că este prima dată cînd o conștientizează.

De asemenea, prefectul județului Timiș spunea: „Dacă s-ar constitui o asociație a persoanelor cu handicap moral, aceasta ar fi cea mai mare din România”. „Vă asigur că primul proiect de realizare a căilor de acces pentru cărucioare va fi realizat la Prefectură, unde lucrările au început cu construcția unei platforme”.

Asociația Handicapaților Locomotor Timiș a ales forma mai domestică de protest, și anume lipirea de afișe la intrările instituțiilor publice ce prestează servicii pentru populație, față de absența căilor de acces pentru utilizatorii de cărucioare. De aceea am ales formulele „Accesul interzis persoanelor cu handicap”, „Azi în Timișoara și în toată țara”.

Aceste afișe vor fi periodice lipite pentru a fi permanent în a-

ACCES INTERZIS
PERSOANELOR
CU HANDICAP

tenția opiniei publice și a celor care sînt la cîrmele orașului, județului și a țării, mai ales dacă sincer se dorește integrarea în structurile europene, integrare ce trebuie să producă pentru persoanele cu handicap condiții pe care le au cei din comunitatea europeană.

Asociația Handicapaților Locomotor dorește demararea acestui proiect „Euro H 200”, proiect care are ca scop: „Creșterea șanselor orașului Timișoara de a deveni primul oraș din România integrat european”.

Emil Ganea

În Adunarea Generală a Grupului de Studiu pentru Problemele Handicapaților din 26 mai 1998 s-a luat hotărîrea modificării titlaturii organizației în *Grupul de Studiu al Problematicii Handicapului*. Hotărîrea are la bază faptul că GSPH a impus, începînd cu anul 1992, sintagma „persoană cu handicap”, intrată acum în conștiința publică și în titlatura oficială a instituțiilor de stat. Pînă la emiterea hotărîrii judecătorești care să ateste decizia Adunării Generale, titlatura GSPH rămîne aceeași.

Un semnal adresat societății

Asociația Handicapaților Somatic

AHSR are ca scop îmbunătățirea condițiilor de viață ale persoanelor suferinde de boli cronice, precum și ale tuturor persoanelor în nevoie, prin oferirea de servicii sociale de înaltă calitate. Dintre programele derulate de AHSR se pot enumera: „Centrul de Recuperare și Reintegrare Socială”, destinată recuperării medicale în cadrul cabinetelor medicale de la sediul asociației și la domiciliu, precum și reintegrării pe plan social, profesional, artistic și cultural a persoanelor cu handicap; „Bunul Samaritean” – program de asistență integrală la domiciliu a persoanelor neplasabile de vîrstă a treia; Cămin social și magazin social destinate persoanelor cu posibilități financiare reduse; „Agenția Națională de Îngrijire la Domiciliu”, prin intermediul căreia se mediază locuri de muncă pentru absolvenții Cursurilor de Pregătire și perfecționare a însoțitorilor/îngrijitorilor pentru Persoanele cu Handicap.

Din punctul de vedere al membrilor Asociației Handicapaților Somatic din România, care au răspuns chemării de participare la Ziua europeană de luptă pentru drepturi egale și împotriva discriminării persoanelor cu handicap din 5 mai 1998, realizările acestei acțiuni s-au concretizat pe două planuri: în primul rînd s-a evidențiat posibilitatea asocierii voluntare a membrilor diferitelor organizații ale persoanelor cu handicap, în pofida particularităților și specificității fiecăreia. S-a demonstrat faptul că în domeniul acțiunilor sociale, rezultatul acțiunii comune a mai multor

organizații neguvernamentale este mult mai substanțial (din punct de vedere al impactului și al valorii calitative) decît suma rezultatelor unor acțiuni individuale. Maturizarea și profesionalizarea organizațiilor persoanelor cu handicap din România este evidentă, prin trecerea de la rezolvarea problemelor punctiforme la nivel de strategie națională.

Al doilea plan în care ziua de 5 mai s-a constituit într-un câștig enorm a fost acela al relațiilor dintre persoanele cu handicap și restul societății. În România, între persoanele cu handicap și restul societății s-au creat în mod artificial adevărate scurtecircuite informaționale. Adevărata realitate despre diversitatea și complexitatea naturii umane a fost transformată într-o continuă căutare de senzational și sordid.

Discriminarea la care sînt supuse persoanele cu handicap este determinată în cea mai mare măsură de necunoaștere. De aceea, cel mai mare câștig al zilei de 5 mai a constat în aceea că a demonstrat societății uriașă forță pe care o reprezintă persoanele cu handicap în viața socială a comunității. Prin manifestările care au avut loc, pe parcursul întregii zile, persoanele cu handicap din România și-au afirmat încă o dată, în mod categoric, dreptul și capacitatea de a participa alături de ceilalți cetățeni la viața de zi cu zi a comunității. Ziua de 5 mai s-a dorit a fi un semnal adresat societății, care nu-și mai poate permite să ignore uriașă masă de energii umane și talente nebanuite din rîndul persoanelor cu handicap.

Mihaela Bărăgan

Accesibilitate pentru toți

Societatea Națională a Handicapaților Fizic din România – filiala București este una dintre cele mai puternice organizații neguvernamentale ale persoanelor cu handicap. Cu peste 3.000 de membri, cu un Consiliu de conducere extrem de activ, SNHFR București derulează douăsprezece programe locale sau naționale, prin care oferă tot atîtea tipuri de servicii sociale pentru grupul pe care îl reprezintă.

A intrat în tradiția activităților desfășurate de ONG-urile persoanelor cu handicap din Europa ca ziua de 5 mai să fie marcată printr-o serie de manifestări de conștientizare a publicului larg privind necesitatea adoptării de către toate statele europene a unor legi nediscriminatorii care să ofere Drepturi Egale persoanelor cu handicap. Răspunzînd chemării DPI-Europa și DPI-Germania, organizațiile persoanelor cu handicap din România, la apelul SNHFR-filiala București și GSPH, au organizat și desfășurat diferite acțiuni (mese rotunde, conferințe de presă, articole și reportaje în presă, audiențe la primării și prefec-turi, spectacole artistice etc.) în numeroase orașe din țară: București, Iași, Bacău, Ploiești, Galați, Constanța, Timișoara, Lugoj, Arad, Oradea, Sibiu, Buzău, Alba Iulia etc.). Anul acesta, majoritatea acțiunilor au fost puse sub semnul accesibilității în mediul ambiant și social, avînd în vedere importanța pe care o prezintă această problemă pentru persoanele cu handicap. Identificarea obstacolelor de tot felul, care fac ca persoanele cu handicap să li se refuze șansele în general este primul pas ce trebuie făcut, împreună cu factorii de decizie, pentru înlăturarea zidului care izolează persoanele cu handicap de ceilalți membri ai comunității. Dărîmarea barierelor care creează handicapul pentru persoanele cu diferite deficiențe și infirmități va da posibilitatea câștigării demnității umane și a egalității de șanse privind participarea deplină a persoanelor cu handicap la viața societății. Imaginea actuală a persoanelor cu handicap, aceea de oameni incapabili, de consumatori din bugetul statului, de beneficiari ai unor avantaje materiale excesive și de vectori ai unei imagini înjositoare a țării, nu mai poate fi tolerată și acceptată. Împotriva acestei imagini luptă ONG-urile persoanelor cu handicap care, din simpli distribuitori de ajutoare, au devenit catalizatori ai unor energii și capacități neutilizate pînă în prezent. Dacă acceptăm în

continuare ca oamenii să vadă în noi doar deficiența și invaliditatea, capacitatea doar de a cere este o mare eroare.

Persoanele cu handicap au mari resurse pe care numai stupiditatea noastră nu le stimulează. Iar noi ne complăcem să irosim valori, pentru a transforma aceste persoane în dependenți: de buget, de familie, de mila vecinilor. „Dacă vom ști să transformăm membrii societății... din receptori pasivi în creatori, ne vom îmbogăți cu toții. Iar pentru aceasta trebuie să învățăm să investim. În om. În mediul accesibil tuturor. În oferirea de șanse egale”. Acest citat, din lucrarea „Opțiunea muncii” editată de GSPH – cu note și comentarii făcute de Daniel Vasilescu – este deosebit de semnificativ pentru că pune accentul pe două aspecte fundamentale ale problematicei handicapului, de a căror rezolvare favorabilă depinde în mare măsură soarta persoanelor cu handicap: 1) mediul accesibil tuturor, deci inclusiv persoanelor cu handicap și 2) șanse egale tuturor, deci și persoanelor cu handicap.

Cu aceste gînduri s-a întîlnit o delegație a organizațiilor persoanelor cu handicap din București cu primul interimar al Capitalei, domnul Viorel Lis, în ziua de 5 mai și, pe această temă, a accesibilității, s-au purtat discuțiile. Membrii delegației au cerut implicarea, alături de organizațiile persoanelor cu handicap și sprijinul Primăriei, Generale în realizarea accesibilităților în municipiul București. Pentru ca orașul București să devină

nă o adevărată capitală europeană, domnul Viorel Lis a acceptat propunerea de încheiere a unor parteneriate pe programe sociale de integrare cu organizațiile persoanelor cu handicap în scopul rezolvării în comun a următoarelor probleme: • Locuri de parcare pentru autovehiculele care transportă persoane cu handicap, cu mobilitate redusă • Rampe (pante) la trecerile de pietoni în intersecțiile de străzi • Instalarea de semafoare sonorizate pentru persoanele cu deficiențe de vedere • Rampe de acces și lifuri accesibile în instituțiile publice • Mijloace de transport public adaptate (accesibile) • Stații (refugii pentru pietoni) accesibile ale mijloacelor de transport • Urgentarea realizării rampelor de acces în locuințele persoanelor cu mobilitate redusă • Avizarea și aprobarea proiectelor de construcții și reparații, numai dacă au prevăzut accesibilități pentru persoanele cu handicap.

ONG-urile persoanelor cu handicap sînt convinse că aceste probleme nu se pot rezolva peste noapte, dar cu implicarea ambelor părți și în special cu bunăvoința administrației locale de a face Capitala accesibilă pentru toți locuitorii și vizitatorii ei se pot face multe lucruri, ceea ce ar duce la îmbunătățirea condițiilor de viață ale persoanelor cu handicap și nu numai.

Francisc Simon

Liberi și egali

În această zi ar fi trebuit să protestăm, arătînd tuturor nemulțumirea noastră față de modul în care ne sînt încălcate și interzise drepturile de cetățeni, prin lege, mentalitate.

Străbătînd străzile capitalei, ne-am confruntat cu o serie de greutăți: diferența dintre carosabil și bordură, autovehiculele parcate neregulamentar, imposibilitatea de a intra într-un magazin, neatenția pietonilor care, neobișnuți cu prezența fotoliilor rulante, ne priveau ca pe un obstacol; sînt motive ce ne îndeamnă să credem că deocamdată existența persoanelor cu handicap în locurile publice se consideră a fi împlătoare.

5 mai, Zi europeană de luptă pentru drepturi egale și împotriva discriminării persoanelor cu handicap, a fost transformată voit de către persoanele cu handicap într-o sărbătoare a spiritului, demonstrînd publicului că unindu-ne gîndurile devenim puternici, că sîntem hotărîți și demni, că avem capacitatea de a ne stabili singuri locul în societate. Pentru mass-media, faptul că primarul s-a „tras” cu un cărucior a fost considerat senzational, pentru noi însă, acest gest reprezintă dovada că utilizarea fotoliului rulant nu știrbește personalitate nimănui, iar persoana cu handicap nu este cu nimic mai prejos decît ceilalți. Manifestările desfășurate în Cișmigiu au fost considerate de toți inedite, intrucît joaca dintre copii cu handicap și ceilalți, spectacolul susținut de copiii Grădiniței 175 și show-ul prezentat de Fundația „Optimiști” și invitații săi au făcut din această zi o sărbătoare a prieteniei, a înțelegerii frumuseții umane, a deschiderii către nevoile apropielii. Dorim cu toții să fim cunoscuți, înțeleși și acceptați. Rememorînd evenimentele din acea zi, conchid cu vorbele unui necunoscut: „veniți și miine?”.

Michi M.

Împreună

Fundația RESO

Fundația RESO are ca scop principal reintegrarea socială a persoanelor adulte cu handicap psihic, prin inserția comunitară, socio-profesională și exercitarea tuturor drepturilor garantate oricărui om obișnuit. Beneficiarii sînt persoane cu handicap psihic major, părinții și aparținătorii acestora. Activitatea se desfășoară pe bază de voluntariat, activînd un număr important de specialiști implicați în psihiatria comunitară.

Handicapul psihic este un motiv de îngrijorare pentru apropiații unei persoane diagnosticată psihiatric „inapă” din punct de vedere social să-și poarte singură de grijă. Comunitatea are o reacție frustă de marginalizare și izolare a celor care au suferințe mentale. Totuși, în acest pattern al mentalului colectiv se întîmplă un fapt social paradoxal: oamenii învață să se inter-relaționeze și să comunice de la persoanele cu handicap și familiile lor, datorită apariției grupurilor asociative, cu viața lor socială coerentă, credințele, valorile și regulile

sub auspiciile cărora se dezvoltă nucleele organizațiilor neguvernamentale. Acest paradox este întîrit de o formă complexă asociativă: grupul coeziv al persoanelor cu diferite handicapuri care își manifestă solidaritatea atît în comunitate cît și în fața instituțiilor și autorităților locale.

Acțiunea din 5 mai a.c., lipsită de spectaculozitatea întîmplărilor politice și scandalurilor din „elita socială” a avut pentru membrii Fundației RESO o valoare uriașă: împreună cu reprezentanții tuturor formelor de handicap, cu susținători, prieteni, curioși și funcționari obligați să ia act de realitate, și-au arătat chipurile îngrijorările, ba chiar au venit cu propuneri de programe sociale. Are societatea de învățat ceva de la cei ce sînt etichetați și deseori stigmatizați sau acoperiți de o compasiune demisionară? În primul rînd s-a văzut ce înseamnă autoreprezentarea, ștима de sine, demnitatea umană și respectul necondiționat. În preajma acestui grup, toată lumea s-a simțit normal, iar vocea comunitară a celor „cu certificate” a vorbit și pentru alți oameni, marginalizați prin sărăcie, indiferență, singurătate, lipsa orizontului de aspirații. În al doilea rînd, societatea învață cum să se adreseze autorităților, cum să atace domeniul, încă teoretic, al drepturilor umane, cetățenești, speciale și nu în ultimul rînd, al dreptului de a fi ascultat.

Doina Stoia

Dacă ar fi să privesc înapoi în timp, îmi aduc aminte de zilele când făceam voluntariat la unul din spitalele Bucureștiului; îmi revine în minte o formulă pe care o auzeam în zilele de iarnă când apăream: „De ce nu ai stat acasă vremea asta?”. Eu, impertinent, întrebam: „Dar dumneata de ce nu ai stat acasă?”. Aceasta se întâmpla în ciuda faptului că toți cei care îmi puneau această întrebare știau ce fac eu, zi de zi, acolo și chiar îmi recunoșteau meritele, mai mici sau mai mari. Dar ei nu știau, poate, că față de conștiința mea, acolo era locul meu de muncă și nu trebuia să lipsesc. Erau acolo niște oameni care mă așteptau, pe care aveam convingerea că-i ajut și că nu puteam să le trădez așteptările, mai ales că la motivul nunciului mele era: „Orice este posibil dacă vrei”. Simpla mea prezență, după un parcurs de 1 km, în scaun rulant, prin nămeți, sau prin ploaie, dădea credibilitate vorbelor de mai sus și era singura posibilitate,

poate, ca ei să le creadă. Cum eram prezentă la „serviciu”? Simplu. Aveam rampe de acces și, prin intermediul lor, chiar dacă singura mea calitate ar fi fost că am mult curaj și un moral bun, iată că găsisem un loc unde să mă fac utilă, în ciuda faptului că viața mea se derulează în strictă dependență de un scaun rulant. Deci, nu scaunul meu și nici natura nu mă pot izola. Oare cine o face? Nu cumva mentalitatea că având o deficiență nu mai faci parte din aceeași comunitate? Tocmai acum, când pină și cîinii vagabonzi sînt ai comunității! De ce vreți atunci să ne izolați? Noi nu facem rău nimănui! Ba chiar putem fi utili! Și apoi, avem nevoie unii de alții (cu deficiențe sau nu)! Astăzi, după mai

bine de un an de când nu mai merg la spital, toți angajații care m-au cunoscut mă întreabă: „Cînd mai veniți?”.

Lumea vede costurile (aparent) uriașe ale amenajării accesului. Eu mă și vă întreb dacă știți cît costă să îl amenajăm.

Pentru mine este ușor să răspund. Iată costurile pentru întreaga națiune: • Adio EUROPA • 20 de milioane de români nu ne cunosc sau și mai rău, au o percepție greșită despre noi • Nefolind potențialul nostru restant, costurile mai mici pentru o securitate socială se vor transforma în costuri enorme de protecție socială, ceea ce va afirma în buzunarul tuturor • Niciodată soluțiile de protecție nu vor satisface nevoile noas-

tre, creînd mereu motive de nemulțumire • Cei ce au nevoie de expertiza noastră vor fi privați de o șansă de recuperare • Măsurile de prevenire a unor deficiențe vor fi incomplete. Și lista ar putea fi mai lungă.

Ce sugerăm noi celor 20 de milioane de români, pentru a evita aceste costuri? • Să învețe să fie toleranți și iubitori • Să-și aducă aminte de proverbul: „Nu aduce anul ce aduce ceasul” • Să privească la ce putem face și nu la ce nu mai putem face • Să afle că fără noi sînt mai singuri.

Să își mai amintească faptul că dacă vor exista condiții de acces, de acestea se vor putea folosi și o mămică cu un copil în cărucior, un bătrîn, un om cu bagaje grele etc.

Cît despre costul în bani, acesta este mult prea mic față de avantajele ce decurg pe termen lung și în beneficiul tuturor.

Mariana Mihoc

O mare oportunitate pentru societatea civilă

V-aș ruga să prezentați scopul și obiectivele FDSC.

FDSC are ca misiune dezvoltarea filantropiei și a spiritului asociativ în România, aceasta însemnând atît grupul de oameni care se reunesc spre rezolvarea unei probleme comune, cît și prestarea unor activități voluntare în comunitate, în cadrul unor organizații existente. De doi ani, realizăm aceasta în România, activînd pe două planuri: pe de o parte finanțăm proiectele ale asociațiilor și fundațiilor care promovează valorile pomenite, pe de altă parte încercăm să fim un catalizator al mișcării neguvernamentale din România, prin activități de informare, instruire, respectiv de dezvoltare a sectorului neguvernamental.

Un grup de tineri foarte bine pregătiți cu care lucrăm – sociologi, psihologi, specialiști în filozofie politică – a realizat un număr de studii și analize pe care noi le-am publicat și diseminat. Ultimul studiu de cercetare referitor la comportamentul asociativ și filantropic a relevat faptul că în România nu numai venitul pe cap de locuitor este important, ci și încrederea, prietenia, implicarea personală în problemele sociale ale persoanelor apropiate. Pe de altă parte, acest studiu a arătat o serie de disfuncționalități la nivelul relațiilor interumane și lipsa unui spirit comunitar.

FDSC administrează Programul Phare pentru Societatea Civilă în România. Ce reprezintă acest program?

Phare este Programul de asistență financiară al Uniunii Europene pentru țările din Europa Centrală și de Est. Pînă acum această asistență financiară nerambursabilă a fost dedicată reformelor economice. Începînd de anul acesta această asistență financiară este destinată aderării României la Uniunea Europeană, precum și a tuturor țărilor care au candidat pentru a deveni membre ale UE. FDSC este gestionara unui procent de 1% din fondurile destinate României. Mare parte din restul fondurilor au fost derulate prin intermediul agențiilor guvernamentale. Este o mare oportunitate pentru societatea civilă românească să beneficieze de acest sprijin și este meritoriu că UE a decis ca un program destinat societății civile să fie gestionat de o entitate a societății civile.

Care sînt criteriile de evaluare a proiectelor care beneficiază de finanțare din partea FDSC?

Criteriile de evaluare sînt o reflexie a obiectivelor pe care noi ni le-am propus: dezvoltarea capacităților manageriale a organizațiilor neguvernamentale, o mai mare recunoaștere publică a rolului acestora, încurajarea voluntariatului și a filantropiei. Se urmărește, de asemenea, și valoarea în sine a proiectului, precum și capacitatea organizatorică de a-l transpune în practică.

Puteți să exemplificați cu un proiect de succes, cu care vă mîndriți?

Sînt foarte multe proiecte extraordinare cu care ne mîndrim, de aceea este dificil să vă răspund la această întrebare. Păstrînd lista deschisă, enumăr: Centrul de Resurse pentru Organizații Neguvernamentale al Societății Feministe ANA, societate care recent a cîștigat un premiu pentru Europa Centrală și de Est; Proiectele desfășurate în mediul rural; Festivalul – concurs internațional Jeunesses Musicales; Re-

vista editată de fundația „In Memoria”; Proiectele Asociației Române Anti-SIDA; Ghidul european de protecție al consumatorului; Centrul de Resurse pentru Protecția Consumatorului; Centrele de Resurse pentru Organizații Neguvernamentale din provincie; Proiectul Fundației de Dezvoltare Locală și Servicii Publice etc.

Ce pondere ocupă în momentul actual printre proiectele finanțate de FDSC cele venite din partea ONG-urilor persoanelor cu handicap?

Estimativ, ONG-urile persoanelor cu handicap și proiectele destinate persoanelor cu handicap se clasează pe primul loc în topul proiectelor finanțate de FDSC. Acest rezultat se încadrează perfect în filozofia FDSC de asigurare a șanselor egale în societatea românească. Noi sîntem mindri de această realizare, care nu a fost programată, ci se datorează, în mod categoric calității proiectelor prezentate și seriozității organizațiilor din acest domeniu. Majoritatea proiectelor

reprezintă o investiție sigură pentru orice finanțare, fiind bine scrise, clar definite, demonstrînd că persoanele cu handicap din România știu să se organizeze și știu foarte bine ce vor. Aceste proiecte îndeplinesc un criteriu foarte important pentru FDSC: implicarea beneficiarilor în realizarea proiectului. Datorită faptului că aceste proiecte vin de la susținători ai persoanelor cu handicap sau chiar de la organizații ale persoanelor cu handicap, angajarea și devotamentul față de obiectivele propuse este evidentă. Este clar că ceea ce în Occident se numește self-help, în România funcționează în acest moment și funcționează mult mai bine decît alte lucruri.

Există și în acest domeniu nerealizări?

În acest moment avem o problemă la asociația handicapatilor din Reșița, unde din păcate, conducerea de acolo s-a dovedit neserioasă, a început derularea proiectului, s-a oprit pe parcurs, apărînd chiar și probleme financiare.

Cititorii acestui supliment, care sînt și beneficiari ai programelor finanțate de către FDSC, ne-ar ajuta deosebit de mult dacă ne-ar trimite un feedback în ceea ce privește utilitatea programelor derulate.

Cum ați caracteriza activitatea GSPH?

GSPH ocupă un loc aparte și totodată deosebit de important în universul problematicii persoanelor cu handicap. Consider existența GSPH un noroc pentru

Interviu cu ANCUȚA VAMEȘU, director executiv al Fundației pentru Dezvoltarea Societății Civile (FDSC) (Programul Phare pentru dezvoltarea Societății Civile)

mișcarea neguvernamentală a persoanelor cu handicap din România, pentru că încurajează și stimulează cooperarea între organizațiile neguvernamentale din țară și pentru că aici se poate începe formularea unor politici alternative în domeniul persoanelor cu handicap.

Cum apreciați materialele informative editate în cadrul programului „Liant”, derulat de GSPH?

Deosebit de valoroase. Pot să vă spun că broșura Bani pentru organizații am apreciat-o în mod deosebit. După părerea mea este unul din textele cele mai interesante pe care le-am citit pentru organizații neguvernamentale. Meritul acestei lucrări constă în originalitatea sa, în faptul că întrerupe seria traducerilor 100% și pune bazele unei literaturi românești a organizațiilor neguvernamentale.

Care este ultima realizare a Programului de Cercetare derulat de către FDSC?

Ultimul studiu realizat de către FDSC în cadrul Programului de Cercetare se numește „Întreprinderi cooperative din România”. Între concluziile studiului, coordonat de Daniel Șăulean, reținem că, în domeniul cooperatist, persoanele cu handicap din România au o tradiție deosebită, care, din păcate, pe parcursul ultimilor ani s-a risipit. Din cele aproximativ 20.000 de persoane cu handicap care munciau în cooperative în 1989, la sfîrșitul anului 1995 erau ceva mai mult de 5.000. În cadrul sectorului non-profit se încadrează perfect programele de recuperare și reintegrare socială și profesională derulate de organizațiile persoanelor cu handicap. Marea realizare în cadrul acestor proiecte nu constă în valoarea economică a activităților prestate, ci mai ales în valoarea lor socială, în sentimentul de utilitate pe care îl creează persoanelor implicate. În acest fel se poate demonstra utilitatea socială și profesională a persoanelor cu handicap în cadrul comunității, care nu mai poate neglija imensele energii ascunse în acest procent de 10% din populația țării.

Interviu realizat de Mihaela Bărgan

Suplimentul face parte din programul LIANT, finanțat de Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile - Programul PHARE pentru dezvoltarea Societății Civile.

Responsabil de proiect :

RODICA PALADE („22”) și

DANIEL VASILESCU (GSPH)

Grafică : DAN PERJOVSCHI

Foto : GSPH

Tehnoredactare : FLORIN ANGHEL

Corectura : RODICA TOADER și MARA ȘTEFAN

Introducere text : CĂTĂLINA FLOREA

NORMAN MANEA

Lectura infidelă

La 20 aprilie 1998, în revista *The New Republic* a fost publicat articolul lui Norman Manea, intitulat „*The Incompatibilities*” („*Incompatibilitățile*”). La acest articol, necunoscut pînă acum publicului românesc, se referă Nicolae Manolescu în editorialul „*Ce înseamnă să fii rasist*” din *România literară* nr. 19/20 mai 1998. Respectînd tradiția dialogului, „22” publică în acest număr articolul integral al lui Norman Manea, precedat de un răspuns la textul lui N. Manolescu.

Gabriela Adameșteanu

„Confuzia, ca metodă”, ar fi spus, probabil, Mihail Sebastian citind editorialul intitulat „*Ce înseamnă să fii rasist*” din *România literară* nr. 19/20 mai 1998.

Domnul Nicolae Manolescu îmi reproșează „lipsa nuanțelor”, „globalizarea acuzațiilor” și, mai ales, „deplasarea accentului pe un antisemitism imaginat”. Aceste păcate ar fi de găsit în articolul „*The Incompatibilities*” („*Incompatibilitățile*”), apărut în revista americană *The New Republic* (20 aprilie 1998), în care chiar despre *Jurnalul* lui Mihail Sebastian este vorba.

„Iată-mă bănuieț de simpatii extremiste!”, exclamă domnul Manolescu, referindu-se la un text pe care cititorul român nu îl cunoaște și fără să ofere citatele care să-i sprijine afirmația. Extremist, adică, pentru că ar fi deplins, într-un alt editorial, tot din *România literară*, „îndelungata marginalizare a unor scriitori ca Hamsun și Céline, faimoși pentru opțiunile lor antisemite și filonaziste”.

Nu de filoxetremism sau filorasism îl suspectăm pe domnul Manolescu, ci de acele lunecoase și bizare „compatibilități” (în textul meu: „*derapări, ambiguități*”) la care se referă Sebastian și față de care nici acesta nu se dovedise, pînă la urmă, imun. Cooperarea, în cotidian, a noțiunii de „*incompatibilitate*” morală și intelectuală – una dintre temele vieții lui Sebastian și ale tulburătorului său *Jurnal* – rămîne, cred, o temă de actualitate.

Textul meu – pe care îl ofer acum spre publicare, în românește – nu conține vreo acuză de extremism sau rasism la adresa „*intelectualului și scriitorului Nicolae Manolescu*”, iar rîndurile de față sînt semnate de „*intelectualul și scriitorul Norman Manea*” (folosesc, din nou, apretata formulă din *România literară*), nu de vreun evreu isterizat de fantomele trecutului, pornit la o niciodată încheiată vîntătoare de bieți adversari imaginari. Nu este vorba, este bine să se știe, nici de vreun „monitor” al României în America, funcție pe care, după cîte știu, nu domnul Manolescu mi-ar putea-o acorda și pentru care, probabil, nu m-ar califica cele două articole despre cultura României, publicate la fatidica distanță de 7 ani. Nici temperamentul și aspirațiile mele nu ar avea cum să mă recomande, bănuiesc, pentru asemenea prea înaltă misiune.

Domnul Manolescu ia ca pretext pentru invectivele cu care mă onorează o simplă obiecție („*intelectuală*”, mi-aș îngădui să adaug) pe care o formulasem față de una dintre opiniile sale. Anume, „*șocanta confuzie de termeni*” cu care însoțește banalizata sintagmă „*vîntătoare de vrăjitoare*”, egalizînd dezbaterea critică într-o societate deschisă (în cazul Céline, Hamsun, Eliade) cu sinistra teroare, cu fatale consecințe, a presiunii antiintelectuale din dictatura comunistă.

Profesorul Nicolae Manolescu mă gratifică, generos, cu o lungă prelegere de bun simț despre rasism și antisemitism, despre comunism și nazism, despre, în fine, minimul discernămint critic al unui adevărat intelectual. „*Domnul Manea ar trebui să știe că antisemit nu este acela care ar contesta, să zicem, valoarea literară a romanelor și eseurilor sale, ci acela care le-ar considera mediocre pentru că dinsul este evreu*” mi se reamintește. Un principiu elementar, într-adevăr, la care, și fără concursul reputatului critic, așeram demult. Nu mi-am închipuit, să zicem, că acei critici care mi-au elogiat, în România, scrisul, ar fi rezolvat astfel problema antisemitismului, cum nu cred, acum, că lipsa de rigoare a editorialului „*Ce înseamnă să fii rasist*” s-ar datorarea vreunei prejudecăți etnice a autorului. Este mult mai simplu, presupun: „*estetica infidelității*”, pe care criticul a desăvîrșit-o cu atîta farmec, nu poate fi aplicată, vai, în etica publicisticii, cu același succes ca în literatură.

De altfel, atacul, direct sau insinuant, la persoană, nu ține loc de argumente. Așa că, înainte de a ne saluta altfel decît în ringul incriminărilor (și nu neapărat în maniera bonjuriștilor), ar fi mai potrivit să dialogăm în limitele textului în discuție.

Fragmentul la care se referă domnul Manolescu este, în realitate, următorul: „*Într-un editorial intitulat „Vîntoarea de vrăjitoare”, directorul importantei reviste România literară deplîngea oprobiul public prelungit împotriva lui Céline și Hamsun, deplora campania «israeliană» contra lui Eliade, recenta dezbateră din Franța în legătură cu trecutul legionar al lui Cioran, ca și «exagerările» din Jurnalul lui Sebastian. Această deși condamnarea publică (deloc unanimă) a lui Céline și Hamsun nu a împiedicat recunoașterea distincției lor literare, deși vino-*

văția nici nu era necesar atribuită scrisului lor, ci colaborării cu nașiștii. Descriind comentariul critic într-o societate deschisă drept «vîntoare de vrăjitoare» și comparîndu-l cu represiunea comunistă a vieții intelectuale, editorialul din România literară promova o șocantă confuzie de termeni”.

Acest citat din textul apărut în *The New Republic* se referă, așadar, chiar la „*soarta cîtorva dintre operele literare fundamentale ale secolului*”, de care criticul literar Nicolae Manolescu vrea să lase impresia că este unicul îngrijorat. În editorialul mai vechi, la care fac trimitere (*RI*, nr. 23/1997), Domnia Sa se exprima „*contra judecării opiniilor unor oameni*”, împotriva, adică, „*chemării oamenilor în fața tribunalului pentru opiniile lor*”. Ignorînd că nu despre asta este vorba în dezbateră cazurilor citate, textul continua: „*Culpa de opinie nu se pedepsește penal. Admițînd contrariul, cădem în tipul de represiune intelectuală inaugurat de sovietici după revoluția din 1917 și de proaspetele democrații populare din Europa de Est după 1948*”.

Céline și Hamsun nu au fost judecați pentru „*opiniile*” lor, ci pentru colaborarea cu inamicul. Nici Eliade nu a fost internat, alături de alți legionari, în lagărul de la Miercurea Ciuc, pentru delicatul de opinie. Dezbateră de astăzi despre extremismul de dreapta sau de stînga al unor importanți scriitori nu are ca scop să-i aducă, postum, în fața vreunui tribunal, ci să educe, atît cît se poate, nu prea mult, constatăm) opinia publică în spirit critic (definit, în chiar termenii domnului Manolescu, drept: „*opinie, judecată și, nu în ultimul rînd, dialog*”).

Cît privește soarta operii, nu sînt motive de alarmă. Prestigiul literar al lui Hamsun, totdeauna enorm, a fost revitalizat recent de cele două filme de succes despre marele scriitor, în timp ce dezbateră enigmatică „*erori*” focalizează acum asupra vieții sale conjugale și a romantismului din anii tinereții și ai senilității. În cazul Céline, abjecția sa „*fericită*”, greu de uitat, n-a împiedicat clasicizarea operii,

amplu și elogios comentată, din nou și din nou, de presa literară de pretutindeni. Nici interesul față de scrierile lui Eliade nu a diminuat după animata controversă; aș zice, dimpotrivă. Spre deosebire de Eliade, Cioran se dovedește în recentul masiv volum de la *Gallimard* cu adevărat obsedat de trecutul său militant. O carte de mare interes, de altfel, din care pregătesc acum largi extrase pentru o revistă literară americană.

Se pot compara, oare, aceste situații cu teroarea comunistă? Cu moartea lui Mandelstam, cu Procesul Siniavsky-Daniel, Procesul Brodski etc., etc. sau, la noi, cu Procesul Noica?

Un alt fragment al textului meu la care face aluzie domnul Manolescu este următorul: „*Și identificările, nu foarte frecvente, cu suferința evreiască se exprimă într-un mod curios. În primăvara 1997, directorul Editurii Humanitas, care publicase Jurnalul lui Sebastian, a ținut, la Comunitatea Evreiască din București, o prelegere intitulată, emoționant, «Sebastian, mon frère». O declarație de simpatie față de suferința evreiască, pe care conferențiarul o motiva prin ceea ce suferise el însuși sub comuniști și ulterior. O analogie care nu mai lăsa loc pentru o reală condamnare a antisemitismului și Holocaustului sau pentru o analiză onestă a «fericitei culpe» a unor intelectuali ca Eliade, Cioran, Nae Ionescu, Noica*”.

Caracterizarea pe care o comit (adică: „*identificare cu suferința evreiască*”, „*declarație de simpatie față de suferința evreiască*”, „*emoționant*”) nu este anulat, înțelege oricine, de faptul că s-a manifestat „*curios*” (un cuvînt mai timid, trebuie să recunosc, decît adverbul „*nepotrivit*”, cum se cuvenea).

Da, prelegerea domnului Gabriel Liiceanu, inclusiv titlul, mi s-au părut nepotrivite, de un exces stînjinitor. Apelativul „*frate*” este, firește, emoționant, cum am subliniat, conferit fie și postum lui Sebastian, dar nu cred că retrospectiva suferințelor personale ale conferențiarului era cu adevărat necesară pentru a justifica solidaritatea. S-ar putea, desigur, să mă înșel, să fie vorba doar de un alt registru de sensibilitate, dar de aici pînă la „*incălcare*” a unui principiu „*absolut moral*”, cum mă acuză domnul Manolescu, este cale lungă. Cît despre expresia la modă „*imorala confiscare a suferinței*”, ce să mai spun? Că este, evident, din nou, o eroare de lectură și de atribuire? Ar fi prea puțin, mult prea puțin spus.

Domnul Nicolae Manolescu se întreabă de ce nu aș vedea și în victimele comunismului pe frații mei, cu atît mai mult cu cît am suferit de pe urma ambelor sisteme. Nu cred că trebuie neapărat să-mi revendic „*frăția*” de la tribună, pentru a mă simți profund solidar cu victimele, solidaritate exprimată, de altfel, și public, nu o dată. De asemenea, nu sînt deloc convins că trebuie să egalizez pînă la confundabil Holocaustul cu Gulagul (ar fi să mă molipsească de acea pernicioasă „*lipsă a nuanțelor*”, cum bine știe Nicolae Manolescu) pentru a fi oripilat de ambele tragedii, de care am fost, deopotrivă, obsedat în tot ce am scris.

În sfîrșit, nu văd cum poate fi confruntat „*șovinismul primar și visceral*” fără incompatibilitatea celor care ar trebui să i se opună. „*Derapările și ambiguitățile*” nu au fost nici în trecut de bun augur. Nici „*infidelitățile*”, desigur.

N-aș putea încheia aceste prea extinse remarci, fără să-mi exprim uimirea față de caracterul tendențios și violent al editorialului din *România literară*.

Finalul textului din *The New Republic* se dovedește, iată, valabil: terapia adevărului rămîne esențială pentru societățile necicatrizate din Europa de Est. „*Nu este o sarcină ușoară, dar este, mai ales, și înainte de toate, menirea intelectualilor, nu a politicienilor*”.

New York, 27 mai 1998

NORMAN MANEA

Incompatibilitățile

Înainte-înapoi

În dificila tranziție spre democrație, țările din Estul Europei sînt supuse la două solicitări majore, într-o simultană mișcare înainte-înapoi. Mișcarea înainte privește contractul cu viitorul: adaptarea la cerințele economico-sociale ale lumii capitaliste, acreditarea internațională. Mișcarea înapoi ține de re-evaluarea istoriei dinaintea și din timpul comunismului, manipulată și falsificată de ideologia și interesele Partidului unic al statului totalitar.

După 1989, această tensiune a fost frecvent resimțită în viața cotidiană a Europei de Est. În România, chestiunea admiterii fostelor țări comuniste în NATO a produs o pasionată angajare pro-NATO a aproape întregului spectru politic. Trecutul traumatic al țării, văzut mai curînd ca rezultatul agresivității vecinului de la Răsărit și al trădării Occidentului, decît al carențelor vieții politice românești, părea să fie, brusc, vindicabil, prin promisiunea viitorului integrat, stabil, în comunitatea occidentală. Acest euforic moment politic, legat de viitor, s-a suprapus unuia cultural, ținînd de trecut. Perspectiva înnoită a viitorului României confrunța o complicată retrospectivă: publicarea *Jurnalului* (1935-1944) scriitorului român-evreu Mihail Sebastian.

Evreul asimilat

Cronica anilor negri ai nazismului revitalizează dezbaterile asupra antisemitismului și Holocaustului românesc, subiecte pe care unii ar fi preferat să le ignore. Importantul volum al lui Sebastian - în curs de apariție în unele țări europene și meritînd a fi publicat și în Statele Unite - reconstituie deceniul diform în care fiecare devenise „o rotiță în imensa uzină antisemită care era statul român”. Domesticitatea monotonă a vieții de fiecare zi, cu lecturile, amozurile, sărăcia, întîlnirile amicale pune acut în evidență brutalitatea și spaima. În lumea descrisă de Sebastian, cotidianul pare gata în orice moment să anume vaste rezerve de ferocitate. Din acest punct de vedere, *Jurnalul* lui Sebastian (Editura Humanitas, București, 1996) seamănă cu masivul jurnal al anilor 1933-1945 al lui Victor Klemperer (*Ich will Zeugnis ablegen bis zum letzten*, Aufbau Verlag, 1995), a cărui publicare a produs un puternic impact în Germania. Aceste mult întîrziate evenimente editoriale ale Europei de Est, unde perioada nazistă a rămas înghețată în clișeele epocii comuniste, depun mărturie asupra existenței de fiecare zi a evreului „asimilat”, așteptîndu-și moartea de la lumea căreia a crezut că îi aparține. Sebastian, un elegant stilist, de o admirabilă mobilitate tematică, probează o expresivitate literară superioară lui Klemperer. *Jurnalul* său oferă o analiză lucidă și nuanțată a vieții erotice și sociale, un jurnal evreiesc, unul de lectură, un extraordinar jurnal de meloman. Este, însă, mai ales, jurnalul „rinocerizării” unor importanți intelectuali români pe care Sebastian îi considera prieteni, printre care Mircea Eliade, E.M. Cioran, Constantin Noica, Camil Petrescu, scriitorii și gînditori hipnotizați de naționalismul extremei drepte și de delirul „revoluției reacționare” nazisto-fasciste din Europa.

Rinocerizarea

Ciudatul termen provine din celebra piesă *Rinocerii*, a lui Eugen Ionescu, o farsă alegorică despre incubarea și apariția fanatismului, despre „nașterea totalitarismului care crește, se propagă, cucerește, transformă o întreagă lume și, firește, fiind totalitar, o transformă în întregime”. Dramaturgul își definește piesa drept istoria unei „contagiuni ideologice”. El este unul dintre puținele personaje admirabile ale *Jurnalului* lui Sebastian, un prieten cu care, și în vremurile grele, autorul a conșimțit în refuzul tentației totalitare, de stînga sau de dreapta. Eugen Ionescu a descris el însuși, memorabil, atmosfera Bucureștiului acelei perioade. „Profesori universitari, studenți, intelectuali deveneau naziști, membri ai Gărzii de Fier, unii după alții... Din cînd în cînd,

cîte unul dintre prietenii noștri spunea: «Nu-s deloc de acord cu ei, dar trebuie să recunosc că în unele privințe, în chestiunea evreilor, bunăoară...» Era și asta un simptom. După trei săptămîni, ori după două luni, omul devenea nazist. Odată prins în angrenaj, accepta totul, se prefăcea în rinocer.”

Sebastian detaliază, în secvențe pregnante, grația acestui „angrenaj”, ca și contextul istoric al abrutizării. Astăzi, la mai mult de jumătate de secol de la redactare, *Jurnalul* său se afirmă drept unul dintre cele mai importante documente umane și literare despre climatul pre-Holocaust în România și Europa de Est, despre condițiile în care s-a putut declanșa genocidul antievreiesc.

De două mii de ani

Mihail Sebastian

Mihail Sebastian (pseudonim al lui Iosif Hechter) s-a născut în 1907, într-o familie evreiască de clasă socială mijlocie, în portul dunărean Brăila, un oraș pe care l-a iubit cu statornicie; el a murit în primăvara 1945, la nici un an după intrarea trupelor sovietice în București. (Se grăbea, în acea zi, la lecția de inaugurare a *Universității Populare* din București, unde urma să vorbească despre Balzac, și a fost călcat de un camion. Unii au încercat, recent, să lege accidentul de demisia lui Sebastian de la ziarul comunist *România liberă*, la care lucrase pentru scurt timp în 1944.) În perioada interbelică, Sebastian s-a afirmat prin piesele sale de teatru lirico-ironice (*Steaua fără nume*, *Jocul de-a vacanța*, *Ultima oră*), ca și prin romanele sale psihologice și citadine (*Femei*, *Orașul cu salcimi*, *Accidentul*), de o melancolică fervoare.

Activitatea lui Sebastian ca ziarist s-a desfașurat în jurul *Cuvintului*, al lui Nae Ionescu, ceea ce l-a pus adesea în conflict cu presa de stînga și cea evreiască. Fără să fie autorul vreunei cărți importante publicate, Nae Ionescu era un vivace gînditor minor, preocupat de metafizică, logică, religie. Un personaj charismatic, un fel de guru pentru tinerii intelectuali ai timpului, devenit, în cele din urmă, adeptul Gărzii de Fier, o mișcare naționalistă, de extremă dreaptă, care se proclama „creștin-ortodoxă”. Mulți ani după aceea, în 1967, Mircea Eliade scria despre mentorul său, pe care îl inclusese, în mod straniu, în *Enciclopedia Filosofiei* (Harper Collins, New York): „Dumnezeu pentru Nae Ionescu este prezent în istorie prin Întrupare... existența umană se împlinește doar în moarte, moartea ca transcendență”. Un cititor român va recunoaște în cuvintele lui Eliade mai mult decît o evaluare

strict academică.

În 1935, cînd debutează *Jurnalul*, puterea Germaniei naziste era în creștere, antisemitismul exuberant, primejdia războiului acutizată. Scriitorul Mihail Sebastian confruntase chiar în anul dinainte, în 1934, imensul scandal al publicării romanului său *De două mii de ani*. Construit ca un pseudo-jurnal, stilistic îndatorat, cumva, existențialismului, cu ecouri din Gide, romanul urmărește criza de identitate a unui tînar intelectual evreu din România, într-o perioadă cînd țara însăși trecea prin criza modernizării. Naratorul, arhitect ca profesie, scrutează ucenia în prietenie, dragoste, cultură, șocul descoperirii antisemitismului.

Personajele din jurul său sînt hipnotic profesor Ghiță Blițaru, ascuțit și pătimaș critic al valorilor modernității (creionat după Nae Ionescu), nihilistul Pârlea (avîndu-l ca model pe Cioran), „europeanul” arhitect Vieru, sionistul Sami Winkler, marxistul S.T. Haim (inspirat de Bella Silber, un pitoresc membru al Partidului Comunist Român, aflat în ilegalitate), omul de afaceri englez Ralph T. Rice. Ultimele rînduri ale romanului sînt ale resemnării. Este eroul un român? Un evreu? Cine este el, de fapt? Contemplînd vila pe care a proiectat-o și construit-o pentru mentorul său „român”, Blițaru, eroul pare a fi devenit indiferent la aliajul rădăcinilor sale. Moment al despărțirii senine; acceptarea, împăcată, a moștenirii bi-milenare, ca intrus. Imobilul este chiar ceea ce acest constructor-pribeag și-a dorit, el însuși, dintotdeauna, să fie: „simplu, curat și calm, cu o inimă egală deschisă tuturor anotimpurilor”.

Anul huliganic

Cadrul romanului este antisemitismul tradițional, care nu luase încă forma extremă a „*Soluției Finale*”. Catastrofa se afla, însă, în premise și precedente, cum avea s-o sugereze prefața lui Nae Ionescu. Sebastian solicitase prefața în 1931, cînd începuse lucrul la roman. Prefațatorul îi călăuzise primii ani de jurnalism și, ca profesor de filosofia religiei, era un bun cunoscător al iudaismului. Deși cu opțiuni politice de dreapta, Nae Ionescu respinsese, cu doar cîțiva ani în urmă, „teoria statului național”, cu „absurditățile sale polițiste”.

Cînd romanul a fost terminat, Europa luncase deja puternic spre dreapta. În România, anul 1934 era nu doar un an „antisemit”, ci, cum spunea Sebastian, un an „huliganic”. În acord cu meteorologia politică, profesorul Nae Ionescu devenise, între timp, unul dintre ideologii Gărzii de Fier, numită și Legiunea, organizația extremistă de dreapta care profesa antisemitismul ca principala armă în cadrul unui fel de „fundamentalism” creștin ortodox, de tendință teroristă.

Încercător în fidelitatea de „conștiință” a vechiului prieten, Sebastian a reiterat, cavalereste, în 1934, cererea formulată cu trei ani în urmă. Nae Ionescu, noul „*Socrate legionar*”, și-a respectat, la rîndul său, promisiunea. Despre reacția lui Sebastian la citirea textului, avem mărturia prietenului său Mircea Eliade, în *Memoriile* sale, care își amintește că Sebastian apăruse, într-o după-masă, la el, palid, tras la față, cu aceste cuvinte: „*Nae mi-a dat prefața. O tragedie, o veritabilă condamnare la moarte*”. Nu era o exagerare.

Prefața lui Nae Ionescu susține că valorile evreiești și cele creștine sînt ireconciliabile. Limbajul devine cu adevărat violent în final, cînd conflictul iudeo-creștin este considerat „rezolvabil” doar prin dispariția cauzei: evreul. Definiția pe care ideologul Gărzii de Fier o dădea în acei ani identității românești („*Sintem ortodocși pentru că sintem români și români pentru că sintem ortodocși*”) nu era chiar nouă, fusese susținută și în trecut de prestigioși intelectuali români, dramatic era doar contextul istoric în care apăreau asemenea incendiare declarații.

Cu deosebire o anume porțiune a prefeței lui Nae Ionescu era greu de uitat, aceea în care „*Juda*”, cel care „*a refuzat să-l recunoască pe Cristos-Mesia*” este declarat un vrăjmaș esențial, ireductibil, „di-

zolvant al valorilor creștine". Inculparea era absolută, necondiționată: „Iuda suferă pentru că l-a născut pe Cristos, l-a văzut și nu a crezut. Iuda suferă pentru că e Iuda... Iosif Hechter, tu ești bolnav. Tu ești substanțialmente bolnav, pentru că nu poți decît să suferi... Mesia a venit – Iosif Hechter – și tu nu l-ai cunoscut... Sau nu ai văzut – pentru că orgoliul ți-a pus solzi pe ochi... Iosif Hechter, nu simți că te cuprinde frigul și intunericul?”. Sebastian era desemnat nu cu numele său de scriitor, ci prin cel al familiei sale evreiești (Hechter) și prin simbolul Iuda.

Anului huliganic 1934 i se oferea un scandal pe măsură. Publicarea acestei instigări la genocid drept prefață a romanului a părut unor comentatori, în epocă, perversă și lașă. Autorul, violent atacat de fasciști și marxști, de creștini și evrei, de liberali și extremiști, răspunde prin eseu *Cum am devenit huligan*, apărut în volum în 1935, anul de debut al *Jurnalului*. Antisemitismul care „canalizează spre evrei diversivunile de ură ale organismelor în criză” i se pare lui Sebastian la „periferia suferinței evreiești”. Adversitățile exterioare el continuă să le înregistreze, și în eseu din 1935, cu anume condescendență, drept rudimentare și minore în comparație cu ardentă „adversitate interioară”, care asediază evreii.

Colectivitate vs. Individ

În pofida amenințărilor venind de peste tot, scriitorul persistă a accentua „autonomia spirituală” a suferinței evreiești. Iudaismul este văzut ca o poziție tragică în fața existenței. „Nici un popor nu și-a mărturisit cu mai multă cruzime păcatele reale sau imaginare, nimeni nu s-a pîndit mai aspru și nu s-a pedepsit mai rău. Profeții biblice sînt cele mai năpraznice voci care au răsunit vreodată în lume”. Sebastian localizează „rana vie” a iudaismului, „nerul ei tragic”, în tensiunea dintre „o sensibilitate tumultuoasă și un simț critic neîndurător”, între „inteligenta în formele ei cele mai reci și pasiunea în formele ei cele mai despletite”.

Pe sine însuși, „un evreu de la Dunăre”, cum îi plăcea să se numească, scriitorul se definește limpede: „Nu sînt un partizan, sînt mereu un disident. N-am încredere decît în omul singur, dar în el am foarte multă încredere”. Pentru Sebastian, individul primează, nu colectivitatea, cum era la modă. „Moartea individului este moartea spiritului critic” și, în final, „moartea omului”. Adversarul său este „omul în uniformă”. „Vrei o religie? Iată o carte de membru. Vrei o metafizică? Iată un imn. Vrei o pasiune? Iată un șef.” Înselat de dialog și prietenie, el reafirmă, totuși, mereu, elogiul solitudinii: „Nu vom plăti vreodată destul de scump dreptul de a fi singuri, fără jumătăți de amintiri, fără jumătăți de afecțiuni, fără jumătăți de adevăruri”, afirmase autorul în *Cum am devenit huligan*.

„Incompatibilitatea”

Față de țara pe care nu încetează s-o iubească pentru paradoxurile, contradicțiile și excentricitățile ei, Sebastian nu este dispus la flaterie. „Nimic nu e serios, nimic nu e grav, nimic nu e adevărat în a-

ceastă cultură de pamfletari zîmbitori. Mai ales, nimic nu este incompatibil... Compromisul este floarea violenței. Avem de aceea o cultură de brutalități și tranzacții.” Formularea surprindea, în profunzime, vremea cînd complicitățile și compromisul pregăteau violențele viitoare. Sebastian își reamintește surpriza unui francez, în vizită la București în 1933, față de „coabitările” intelectuale românești. Un gardist notoriu „prins în flagrant delict de tandrețe intelectuală” cu un marxist notoriu, se explică astfel: „Noi nu sîntem decît prieteni. Asta nu angajează la nimic”. Acest „decît”, scriitorul îl consideră un „breviar de psihologie bucureșteană”. Psihologia unor stupefiante mixaje și metamorfoze. „O noțiune care lipsește total vieții noastre publice, pe toate planurile ei: incompatibilul”. Formularea revine și în *Jurnal*: „Incompatibilitatea e un lucru necunoscut la Dunăre”.

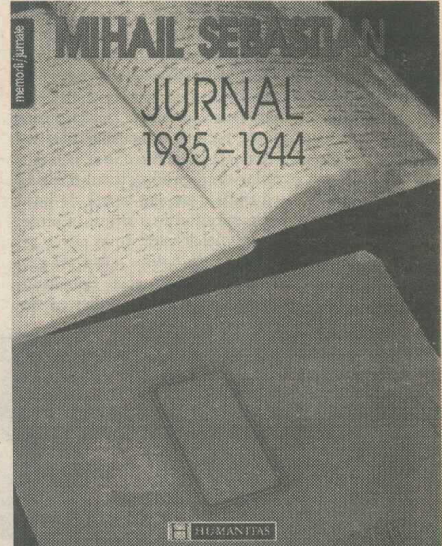
Noile imperative

Însemnări ca acestea se vor dovedi încă mai profetice pe măsură ce situația din România devine tot mai extremă. În 1937, succesul în alegeri al legionarilor (susținuți și de prietenul Mircea Eliade) nu lasă loc vreunei iluzii. „Totul este pierdut”, notează Sebastian la 21 februarie. Guvernul antisemit condus de poetul Octavian Goga introduce în discursurile oficiale „energia”, nu doar lingvistică, a noilor imperative: „jidani”, „jidăniime”, „dominația lui Iuda”. Revizuirea cetățeniei evreilor, eliminarea lor din barouri și presă este urmată de alte îngrădiri și umilințe.

Pericolul creștea. Antisemitismul oficializat devine, treptat, o ieftină distracție populară, la îndemina tot mai multora. Rebeliunea legionară din ianuarie 1941 desfășoară întreg arsenalul de orori într-un oraș terorizat de lupte de stradă și ucigași cîntînd imnuri religioase. „Un mare număr de evrei au fost uciși în pădurea Băneasa și aruncați – cei mai mulți goi – acolo. Se pare însă că un alt lot au fost executați la abator, la Străulești”, notează Sebastian la 29 ianuarie 1941. După doar câteva zile, în vreme ce citea capitolele despre pogromurile antisemite medievale din *Istoria Evreilor* de Dubnow, revine asupra celor întimplate. „Ceea ce te încremenește mai ales în măcelul de la București este ferocitatea absolut bestială cu care s-au petrecut lucrurile... evreii măcelăriți la abatorul Străulești au fost atîrnați de cîrligile abatorului, în locul vitelor tăiate. Pe fiecare cadavru se lipise o hîrtie «carne cușer»... Nu găsesc în Dubnow întîmplări mai cumplite”.

Coșmarul

Presimțirile catastrofice se împlinesc. Chiar înainte de izbucnirea ororilor, premonițiile nu lipseau. „Seară de neliniște – fără să-mi dau seama de ce. Simt amenințări nelămurite. Parcă ușa nu e bine închisă, parcă obloanele ferestrelor sînt transparente, parcă zidurile inșei devin străvezii. De oriunde, în orice moment, e cu putință să năvălească de afară nu știu ce primejdii, pe care le știu de fapt prezente totdeauna, dar cu care mă obșnuiesc, pînă a nu le mai

simți. Ai vrea să strigi după ajutor – dar spre cine? Sînt rîndurile unui asediat (marți, 14 ianuarie 1941).

Într-adevăr, prietenii se aflau, în majoritate, în tabăra ostilă. Înfringerea rebeliunii legionare îi înfurie și îi înveninează. „Legiunea se șterge la cur cu țara asta”, spune Cioran, imediat după eșec. Sebastian își amintește, cu acest prilej, că, într-o împrejurare similară, Mircea Eliade exprimase aceeași reacție, în termeni mai academici: „România nu merita o mișcare legionară”. Instaurarea în 1941 – încuviințată de Führerul de la Berlin – a dictaturii militare a generalului „obsedat de ordine și lege”, Ion Antonescu, fostul aliat al Legiunii, nu previne crima antisemită. Vara lui 1941 înseamnă nu doar intrarea României în războiul antisovietic, ci și noi atrocități. Are loc masacrul de la Iași și, cu mult înaintea camerelor de gazare naziste, sinistrul experiment al „trenului morții” ucide, prin sufocare, în vagoane sigilate și într-o interminabilă călătorie fără altă țintă decît moartea, sute și mii de evrei.

„Simpla relatare a faptelor ce se povestesc despre evreii uciși la Iași sau despre cei transportați cu trenul... este dincolo de orice cuvînt, sentiment sau atitudine. Negru, sumbru, nebuln coșmar”, notează *Jurnalul* la 12 iulie 1941.

Cu câteva luni înainte, la 5 aprilie 1941, Antonescu, dictatorul militar al țării, le comunicase miniștrilor săi: „Dau drumul mulțimii să-i masacreze. Eu mă retrag în cetatea mea și, după ce îi masacrează, pun iarăși ordine”. Iar în septembrie 1941, după masacrul de la Iași și după intrarea României în război de partea Germaniei, Antonescu explica unui colaborator apropiat că războiul nu era purtat, de fapt, contra slavilor, ci contra evreilor. „Trebuie să se înțeleagă de toți că nu se luptă cu slavii, ci cu evreii. Este o luptă pe viață și pe moarte. Ori învingem noi și lumea se va purifica, ori înving ei și devenim sclavii lor.”

NEMIRA

Pascal Bruckner
TENTAȚIA INOCENȚEI

Sorin Antohi
EXERCITIUL DISTANȚEI
DISCURSURİ, SOCIETĂȚI, METODE
Ediția a II-a

Andrei Oișteanu
MYTHOS & LOGOS
STUDII ȘI ESEURI
DE ANTROPOLOGIE CULTURALĂ
Ediția a II-a, revăzută și adăugită

Comenzi: C.P. 26-38 București

ASCULTĂ

PROGRAMUL INTEGRAL
ÎN BUCUREȘTI LA

UNIPLUS Radio

69.8

În toamna 1941, începe deportarea populației eвреiești din Bucovina în Transnistria. La 20 oct. 1941, Sebastian scrie: „O demență antisemită pe care nimeni nu o poate opri, nu e nicăieri nici o frână, nici o rațiune... Văd pe fețele eвреiești paloarea spaimii. Îngheață surtul lor de optimism atavic, se stinge vechea lor ironie consolatoare”. Jurnalul consemnează, în continuare, recensământul locuitorilor de „singe eвреiesc”, „carnagiul din Bucovina și Basarabia”, obligația eвреilor de a preda statului haine și a Comunității de a plăti o uriașă sumă de bani autorităților, interdicția eвреilor de a țirguri în piețe, confiscarea... skiurilor și bicicletelor de la evrei. „E uneori în antisemitism ceva diabolic... când nu înțâm în sine, ne bălăcim în bălării”, scrie Sebastian la 12 noiembrie 1941. Pentru un raționalist ca Se-

sferturi de amintiri, afecțiuni, adevăruri. În timp, criza prieteniei cu Eliade se adâncise. Încă în 1936, angajarea politică a lui Eliade nu mai putea fi ignorată. „Aș vrea să eliminăm din discuția noastră orice aluzie politică. Dar e posibil?”, se întreba Sebastian. Răspunsul vine curînd: „Strada urcă pînă la noi vrînd-nevrînd, și în cea mai anodină reflecție simt spîrtura mereu mai mare dintre noi... Sint între noi tăceri jenante... acumulez mereu deziluzii — între care prezența lui la Vremea antisemită”. (Vremea — un săptămînal mai curînd liberal pînă la mijlocul anilor '30 — „evoluașe” în acord cu spiritul timpului.)

Sebastian deslușește deja opțiunea politică a lui Eliade, deși luciditatea sa este mereu deviată de sentimentalitate și de o viziune esențial apolitică.

În 1937, o „lungă discuție politică cu Mircea” duce la trista constatare: „A fost liric, nebulos, plin de exclamații, interjecții, apostrofe... Din toate astea nu aleg decît declarația lui, în sfîrșit leală... că iubește Garda, speră în ea și așteaptă victoria ei”. În același an apare, în ziarul legionar *Buna Vestire*, faimoasa profesiune de credință a lui Eliade, intitulată „De ce cred în biruința mișcării legionare”, conținînd întrebarea: „Poate neamul românesc să-și sfîrșească viața... surpat de mizerie și sifilis, cotropit de evrei și sfîrțecat de străini?”.

Întrebarea își află prea curînd un răspuns în umilințele și amenințările pe care fostul său amic, străinul Sebastian, născut Hechter, le îndură, gata a fi, în orice clipă, sfîrțecat de „patrioții” locului. Un nou dialog nu duce decît la altă confirmare. „I-am spus că mă gîndesc la o plecare din țară. A aprobat, ca și cum într-adevăr e un lucru de la sine înțeles”, scrie Sebastian la 16 ianuarie 1938. Un lucru de la sine înțeles, într-adevăr: „curățirea” țării de evrei era un ideal pentru care Mișcarea Legionară nu încetase să militeze.

„Ar fi suficient să intru pe ușă, pentru că dintr-o dată să facă tăcere”. Se vorbește într-un fel cînd evreul este de față și cu totul altfel după ce acesta părăsește încăperea. La 7 decembrie 1937, tristețea de a fi mințit i se pare încă mai copleșitoare lui Sebas-

mană în Polonia: „Rezistența polonezilor la Varșovia este o rezistență iudaică. Numai jidanii sint în stare să șantajeze cu femeile și copiii aruncați în prima linie, pentru ca să abuzeze astfel de scrupulele germane”. Exemplul Poloniei, cu „șantajul” eвреiesc și „scrupulele” germane, motivează și considerațiile sale la fel de înțelepte privind România: „Numai o politică progermană ne poate salva... Decît o Românie încă o dată invadată de jidani, mai bine un protectorat german”.

Relația lui Sebastian cu Eliade continuă, totuși, cu intermitență, pînă la plecarea acestuia, în 1940, la ambasada română de la Londra unde martori oculari îl descriu ca pe un propagandist al Gărzii de Fier. Ulterior, Eliade este trimis ca diplomat la Lisabona, unde convingerile sale legionare își caută alte forme, mai mult sau mai puțin disimulate, de expresie. Sebastian scrie despre perioada portugheză a lui Eliade: „E mai legionar decît oricînd” (27 mai 1942). După război, Eliade se va referi doar în treacăt și echivoc, la vinovăție (vezi eseul meu „Felix Culpa”, TNR, 5 august 1991, publicat în România, în volumul *Despre Clovni*, Editura APOSTROP, 1997).

Ambiguitățile lui Mihail Sebastian

Cum de a păstrat, așadar, Sebastian prietenia cu un om cu care devenise „incompatibil”? Cum de a devenit el însuși un exemplu al ambiguităților pe care la condamna? Nu își făcea, cu siguranță, iluzii că prietenia l-ar putea proteja de primejdiiile din jur. Explicația este, presupunem, alta. Pentru firea lucidă și resemnată a lui Sebastian, iluzia prieteniei era, mai curînd, o încurajatoare reminiscență a trecutului, a normalității... Amintirile rămîn, se pare, „unicul paradis din care nu putem fi alungați”, cum spunea poetul german Jean Paul. Sebastian avea, de asemeni, un calm și resemnat dispreț față de tot ce era ideologic și tribal. Avea și curiozitatea scriitorului față de surprizele ambiguității, din el însuși și în cei din jur, deci și față de prietenul legionar. Încă din 1936, cînd „în cea mai anodină reflecție” simțea deja „spîrtura” tot mai mare în relația cu prietenul „prim și ultim”, se întreba: „Îl voi pierde pe Mircea pentru atîta lucru?” (s. N.M.)

„Atîta”... Extraordinara formulare conține tot disprețul față de mediocritatea politicii, ca și iritația față de deplorabila „eroare” a lui Eliade. Candidul va arăta lumii — și își va dovedi sieși, împotriva lumii — că îl poate salva pe vinovat, ca interlocutor și prieten. El nu poate admite că mediocritatea a învins, din nou, pînă și în cel mai neașteptat dintre cazuri, cel al strălucitului și dragului Eliade, așa cum nu poate admite că între intelectual și uniformă nu este doar „incompatibilitate”, ci o mai adîncă, subtilă relație de atracție-respingere, avoidă de impulsurile și compensațiile vitalității, ale mistificărilor și supliciului, ale exceselor de tot felul.

Perfect conștient de prăpastia dintre el și Eliade (o prăpastie ideologică, plină deja de cadavre), Sebastian înregistrează, totuși, surprinzătoarele momente de afecțiune care persistă în muribunda prietenie. El nu ezită să se gîndească la riscurile pe care le confruntă prietenul în mizera sa aventură, deși simte în viața sa de fiecare zi frigul și întunericul amenințărilor care vin dinspre „camarazii” în uniformă ai acestuia. Tocmai tonul calm și afectuos al relației, amestecul de oroare și îngenuitate fac ca portretele lui Eliade, Cioran, Nae Ionescu și a prea multor intelectuali români seduși de delirul naționalist să devină, cu adevărat, devastatoare.

Deceniul obscen

În contextul istoric, prietenia Sebastian-Eliade devine simbolică pentru tot ce a însemnat teroare și speranță, ambiguitate și spaimă, lașitate și șansă în relația eвреu-creștin în Europa obscenului deceniu 1935-1945. Evazivele, stupefianțele „compatibilității” românești, dublu-triplul lor tîrg cu complicitatea și compromisul și-au avut rolul în spulberarea certitudinilor morale, și nu doar morale, oferînd surprize teribile sau, dimpotrivă, generoase. Așa s-ar putea explica atît atrocitățile, cit și salvarea, pînă la urmă, a unei mari părți a populației eвреiești din România.

Jurnalul lui Sebastian înregistrează, cu îngrijorare și amarăciune, speciificele travestiri și trucaje. După înfrîngerea Rebeliunii legionare din 1941 el

București 1942, Mircea Eliade împreună cu tatăl său

bastian cuvîntul „diabolic” dă măsura bestialității „vulgarului” antisemitism al timpului.

Steaua minorității captive

Pe măsură ce *Jurnalul* avansează, între sînge și murdărie, „optimismul atavic” și „ironia consolatoare” pălesc, firește. Dar „adversitatea interioară” eвреiască, „autonomia ei spirituală”? Acestea nu sînt decît, cum o dovedesc citatul paginile lui Sebastian, premise firești și, am zice, obligatorii ale omeneșului, nicidecum vreo aberație autodevotoare. Chiar în condițiile în care adversitatea exterioară este ubicuă, iar cea interioară pare un lux deopotrivă nepermis și neglijabil, introspecția critică rămîne semnă, și încă unul esențial, al supraviețuirii spiritului.

Cînd individul devine doar membrul anonim al unei comunități amenințate, singurătatea prin care se definea Sebastian își modulează altfel valențele, chiar dacă nu își modifică substanța. „Nu vom plăti vreodată destul de scump dreptul de a fi singuri” — sună, sub asediu, ca o frivolă sub-evaluare. „Prețul” solitudinii unei colectivități, a unui întreg popor, sfidează obișnuitul parametru al suferinței. Întîma asociere dintre solitudine și solidaritate produce, treptat, o sumbră compasiune. Singurătatea „veche”, privată, se lasă găzduită de izolarea comunității persecutate, într-o rînită, constrînsă mutualitate.

Sub presiunea urii și a ororii, scrisul lui Sebastian păstrează „grația” inteligenței, pe care răul nu izbutește s-o anuleze. Identificat prin steaua minorității captive, căreia i-a fost restituit, scriitorul însuflețește golul așteptării. Audiază muzică, citește, scrie, revede prieteni. O amplă și tulburătoare parte a *Jurnalului* focalizează asupra prieteniei, mai ales cu Mircea Eliade, „prietenul prim și ultim”.

Mircea Eliade

După „condamnarea la moarte” oferită de Nae Ionescu, „huliganul” Hechter-Sebastian nu pare să mai revendice decît dreptul la o perfectă solitudine, „fără jumătăți de amintiri, fără jumătăți de afecțiuni, fără jumătăți de adevăruri”. În condițiile puternic agravate ale anilor următori, el se dovedește, totuși, dureros înlăntuit de Eliade, persistînd într-o prietenie caracterizată tocmai prin jumătăți sau

De două mii de ani...

Mihail Sebastian

Cum am devenit
huligan

HUMANITAS

tian decît chiar teribilul adevăr care i se ascunde, a-nume că Eliade parcurgea ca „propagandist” și chiar ca potențial candidat al Legiunii satele, în campanie electorală pentru Garda de Fier. Stupefianțele relatării parvin despre ceea ce Eliade spune în absența sa. În martie 1937, Sebastian află că prietenul său este revoltat de „spiritul iudaic” al unui balet. În 1939, Eliade comentează astfel invazia ger-

vede foști fanatici ai Legiunii acomodându-se, grăbiți, la noua situație: „de la o zi la alta reneagă, modifică, atenuază, explică, se pun de acord, se justifică, uită ce nu le place, își amintesc ce le convine”. El află, îngrozit, cum formulează fostul prieten Mircea Eliade – care se prezentase la Londra ca un viitor demnitar al Legiunii – bilanțul aceluia an teribil, în care avuseseră loc înspăimântătoarele masacre anti-evreiești de la Iași și București. „Două lucruri au fost extraordinare pentru mine anul acesta”, scrie Eliade unui prieten comun, anume: „uluitoarea slăbiciune a aviației sovietice și lectura lui Camoens”.

Eugen Ionescu

Chiar și în această atmosferă coșmarescă, Jurnalul nu uită, totuși, cele câteva figuri luminoase. Pesce și înaintea tuturor, Eugen Ionescu. Ascultând în parcul Cișmigiu un discurs radiodifuzat al lui Hitler, acesta se ridicase, sufocat de ceea ce auzea. „Era palid, alb. «Nu pot! Nu pot!» Spunea asta nu știu cu ce disperare fizică... Aș fi vrut să-l îmbrățișez” (3 oct. 1944). Sebastian notează și mesajul unei prietene: „Mi-e rușine de tine, Mihai, mi-e rușine că tu suferi și eu nu”. Își amintește, după măcelul antisemit de la Iași, de reacția a doi profesori universitari din capitala Moldovei. Unul își acoperise fața cu „un gest de nepuință, de spaimă, de dezgust”, celălalt rostise doar câteva cuvinte: „cea mai bestială zi din istoria omenirii”.

La sfârșit, în 1944, la intrarea Armatei Roșii în București, schimbarea la față nu este rară. „Toată lumea se grăbește să ocupe poziții, să valorifice titluri, să stabilească drepturi... gustul de pamflet alternează în mine cu un fel de silă dezarmată”, scrie Sebastian, față cu „toată impostura, toată nerușinarea, toată sinistra comedie care se joacă”.

Ținutul iubit de la Dunăre

Odiseea lui Sebastian se încheie în locul în care pornise. Proclamându-se, în 1934, „evreu de la Dunăre”, eroul romanului *De două mii de ani* declara, în numele autorului: „Aș vrea să cunosc legiuirea antisemită care va putea anula în ființa mea faptul irevocabil de a mă fi născut la Dunăre și de a iubi acest ținut... Gustului meu iudaic pentru catastrofe intime, fluviul i-a ridicat împotriva exemplul indiferenței sale regale”. În 1943, scriitorul se întreba: „Mă voi întoarce la oamenii ăștia? Războiul va fi trecut fără să rupă nimic? Fără să aducă între viața mea «dinainte» și cea de «mîine» nimic irevocabil, nimic ireductibil?” În 1944, se pregătește să părăsească „eterna Românie, în care nimic nu se schimbă”. Felul cum descrie întâlnirea cu un căpitan evreu din armata americană ar putea sugera destinația aventurii la care se gîndea: „un ținut plin de vitalitate, simplu, preocupat de noi ca evrei, preocupat de democrație și de realitatea ei. Un om. O figură nouă. Cineva”. Speranța de a se despărți, în sfârșit, de „ținutul de la Dunăre” a fost spulberată, însă, de accidentul mortal din 29 mai 1945. Mihail Sebastian avea 38 ani. Moartea l-a scutit de eventualul experiment postbelic al „fericirii obligatorii”, în captivitatea comunistă a propriei sale țări.

„Catharsis”

Publicarea Jurnalului lui Mihail Sebastian a produs o puternică reacție în România. Mai multe ediții au fost epuizate și comentariile continuă. Textul pare să fi produs un adevărat „catharsis”, într-o societate care ezită să-și recunoască propria contribuție la Holocaust și unde critica tradiției naționaliste în cultură este uneori considerată un act antipatriotic, dacă nu chiar o blasfemie. „Cîtindu-l, e imposibil să rămii același. Problema evreiască devine problema ta. O imensă rușine se întinde peste o întreagă perioadă din cultura și istoria națională, iar umbra ei te acoperă și pe tine”, scrie Vasile Popovici, un scriitor din Timișoara, orașul unde s-a declanșat revolta anticeaușistă din 1989.

Cei dispuși să facă din tragedia evreiască propria lor problemă nu sînt, totuși, prea mulți. Pentru un semnificativ număr de voci publice, Holocaustul pare a rămîne un „detaliu” (cum spunea Jean-Marie Le Pen) al ultimului război mondial. Chiar și cei care recunosc dimensiunea catastrofei nu par totdeauna pregătiți să admită ceea ce această tragedie revelă. Faptul este evident mai ales în dezbaterile despre mareașul Antonescu, dictatorul militar din timpul alianței României cu Germania nazistă, pe care *Parlamentul României* l-a omagiat în 1991 și care este onorat, astăzi, în multe locuri publice din România. Cînd un distins intelectual român cu tendințe democratice intervine, acum cîțiva ani, în dezbaterile asupra reabilitării lui Ion Antonescu, el susținea că accentuarea „exclusivă, acaparantă”, a politicii antievreiești a dictatorului ar „împiedica știința, în cazul de față istoria, să-și facă obiectiv și onest datoria”. În polemica stîrnită de apariția Jurnalului lui Sebastian nu au lipsit vocile „agasate” de această nouă mărturie de greutate în ceea ce pare multora excesiva prelungire a discuțiilor despre Holocaust. Deloc neașteptat, s-au exprimat dubii asupra autenticității textului, s-a speculat asupra subiectivității oricărui jurnal. Toate acestea, pentru a nu confrunta evidența celor scrise de Sebastian. N-a mai surprins că și identificările, nu foarte frecvente, cu suferința evreiască se exprimă într-un mod curios. În primăvara 1997, directorul Editurii *Humanitas*, care publicase Jurnalul lui Sebastian, a ținut la Comunitatea Evreiască din București o prelegere intitulată, emoționant, „Sebastian, mon frère”. O declarație de simpatie față de suferința evreiască, pe care conferențiarul o motiva prin ceea ce suferise el însuși sub comuniști și ulterior. O analogie care nu mai lăsa loc pentru o reală condamnare a antisemitismului și Holocaustului sau pentru o analiză onestă a „fericitei culpe” a unor intelectuali ca Eliade, Cioran, Nae Ionescu, Noica.

Iar într-un editorial intitulat „Vinătoarea de vîrjitoare”, directorul importantei reviste *România literară* deplîngea oprobiul public prelungit împotriva lui Céline și Hamsun, deplora campania „israeliană” contra lui Eliade, recenta dezbateră din Franța în legătură cu trecutul legionar al lui Cioran, ca și „exagerările” din Jurnalul lui Sebastian. Aceasta deși condamnarea publică (deloc unanimă) a lui Céline și Hamsun nu a împiedicat recunoașterea distincției lor literare, iar vinovăția nici nu era ne-

cesar atribuită scrisului lor, ci colaborării cu nașiztii. Descriind comentariul critic într-o societate deschisă drept o „vinătoare de vîrjitoare” și comparînd-l cu reprimarea comunistă a vieții intelectuale, editorialul din *România literară* promova o șocantă confuzie de termeni.

În contrast cu astfel de derapări și ambiguități, am putea cita un text datorat altui proeminent intelectual român. Petru Creția afirma, în 1997, că „cel mai monstruos, după holocaust, este persistența, fie și minimală, a antisemitismului”. Referindu-se, în acest context, la Jurnalul lui Sebastian și la vechile-noi compatibilități, Petru Creția scria: „Cunosc personaje publice care, așînd o etică fără cusur, o ținută democratică impecabilă, o ponderație înțeleaptă și, la unii, însoțită de o anume pompoasă solemnitate, sînt capabili, în privat, uneori chiar și altfel, să facă spume la gură împotriva evreilor, aici și acum. Am văzut dovada irecuzabilă a furiei irtătoare ale acestui martor nepărtinitor, adesea angelic”. Textul a apărut cu cîteva zile înaintea decesului acestui distins om de litere și bun creștin, nu într-o revistă de largă circulație, ci în ziarul *Realitatea evreiască* al comunității evreiești din România.

Terapia adevărului

Ce am putea conchide din lectura lui Sebastian și din cariera sa postumă? Măcar atît: mișcarea „înainte” a Europei de Est trebuie evaluată nu doar prin capacitatea de a moderniza structurile politice și economice, ci și prin aceea de a clarifica istoria recentă și a adresa întregul adevăr. Nu este o sarcină ușoară, dar este, mai ales și înaintea de toate, menirea intelectualilor, nu a politicienilor.

Premisa viitorului stă în calitatea și probitatea înțelegerii trecutului.

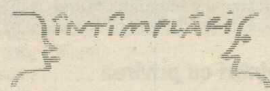
(Text apărut în *The New Republic*, Washington DC, la 20 aprilie 1998).

ALEX. ȘTEFĂNESCU

Urmărire pe străzile Bucureștiului

Timp de mai bine de o oră, eu și Gabriel Dimisianu am fost urmăriți pe mai multe străzi din București de un ciine vagabond. Era de fapt o caricatură de ciine, o javră mică și schiloadă, asimetrică, avînd o ureche ridicată și alta pleostită. Își zburlea puținul păr de pe spinare, își arăta colții și lătra isteric, încercînd mereu, cu toată hotărîrea, să ne muște.

La început am crezut că îi încălcam teritoriul – Grădina Icoanei – și ne-am grăbit să părăsim locul. Iată însă că dihania continua să se țină după noi, cu îndrîjire. Am încercat să tratăm situația cu umor. Eu îi acuzam pe Gabriel că el a provocat furia animalului, iar el mă acuza pe mine de exact același lucru.

Curînd, însă, ne-am pierdut umorul. Trebuia să ne aplecăm din ce în ce mai des și să luăm de jos cîte o piatră cu care să aruncăm – sau să ne prefacem că aruncăm – în nenorocitul de ciine, ca să nu ne muște.

În mod special ne demoraliza faptul că nu eram singuri pe stradă și lighioana, totuși, ne urmărea numai pe noi. Vedeam în jur zeci și zeci de oameni, dintre care unii ar fi putut fi – din punctul nostru de vedere – un vinat mult mai atractiv pentru mica fiară, dar ea avea față de noi o preferință obstinată, intratabilă. Cum ne remarcase? De ce nu își schimba – indiferent de oferta care mai apărea pe parcurs – opțiunea?

În ceea ce mă privește, ajunseseam să cred că nu vom mai scăpa niciodată de înfoiata jigodie. Îmi și închipuiam cum vom merge la redacție, la teatru sau la întîlnirile amoroase urmați neconștient de ea, ca de-o umbră malefică. Exact atunci mi-a venit și ideea salvatoare. I-am propus lui Gabriel să ne despărțim. La o intersecție, el a luat-o pe o stradă, iar eu pe alta. Ciinele – sau ce-o fi fost – s-a oprit, nedumerit, ca și cum am fi dispărut. Apoi s-a întors brusc și ne-a părăsit, legănîndu-și gînditor ciotul de coadă.

NOUTĂȚI ÎN LIBRĂRII

HUMANITAS

Cartea care dăinuie

DIN SUMARELE VIITOARE

IRINA LIVEZEANU
Cultură și naționalism în România Mare. 1918-1930

ALEXANDRA LAIGNEL-LAVASTINE
Filozofie și naționalism. Paradoxul Noica

PROCESUL COMUNISMULUI
ȘTEFANIE ODONOR, NICOLAE WEHR, EAN LOUIS JAHN, ANIETA HENRIȘCU, IAREL HÂRTOIE, EMILOȘTEA MĂCULEȘU

CARTEA NEAGRĂ A COMUNISMULUI
CRIME, TEROR, REPRESIUNE

● Suplimente gratuite: „Germania – țara tîrgurilor internaționale”; „Cultura și politica identității în România”

● Interviu cu **Matei Călinescu**, profesor la Universitatea Bloomington, SUA, Eliot Sorel, președinte al Asociației Mondiale de Psihiatrie, regizorul **Lucian Giurcescu**, ministrul **Nicolae Noica**

● **Rezistența anticeaușistă (Masă rotundă la GDS)**

CRONICĂ DE CARTE

DAN C. MIHĂILESCU

Exerciții de subscriere

Dorin Tudoran,
Kakistocrația,
Editura Arc,
Chișinău,
590 pp.

Goma. Dar oricât de mare ar fi ea, nu se compară cu datorita pe care Paul Goma o are față de el însuși.

Stupefiant pentru cine cunoaște forța resentimentului răzbnunător la scriitorul român, dar foarte în natura fair play a lui Tudoran, este portretul făcut aceluși Mihai Ungheanu de la 1970 („omul era exact. Nu cucerea prin farmec, ci prin încrederea pe care o inspira. De aceeași vîrstă cu el ori mai tineri, mulți dintre noi i-au devenit prieteni. Printre ei – eu însumi. L-am văzut făcînd mult bine. L-am văzut făcînd foarte mult rău”, p. 338).

În fine, prețuirea arătată lui Augustin Buzura (p. 248) este dublată imediat și fără drept de apel de motivata încruntare față de culisele Fundației Culturale Române: „Pentru mine important a fost să-l știu pe Buzura înhămat ardeleneste la povara planurilor pe care mi le împărtășește. Pe de altă parte, ele vor putea fi permanente subminate atîta vreme cît Fundația nu va deveni cu totul și definitiv independentă de patronii și «spiritul» ce aduseră pe lume Asociația Românească și Tribuna României, vechii curieri ai stațiilor-pilot ale Securității”.

Bunul simț irascibil

Iată, deci, cum, în ciuda virulenței, a temperamentului coleric și a talentului aproape argehizian (minus, adică, scafofilia) de pamfletar, Dorin Tudoran este o structură echilibrată. „Nu-mi plac rînocerii”, spune el: „nici cei roșii, nici cei verzi” (p. 112, v. și p. 499, unde i se dă dreptate lui F.A. von Hayek, „comunismul și fascismul sînt variante ale aceluiași tip de gîndire”. Apropo de Hayek și propunerea lui Tudoran, în 1996, de a se traduce *The road to serfdom* – aceasta a apărut încă din 1993 la Humanitas). De aici și corecta punere la punct a aberațiilor americane în materie de *political correctness*, discriminare pozitivă și „*rasism invers*” (p. 227, dar în special „*Otovizare și supremație*”, articol din 1997, conțin pledoariilor exasperate ale lui H.-R. Patapievici și Cristian T. Popescu, autori trași, de altfel, într-o comparație foarte interesantă: „în România de astăzi nu există mulți alți lideri de opinie care să pună sub ochiul românului adevăruri mai inconveniente decît acești autori atît de singulari și diferiți”, p. 554).

Observațiile de bun simț din „*Sintem ceea ce sînt opiniile noastre*” (p. 233), întemeiatea replică dată Magdalenei Bedrosian (p. 506 ș.u.), îngrijorarea față de „*amarăciunea de a-l vedea* (pe Patapievici, n.n.) lăsîndu-se, unecri, risipit de o mediatizare cam lefioară”, p. 523 (pericol depășit, zic eu, în tre timp), sau verdictul precum: „*colectivismul n-a făcut altceva decît să ac-*

(Continuare în pagina 15)

Sincer să fiu, nu credeam să mă îndemn vreodată să scriu despre Dorin Tudoran. Nu din lipsă de interes față de scriitor, nu din lipsă de respect față de curajul și demnitatea ultragiată a omului sau din ostilitate față de convingerile politice, de ieri și de azi, ale gazetarului. Nicidecum, ba chiar dimpotrivă. Adevărul este că m-am simțit dintotdeauna oarecum vinovat față de Dorin Tudoran, chiar dacă numai indirect și în ciuda multelor circumstanțe atenuante pe care mi le-am acordat. Or, cum știm, vinovăția este adeseori un sentiment perfid, care întoarce, adică, rușinea în ranchiună, admirația în indiferență și dorința de iertare în furie nepuțincoasă. Astfel încît, mai bine să te complaci în starea de reciprocă ignorare, decît să riști a te năpusti ca elefantul printre porțelanuri.

Dacă m-am hotărît să scriu acum, am făcut-o din plăcuta stupoare de-a mă vedea gata să subscriu pe loc și aproape în totalitate la fondul de idei și verdicte cuprinse în *Kakistocrația*. (Să spun încă de acum că titlul cărții nu va să zică dictatura armatei, a uniformei kaki, așa cum am fi îndemnați să credem, ci „*guvernarea de către cele mai nepotrivite persoane*”, adică „*aflarea neaveniților la putere*”, din gr. *kakisto*, cel mai rău.) Lasă că textele de care am luat cunoștință, prin forța lucrurilor, abia acum n-au fost puține (între acestea, două subiecte foarte importante, Silviu Brucan și Paul Goma), dar, citite „în bloc”, de-a lungul a numai cîteva zile, zecile de texte publicate de Dorin Tudoran de opt ani încoace în *România literară*, *Vatra*, *Cotidianul*, *Adevărul*, *Transilvania*, alături de cele din revistele *Agora* și *Meridian*, de cîteva substanțiale interviuri acordate, de scrisorile către Ceaușescu, din septembrie 1984, și *Consiliul de conducere al Uniunii Scriitorilor*, din 16 mai 1985, și împreună cu faimosul eseu *Frig sau frică? Sau despre condiția intelectualului român de azi* (1984) – au o forță de impact mult sporită.

Ideea alcătuirii volumului de față a fost una foarte bună. Cei care vedeau pînă acum în Dorin Tudoran „doar” un poet cu înclinații jurnalistice din generația '70, ori care îi asociau numele exclusiv cu „scandalul” politic din 1981–1985, urmat de stabilirea scriitorului în SUA, au acum ocazia să cîntărească diferitele componente ale unei personalități deloc lineare, în ciuda *rectitudinii*, și mai mult comprehensivă, în fond, în pofida radicalității pe drept afișate. Că Dorin Tudoran a fost (a rămas?) înfi de toate *cazul Tudoran* și abia în al doilea rînd scriitorul, pur și simplu, Dorin Tudoran, aceasta e dilema specifică și tristă, nedreaptă – a conștiințelor literare pentru care valoarea e una cu lupta, iar adevărul surclasează invariabil frumusețea.

Două amintiri cu privire la în jos

Prima dată l-am văzut și ascultat pe Dorin Tudoran prin toamna-iarna lui 1970–1971, la cenacul „*Lucaferul*”, în actuala sală de reuniuni de la *Uniunea Scriitorilor*, unde era foarte greu să-ți faci loc de Adrian Păunescu (tocmai lansat un june taurin, roșu la chip, țestos și bățos, pe nume Cornel Brahaș), unde te ameteau formulele cuplului Papuc-Pantazi, dacă nu cumva te bucurai de cîte-un moment Marin Moraru sau Marcela Safticu. Aveam 17 ani, bîntuiam împreună cu Dan Arsenie cîmîtirea Bucureștiului cîntînd Bob Dylan cu Hôlderlin în buzunar, recitam Rimbaud și ascultam Mahalia Jackson împreună cu lunganul de Valentin Teodosiu, dar mai presus de toate știam pe de rost *Vămile pustiei*, cartea lui Ioan Alexan-

dru din 1969. Adolescent tulbure, cînd sulfuros, cînd angelic, eram atras de trăirea mistică, de poezia viscerală, de patimă, irațional și construcție culturală. Pe fondul acesta trebuia să vă închipuiți șocul produs de rigoarea, de logica glacială și impecabila retorică mitraliată a lui Dorin Tudoran. *Debatele* ređutabil și polemist înnăscut, Dorin Tudoran era un cartezian democrat, format la școala stîngii fripte & luminate (Geo Bogza, E. Jelebeanu etc., cu participare afectivă la avangardismul lăptăriei roșii a lui Ghiță Dinu ș.a.m.d.), un tip de o precizie invariabil încruntată, scund, firav, mereu nervos și pus pe harță, cu o poezie total străină clocotului meu de atunci. Clădită, adică, pe rațional, ca un mecanic sticlos, rece, artificial, „*intelectualist*”, cum exclamam noi, nevindecabil „*erlebnisi*” ai momentului. (Din cauza asta nu m-am putut apropia niciodată de poezia lui Jelebeanu, a lui Caraiou sau Doinaș.) Ce-i drept, de la *Cîntec de trecut Akheronul* (1975) la *Pasaj de pietoni* (1980) poezia lui Tudoran se – cum să spun? – se umanizase mult, se încărcase moralmente, dacă pot să spun așa, căpătînd alura tăioasă a retoricii aluziv-subversive.

Însă foarte puternic se afirmase, între timp, gazetarul. Eu asta-l și consider în primul rînd pe Dorin Tudoran: un gazetar de forță. Deopotrivă un publicist, om de virulență pamfletară și obsesiv a clipei, dar și un constructor propriu-zis de reviste. Cu *Agora* și *Meridian* la un capăt și cu anii de la *Lucaferul* cuprinși, cel puțin, în suita de interviuri reunite în volumul *Biografia debuturilor*, 1978, este de înțeles de ce îl prețuia pe Dorin Tudoran un F. Brunea-Fox, pe de o parte, și un Jean-François Revel, de cealaltă...

Vinovăție, spuneam, fie ea și una indirectă.

Nu mai știu sigur anul, poate că prin 1979, 1980, eram într-unul dintre ultimele ceasuri de anticameră-cu-amăgiri pe sumbrele coridoare ale *Lucaferului*. În zece ani, totul se stricase și se murdărise irecuperabil. După ce în lumea subteranelor politice apele se despărțiseră odată cu Paul Goma, SLOMR, Valea Jiului și plecarea lui Pașepa, lumea literară fusese aprig și irevocabil segmentată de scandalul plagiatului lui Eugen Barbu, începutul campaniilor protocroniste și zorii subversivi ai generației '80. În ce mă privește, pluteam bine mersi întru Eminescu. Așa se face că, în după-amiaza cu pricina, cînd am auzit de bătaia (la propriu) a poezilor de la *Lucaferul* (Mircea Dinescu și Dorin Tudoran vs. Ion Gheorghe și Cezar Ivănescu), n-am știut cum să-mi închei mai repede drumurile pe-acolo, fără a mă întreba ce și cum se ajunsese la ditamai halimaia, cine avea, de fapt, dreptate etc. Iar indiferența – am învățat cu vremea – se plătеше. Fie și numai cu propriile, făcute, remușcări, fie și numai cu ele – și e de-ajuns!

La fel, în 1984–1985, chiar dacă nu dădusem niciodată mina cu Dorin Tudoran, chiar dacă eram mult prea departe de lumea *Uniunii Scriitorilor* și de lupte la virf a deja-disidentului Tudoran, senzația de vinovăție prin nesolidarizare nu m-a părăsit niciodată. Pe larg despre această senzație și rosturile ei, despre puterea de autoiluzionare a lășității, grație teoriei disidenței sprijinite, o teorie tenace și infaillibil propagată („*nici un om normal nu protestează*

public, punîndu-și singur ștreangul de gît, dacă nu are spatele asigurat, fie în interiorul Aparatului, fie în afara țării. un spate etnic, politic, masonic, religios etc.”) despre convingerea cum că „*a pleca acum, definitiv, din România este pur și simplu un act imoral pentru omul de cultură*” ș.a.m.d. – despre acestea, deci, cu altă ocazie.

Vorba e că abia acum, citind pe nerăsuflăte *Kakistocrația*, l-am înțeles pe Dorin Tudoran. Textul de față nu se vrea deloc un comentariu, ci o adeziune. Un exercițiu de subscriere. O subscriere neiertată de tardivă, e drept, dar nu mai puțin sinceră.

Prietenul fără cruțare

Cel puțin patru afirmații din prefața lui Nicolae Manolescu sînt de reluat din capul locului. Toată structura cărții se revendică de la aceste patru considerente. Dorin Tudoran este: 1) un om „*incapabil de ipocrizie*”; 2) „*un sentimental fidel prin atașament profund, nu prin interes*”; 3) „*sarcastic dar nu ironic*”; 4) un polemist „*meticulos și ređundant, care nu pare niciodată satisfăcut de replica lui, înmulțind exemplele și conjecturile, ca și cum ar voi să-l convingă pe însuși diavolul să se lase de rele*”.

Incapabil de ipocrizie (singur recunoaște: „*sînt mai incomod ca prieten, decît ca dușman*”), Dorin Tudoran semnează nu o dată cu crîncenă seninătate testamentele unor prieteni. Cazul Breban, cazul Adrian Păunescu.

„*Da, Adrian Păunescu spune adevărul atunci cînd scrie că m-a iubit ca pe un frate mai mic. Da, l-am iubit și eu pe Adrian Păunescu ca pe un frate*” (p. 303). Nu ni se divulgă motivul inițial-concret al ruperii de „*elefantul megaloman*”, însă peste ani, în decembrie '89, verdictul sună limpede: „*Păunescu, hăituit ca un animal sălbatic pe străzile Bucureștiului (...) era chipul unui porc speriat de moarte. Pe lingă a-și fi băiut joc de alții, Păunescu și-a bătut joc de el însuși, făcînd loc defectelor sale devastatoare în detrimentul unor calități ce nu erau nici ele obișnuite*”.

Dacă nu ni se detaliază cazul Păunescu, în schimb cazul Nicolae Breban, în 1984, ca și în 1990–1991, beneficiază de adevărate analize (pp. 41–48, 241 ș.u., 290–293) în care psihodiagnosticul („*egocentrism exacerbă*”, „*megalomanie paranoică*”) și verdictul social („*agent de influență*” deopotrivă în țară și în diaspora) consună cu admirația față de romancier (*y compris* săgețile „*nietzscheene*” de rigoare), dar și cu o suită de zece întrebări, capitale pentru elucidarea jocului dublu, jucat pe față și cu forță, ani de-a rîndul, de autorul „*animalelor bolnave*”. „*Datorită temperamentului tău neretic, ai fost, ești și vei fi oricînd o claviatură ușor de manevrat de orice structură a unei puteri care știe cum să te facă să cînti*”.

Pe de altă parte, recunoscînd că a plătit și el „*pentru lășitatea de a nu-și fi manifestat solidaritatea deschisă față de Paul Goma*” și situîndu-se în contracurent cu opinia față de *Jurnalul* aceluia („*cred că o asemenea carte trebuia scrisă*”), în finalul comentariului său Tudoran pune – pieziș, e drept – degetul pe rană: „*România are o imensă și neonorată datorie față de Paul*

GABRIEL ANDREESCU

Despre drepturile omului, ecologie, feminism Pe marginea unui articol al lui Horia Patapievici

Richard Rorty afirma, într-unul dintre eseurile sale, că drepturile omului presupun pasiune și curaj, nu rațiune și teorie. Desigur, celebrul filozof american nu speculează. Istoria afirmării drepturilor omului înseamnă punerea în mișcare a unui tenace proiect, pentru care expunerea teoretică a fost mai întotdeauna secundară, sau cel mult complementară asumării practice. Pentru activiști, drepturile omului înseamnă în primul rând „prevenirea crimelor politice, a disparițiilor, torturii și arestărilor nedrepte”, pentru ONU sau Consiliul European, realizarea unui anumit tip de pace internațională. Drepturile omului au schimbat realitatea lumii după al doilea război mondial. O întreagă doctrină susține că forța cea mai importantă a modernității o reprezintă piețele comerciale libere și mișcarea globală a drepturilor omului. Este puțin probabil ca viitorul să se împotrivescă unui astfel de adevăr.

Mai există mișcări care să fi exprimat solidaritatea practică a oamenilor și să fi făcut o carieră decisivă în societățile moderne? Așa da, ca al doilea exemplu, ecologia. Ecologia a însemnat, o perioadă, preocuparea față de epuizarea resurselor naturale. Astăzi, politica internă și internațională a statelor puternic industrializate folosește drept unul din criteriile principale ale politicii economice și sociale utilizarea rațională a resurselor și reciclarea lor. Așa se face că în țările Uniunii Europene cantitatea de energie pentru o unitate valorică să fie de patru ori mai mică decât în România. Reciclarea hârtiei, sticlei, metalelor depășește cu bine 50% din cit se utilizează. În Finlanda, țara care are peste 65% din teritoriul acoperit cu păduri și care este una din marile producătoare de hârtie și mobilier ale lumii, suprafața împădurită a crescut (!) în ultimele două

decenii.

O altă direcție din care s-a dezvoltat ecologia – desigur, nu ruptă de prima – este protecția naturii. Salvarea speciilor pe cale de dispariție oferă deseori imaginea unei emoționante solidarități între oamenii de știință, căutătorii de fonduri, voluntari, cei ce-și deschid buzunarele pentru răspândirea vulturului pleșur ori pentru salvarea balenelor eșuate. Uneori, sintem martorii unor acțiuni dramatice, de genul celor cu care ne-a obișnuit Greenpeace. Dar astăzi și protecția a depășit stadiul luptei unor oameni ori unor grupuri izolate. Strategia arilor protejate, controlul sofisticat al mediului, reconstrucția spațiilor ambientale face deja parte din politica statelor și organizațiilor interguvernamentale. În planul cercetării teoretice, ecologia este legată mai ales de descoperirea sistemelor complexe, de studiul unor fenomene neliniare, a unor foarte spectaculoase sinergii. Însă fără luptătorii pentru o lume „ecologică”, fără apariția ecologismului, nici activitatea academică, nici politica globalistă nu ar fi devenit ceea ce sînt.

Dar altfel ar fi arătat societățile moderne fără mișcările feministe, cu o anumită notorietate încă din secolul trecut. Pe atunci, temele lor erau mai ales egalitatea de salariu cu bărbații sau căpătarea acelorași drepturi civile și politice, astăzi, reprezentarea politică, recunoașterea demnității religioase ori condamnarea agresiunilor (incluzând hărțuirea) sexuale.

Nu m-aș fi referit la aceste subiecte – oricum, amintite „în trecere” –, dacă nu aș fi citit articolul „Deriva ideologică”, semnat de către Horia Patapievici, din nr. 21 al revistei „22”. În textul semnalat, Horia Patapievici pune pe aceeași listă de ideologii incriminate ecologismul, marxism-leninismul și feminismul. Ecologismul, după părerea sa, nu ar face decât să producă, eventual, senatori și deputați, nefiind o soluție la poluarea catastrofică a țării, iar feminismul se regăsește doar în fanatismul citorva comisari politici, otrava unor dezbateri savante și, în așteptare, sirma ghimpată a lagărelor de reeducare.

Horia Patapievici are o indiscutabilă autoritate intelectuală, și o știe bine. Iată de ce, opinia sa asupra unor lucruri – și, de această dată, „lucrurile” se numesc ecologism sau feminism – nu sînt seminte care cad pe o piatră stearpă. Iar dacă opiniile sale rodesc, ce rodesc? Alinierea alături de marxism-leninism a celorlalte două „isme” este conceptual inadecvată. În plus, ea face o mare nedreptate acelor oameni dedicați valorilor ecologismului și feminismului și a căror muncă a schimbat, semnificativ, cum spuneam, fața acestei lumi. Marxism-le-

ninismul, ca doctrină, este o teorie închisă și inerent limitată. Iar ca fenomen, adică, în legătură cu practica căreia i-a dat viață, a preferat tot timpul siluirea realității pentru a o reduce la schema pe care fondatorii o imaginaseră. Din această cauză, marxism-leninismul este în primul rînd o ideologie: ansamblul de idei constituind modelul realității și codurile de cunoaștere ale ei – oricum nelipsite din orice practică umană, oricît de „empirică”, și Horia Patapievici știe bine asta – au întîietate în raport cu viața reală.

Nimic din toate acestea cînd vorbim despre drepturile omului (le-am introdus aici pentru că fac parte din aceeași categorie), despre ecologism sau feminism. Toate trei sînt întii și întii sisteme de valori și nu ontologii. Ele evoluează în strînsă legătură cu viața practică, la a cărei slujire deseori se reduc. În sfîrșit, aceste mișcări sînt chemate – în opoziție flagrantă cu marxism-leninismul – să modeleze viitorul. Un viitor construit cu valori ecologiste și feministe. Oare cum să privești de sus ecologismul într-o țară în care poluarea Bucureștiului este de patru ori mai mare decît limita admisă, în care spațiile cultivate cu păduri scad, iar irrosirea resurselor rămîne endemică? Cum se poate spune că ecologismul a produs în lume numai o nesfîrșită vorbărie? Desigur, el produce și trebuie să producă instituții politice. Deci și parlamentari, directori de agenții ale mediului, militanți de partid. Efectul politic al ecologismului este însă mult mai sofisticat. Verzii din Germania au ocupat întotdeauna puține locuri în Parlament. Dar după apariția verzilor pe scena politică a țării, nici unul din marile partide tradiționale germane nu și-a permis să lanseze programe fără obiective ecologice, iar ca participant la guvernare, să nu pună în aplicare politici de mediu.

Același lucru este valabil cu privire la feminism. La noi, feminismul rămîne o timidă apariție, deși lipsa echității între sexe este deseori revoltătoare. Dacă ai ochi – sau inimă – să o vezi. O țară în care femeile au două servicii, unul public și unul pentru restul familiei. În România femeile sînt declarate, în cotidian, „ne-oameni”, iar ziaristul culpabil este invitat să ocupe și ecranele. Dacă la noi ai o viață sexuală agitată, ca bărbat ești „de succes”, iar ca femeie, „curvă”. Nu pot să uit un documentar de pe *Tele 7 ABC*, acum cîteva luni, relatînd istoria unei femei bătute, torturate de bărbatul ei bețiv pînă a muri, după ce s-a chinat o lungă perioadă într-o stare de infirmitate. Semnificativ nu este existența unor brute, a unui soț-asesin, ci faptul că toate acestea s-au întîmplat ani de zile, fără ca lumea din jur sau in-

stituțiile să intervină. Feminismul nu este altceva decît o reacție față de aceste lucruri respingătoare. Activitatea organizațiilor feministe constă, într-o proporție covârșitoare, în ajutorul dat victimelor, ori prevenirea victimizării. Ideologia feministă, ea există, desigur, dar pe urma acestui traseu al căutărilor practice.

Desigur, se pot găsi oricînd exemple negative. Blocarea de către grupuri ecologiste a construcției de centrale nucleare în Europa pare să fi fost extrem de costisitoare și, dintr-un calcul global, cu efecte negative chiar asupra mediului. Sau naivitățile paseiste! La fel cum, de la scandalurile tip Monika Levinska pînă la doctrina închiderii bărbatilor în țarcuri, feminismul extremist a exhibat și el manifestări jenante.

Horia Patapievici simte poate nevoia să se războiască cu acest tip de extreme, ceea ce este cît se poate de firesc. Numai că articolul său teoretizează anti-ecologismul și anti-feminismul în genere. (Mă întreb dacă asta dorește și „22”, de vreme ce pune articolul drept editorial.) El va găsi întotdeauna oricîte exemple negative, pentru a-și susține demonstrația. Numai că, așa cum de altfel și argumenta în articolul său, exemplele nu permit acea trecere ilegitimă de la particular la general. Ecologia și feminismul (asemenea mișcărilor de drepturile omului cu care feminismul deseori se intersectează) sînt două curente centrate pe justiție și responsabilitate. Acei bărbați și acele femei care au dovedit sensibilitate pentru valorile amintite merită respectul, nu ofensa noastră.

RADU J. BOGDAN

Tulane University, USA
prezintă patru prelegeri despre
Științele Cognitive
Succese, limite, perspective

Facultatea de Filosofie,
Universitatea București, sala 213
Bd. Kogălniceanu 64
Miercuri 10 iunie, joi 11 iunie și
marți 16 iunie, la ora 14.00

Redactor-șef: **GABRIELA ADAMEȘTEANU**
Redactor-șef adjuncț: **RODICA PALADE**
Publicist-consultant: **ANDREI CORNEA**
Grăfician: **DAN PERJOVȘCHI**

Contabil șef: **ALINA CORBU**;
Șef dep. marketing/distribuție: **MIRCEA IONESCU**;
Asistent marketing/publicitate: **MICHAELA CUCU**;
Șef departament Polic: **ILIAN ANGHEL**;
Șef departament Cultural: **IOANA IERONIM**;
Redactori: **SANDU IORDACHE** (departament Social),
ALICE TAUDOR;
Secretar general de redacție: **AURELIAN CRĂCIUN**

Diffuzare, abonamente: **Constantin Satella**,
Alexandru Petrea; Corectură: **Rodica Toader**,
Mara Ștefan; Operator calculator: **Cătălina Florea**;
Căstorie: **Mihaela Antonescu**;
Secretariat: **Alina Matei**.

Rubrici: **SERBAN ORESCU**, **EMIL HUREZEANU**,
STELIAN TÂNSEA, **H.-R. PATAPIEVICI**, **DAN PAVEL**,
CRISTIAN PREDĂ, **I. BOGDAN LEFTER** (comentarii politice),
ILIE SERBĂNESCU (comentarii economice),
VLADIMIR TISĂNEANU (sociologia comunismului),
DAN C. MIHĂILESCU (cronici literare), **MARIANA CELAC**
(viață urbană), **ALEX ȘTEFĂNESCU** (intimisme),
MAGDA CĂRNECI (cultură), **IRINA COROȘ** (cronici de
teatru), **N. RĂDULESCU DOBROGEA** (ecologie).

Destinile consultativ: **22**: **MONICA IOVINESCU**,
VIRGH IERUNCA, **MIHAI SORA**, **SERBAN**
PAPACOSTEA, **SORIN ALEXANDRESCU**,
MIRCEA MARTIN, **MIRNEA BERINDEI**,
VLADIMIR TISĂNEANU, **GABRIEL ANDREESCU**,
SORIN ANTOHI, **H.-R. PATAPIEVICI**

Țările în Progres Business. Tehnologice computaționale: **22**.
Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120.
Tel 311.22.08, 314.17.76; Fax 311.22.08
e-mail: r22@r22.sfos.ro,
http://www.dntb.ro/22/

Număr apărut cu sprijinul
FUNDAȚIEI PENTRU O SOCIETATE DESCHISĂ

ISSN-1220-5761

CITITORII DIN STRĂINĂTATE

se pot abona la revista „22” achitînd la redacție (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunîndu-l în conturile deschise la Banca Comercială Ion Tiriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12 (menționînd CODUL SWIFT: CBTR0BU).

(pentru dolari în contul 4024009230,
pentru mărci în contul 4024009231,
pentru franci francezi în contul 4024009235,
pentru lire sterline în contul 4024009232,
pentru franci elvețieni în contul 4024009233,
pentru lire italiene în contul 4024009234) sau
(pentru orice fel de valută) trimițînd un cec
(money order) pe adresa: Revista „22”, Calea
Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București,
România.

Pentru a nu se reține un comision foarte mare de către bănci, rugăm abonații cărora le stă în putință acest lucru ca plățile care se fac prin cec (nu virament) să se facă prin cecuri plătibile în SUA și exprimate în dolari SUA sau prin cecuri exprimate în mărci germane și plătibile în Germania.

	1 an	6 luni	3 luni
-Europa	80 \$	40 \$	20 \$
-occidentală	140 DM	70 DM	35 DM
și Israel:	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
	100 CHF	50 CHF	25 CHF
-Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia	40 \$	20 \$	10 \$

-SUA, Japonia,
Australia: 100 \$ 50 \$ 25 \$
sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

Revista „22” anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

„Cronica melancoliei este a patra carte de eseuri și publicistică pe care o semnez, după *Vina tragică* (Tragicii Greci, Shakespeare, Dostoievski, Kafka), apărută la Cartea Românească, în 1978, *Călătorie spre mine însămi* (Cartea Românească, 1987) și *Crimă și moralitate* (Litera, 1993).

Ea preia titlul rubricii pe care am început s-o susțin săptămînal în revista „22” spre sfîrșitul anului 1995 și am continuat-o, cu intermitențe, pînă în februarie 1998, la România literară.

Mai mulți cititori au scris conducerii redacției și au întrebat de ce am părăsit revista GDS-ului, în care mi-am publicat majoritatea eseurilor din *Crimă și*

moralitate și aproximativ o treime din paginile acestui volum. Le voi răspunde prin cuvintele lui Nichita: fără pricină. O vreme am renunțat la publicistică, din dorința firească de a mă întoarce la poezie, iar ulterior, cînd am simțit nevoia să-mi reiau rubrica, am optat pentru România literară, căreia îi datorez în bună măsură afirmarea mea ca scriitor, cu sentimentul că a venit vremea să ne-ntoarcem acasă.” (Ileana Mălăncioiu, din Prefața la Cronica melancoliei, editura Enciclopedică, București, 1998)